

RAPORTUL nr. 3

Misiunea de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019

Perioada de monitorizare: 9 ianuarie – 22 ianuarie 2019

Publicat la 24 ianuarie 2019

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, cu condiția indicării sursei de informație. Conținutul raportului poate fi supus revizuirilor redacționale.

Ambasada Britanică
la Chișinău

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”; a Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; a Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; a Consiliului Europei prin proiectul “Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Acest raport conține informații și date expuse pentru perioada 9 ianuarie - 22 ianuarie 2019 colectate și prezentate de MO Promo-LEX. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în cadrul acestui raport aparține Asociației Promo-LEX și nu reflectă neapărat poziția donatorilor.

Cuprins

SUMAR EXECUTIV	4
INTRODUCERE.....	9
I. CADRUL LEGAL	11
II. ORGANELE ELECTORALE	13
III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURENȚILOR	25
IV. LISTE ELECTORALE ȘI REGISTRUL DE STAT AL ALEGĂTORILOR	29
V. LITIGII ȘI CONFLICTE ELECTORALE	31
VI. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	36
VII. CONCURENȚII ELECTORALI.....	38
VIII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE	43
IX. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ.....	51
X. EDUCAȚIA ELECTORALĂ.....	54
RECOMANDĂRI	55
LISTA DE ABREVIERI	56
ANEXE	57

SUMAR EXECUTIV

Cadrul legal. Modificarea prevederilor legale privind perioada campaniei electorale în cadrul scrutinului parlamentar a determinat apariția incertitudinii aplicării normelor de la art. 13 și art. 49, iar acum și a prevederilor art. 41 alin. (2) Cod electoral. Aplicând principiile interpretării *Lex posterior derogat legi priori* și *Lex specialis derogat legi generali*, concluzionăm că candidații la funcția de deputați urmează să efectueze cheltuieli doar în perioada campaniei electorale, chiar dacă au fost înregistrați înainte de începutul campaniei electorale. Atragem atenția, de asemenea, asupra incertitudinilor privind asistarea la operațiunile electorale a persoanelor autorizate înregistrate/acreditate doar pentru unul din scrutinele desfășurate în aceeași zi.

Organele electorale. În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 55 de hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. Atestăm un proces activ de înregistrare a observatorilor. Astfel, până la 22 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 838 de observatori, dintre care 677 observatori naționali (624 din partea MO Promo-LEX) și 161 observatori internaționali. Totodată, au fost acreditați 4 experți electorali din partea Comisiei Electorale Centrale a Letoniei și din partea Comisiei Centrale pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus.

Constatăm că pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 au fost constituite 2 143 SV, dintre care 125 SV pentru CU de peste hotare și 47 pentru CU din regiunea transnistreană.

În rezultatul contrapunerii informației din hotărârile CECEU privind constituirea secțiilor de votare cu datele din Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente, atestăm că în cazul a 8 CECEU conținutul hotărârilor privind constituirea SV diferă de prevederile legale stabilite în noiembrie 2017. Comparând aceste documente, deducem că numărul secțiilor de votare constituite nu corespunde sau localitatea nu este atribuită la circumscripția uninominală corespunzătoare.

În privința SV deschise peste hotare, apreciem creșterea numărului de la 100 la 125 comparativ cu ultimul scrutin național, dar subliniem că numărul acesta este mai mic decât cele 150 SV calculate de către CEC în bugetul alegerilor. Suplimentar, în opinia Promo-LEX, propunerile de constituire a SV peste hotare au fost elaborate netransparent, nefiind argumentate fiecare dintre cele 5 criterii în baza cărora urmau a fi constituite secțiile de votare.

Mai mult, Promo-LEX constată lipsa unei reacții din partea CEC la ignorarea propriilor sale propuneri de a deschide mai multe SV peste hotare. De asemenea, menționăm că Comisia a fost cea care a promovat activ campanii de informare privind necesitatea înregistrării prealabile pentru cetățenii din afara țării în vederea majorării numărului de SV. În cele din urmă, s-a acceptat însă tacit micșorarea numărului de SV preconizate a fi deschise.

În contextul înregistrării persoanelor de încredere, MO Promo-LEX a identificat 3 CECEU care au aprobat un număr de persoane de încredere mai mare decât numărul de persoane de încredere stabilit de către CEC prin Hotărârea nr. 2027 din 02.01.2019.

Apreciem modificările pozitive, comparativ cu perioada precedentă de raportare, în îndeplinirea atribuțiilor de către CECEU privind publicarea informațiilor despre concurenții electorali.

CECEU au înregistrat cel puțin 126 de persoane cu drept de vot consultativ: PSRM - 46, PDM - 39, PPȘ - 13, ACUM - 8, PCRM - 7, PN - 8, CI - 5.

Acțiuni de intimidare a activității Misiunii de Observare Promo-LEX. Prin intermediul Raportului de față MO Promo-LEX sesizează autoritatea electorală, informează mass-media și

cetățenii R. Moldova, făcând apel către misiunile internaționale de observare privind situația fără precedent pentru Misiunea Promo-LEX în contextul activității sale de monitorizare: este pentru prima dată din anul 2009, după 16 misiuni organizate și desfășurate de către Asociația Promo-LEX, când rapoartele intermediare au generat reacții negative din partea membrilor CEC, precum și din partea reprezentanților partidelor politice PDM, PSRM și PPȘ. Ulterior, aceste reacții au fost preluate și multiplicat și de către alți concurenți electorali.

MO Promo-LEX atrage atenția în mod special și asupra cazurilor de intimidare a observatorilor săi din teritoriu, care reprezintă sursa principală de informare în activitatea Misiunii. Unul din observatorii Misiunii de Observare Promo-LEX a fost contactat de către un reprezentant al Serviciilor secrete (SIS) care a solicitat o întrevvedere. Discuțiile au avut un caracter clar de intimidare a observatorului nostru, care a fost informat, printre altele, despre faptul că cel puțin acesta se află în vizorul organelor respective.

Subliniem că MO Promo-LEX va continua să monitorizeze alegerile și procesele democratice din R. Moldova și să informeze, în mod obiectiv, cu bună credință și echidistant, opinia publică atât despre aspectele pozitive care au loc, cât și/sau mai ales/ despre problemele și încălcările constatate de noi la nivel național. Promo-LEX nu va renunța la valorile sale și nici nu va admite ingerințe din afară în activitatea Misiunii sau a organizației.

Desemnarea și înregistrarea candidaților. În perioada monitorizată, în calitate de concurenți electorali pe circumscripția națională au fost înregistrate încă 2 partide politice, iar altele 5 și-au depus dosarele. La data de 22 ianuarie 2019, constatăm existența a 6 concurenți electorali înregistrați pe circumscripția națională și a altor 5 potențiali candidați. Toate partidele înregistrate au respectat cota de gen, însă se menține tendința de evitare a plasării femeilor pe locuri de frunte.

În circumscripțiile uninominale au fost depuse 403 cereri de înregistrare a GI, 2 fiind respinse. Dintre acestea, 75% din potențialii-candidați în circumscripțiile uninominale au fost desemnați de partide politice, iar 25% - de candidați independenți. PDM și PSRM au candidați desemnați în toate cele 51 de CU. PPȘ a desemnat 50 de candidați (fără CU nr. 17), iar Blocul ACUM - 49 de candidați desemnați (fără CU nr. 44 și 46).

În cazul a 6 GI care au depus listele de subscripție pentru înregistrarea candidatului, CECEU au emis hotărâri prin care au respins înregistrarea câtorva candidați: este vorba de 4 candidați independenți și 2 GI din partea PPȘ, dintre care, în urma examinării contestației unui candidat, acesta a fost înregistrat. De cealaltă parte, până la data de 22.01.2019 au fost înregistrați 212 concurenți electorali în cadrul celor 51 CU, printre care desemnați de: PSRM (50), PDM (49), PPȘ (43), Blocul ACUM (30), PCRM (16), PN (10), PL (1) și candidați independenți (13).

Registrul de Stat al Alegătorilor. În cadrul a 399 vizite realizate în timpul orelor de lucru la APL, observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 276 (69%) interviuri cu registratorii. În 123 (31%) cazuri interviurile nu au fost realizate din mai multe motive, dar în mare parte din cauza lipsei registratorului de la locul de muncă - 78 cazuri (63%) sau din cauza imposibilității de a accesa RSA -27 cazuri (22%).

MO Promo-LEX atrage atenția asupra numărului mare de conflicte înregistrate în RSA care în mod nemijlocit se vor reflecta asupra calității listelor electorale. Scoatem în evidență că, la momentul desfășurării interviurilor, în cazul a 135 de registratori au fost identificate 6875 de conflicte. Amintim că actualizarea datelor din Registrul se efectuează până la 29 ianuarie 2019, inclusiv. Prin urmare, atragem atenția asupra faptului că au rămas mai puțin de 7 zile, termen în care registratorii ar trebui să soluționeze inclusiv aceste situații de conflict.

În ceea ce privește recepționarea listelor electorale de către registratori de la ultimul scrutin, menționăm că, în urma desfășurării interviurilor cu registratorii, s-a constatat că în 187 (68%) de cazuri din totalul de 276 de răspunsuri, registratorii au recepționat listele.

Litigii și conflicte electorale. În perioada monitorizată, la CEC au fost depuse 13 contestații, dintre care 4 au fost depuse de candidați independenți, iar 9 - de către reprezentanți ai formațiunilor politice (PDM - 1, PCRM - 3, Blocul ACUM - 4, PPȘ - 1).

Majoritatea contestațiilor (6) erau formulate împotriva hotărârilor emise de consiliile electorale de circumscripție (CECEU nr. 13, CECEU nr. 25, CECEU nr. 28, CECEU nr. 36, CECEU nr. 47, CECEU nr. 48) și vizau înregistrarea sau refuzul înregistrării candidaților la funcția de deputat în Parlamentul R. Moldova. Celelalte contestații se refereau la refuzul înregistrării simbolului electoral, nedeclararea cheltuielilor utilizate, agitație și publicitate electorală.

Cinci contestații au fost formulate împotriva acțiunilor/ inacțiunilor concurenților electorali (PSRM-2, Blocul ACUM-1, PDM-2).

În partea soluționării contestațiilor, CEC a emis 7 hotărâri (4 hotărâri de respingere a contestației, 3 hotărâri de admitere a contestației), 3 scrisori de restituire a contestației, iar 3 contestații au rămas nesoluționate până la 22.01.2019.

În ceea ce privește termenele de soluționare a contestațiilor de către CEC, menționăm că majoritatea au fost soluționate în termen legal de 3 zile (acțiunile și hotărârile CECE) și 5 zile calendaristice (acțiunile și inacțiunile concurenților electorali), restituirea contestațiilor a avut loc în termen de 2 zile. Cu toate acestea, o contestație care privește acțiunile concurenților electorali, care ar fi trebuit soluționată în termen de 5 zile a fost soluționată în 6 zile, iar o contestație ce vizează anularea sau revizuirea unui act al organului electoral ierarhic inferior, care ar fi trebuit soluționată în termen de 3 zile a fost soluționată în termen de 5 zile, dat fiind faptul că la votarea proiectelor de hotărâri nu a fost acumulat numărul suficient de voturi pentru adoptarea unei hotărâri, iar contestația a fost transmisă altui raportor sau pe motiv de prezentare a unor probe și dovezi suplimentare.

De asemenea, în perioada monitorizată PPCNM și PDM au depus 2 cereri de chemare în judecată în instanțele de judecată de nivelul I, care sunt relevante procesului electoral. Iar la Curtea de Apel Chișinău au fost depuse 3 cereri de chemare în judecată, dintre care 2 de către Blocul ACUM împotriva hotărârilor CEC, iar una - de către PDM împotriva hotărârii Consiliului Audiovizualului.

Administrația publică. MO Promo-LEX constată o situație precară în ceea ce privește respectarea de către APL a prevederilor legale privind stabilirea locurilor pentru afișajul electoral și de întâlnire cu alegătorii. Doar circa 50% din primăriile vizitate au aprobat astfel de decizii.

Atenționăm asupra unui caz particular de organizare a unor echipe mobile ale ASP în vederea perfectării actelor de identitate expirate ale cetățenilor R. Moldova pentru anumite localități din SUA, fără explicarea motivului pentru care anume acestea au fost selectate. Mai mult, MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că nu dispune de informație privind organizarea unor servicii similare pentru cetățeni în alte state ale lumii. Contextual, MO Promo-LEX solicită Curții Constituționale să examineze în regim de urgență constituționalitatea interzicerii votării, pentru moldovenii din diasporă, inclusiv în baza buletinelor de identitate.

MO Promo-LEX atrage atenția asupra unor disfuncționalități instituționale în eliberarea certificatului de integritate în cazul candidatului PN Victor Bogaticu. Este un caz singular, care indică însă asupra posibilității existenței unor probleme de sistem în activitatea autorităților publice responsabile.

Concurenții electorali. În perioada monitorizată au fost constatate un număr de circa 110 de evenimente cu tentă electorală. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM, 12% - de Blocul ACUM, 11% - de PDM și, respectiv, 9% - de PPȘ.

MO Promo-LEX au raportat cel puțin 5 cazuri ce pot fi calificate *drept utilizare a resurselor administrative*: în 4 din acestea este vizat PDM, iar în 1 - PSRM.

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 13 cazuri ce pot fi calificate drept *cadouri cu tentă electorală*. Dintre acestea, în 8 cazuri este vizat PSRM, în 3 cazuri – PPS, în câte un caz - PDM și PL.

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 195 de situații în care a fost utilizată *publicitatea stradală/promoțională/on-line* cu tentă electorală. Dintre acestea, 52% au fost ale PSRM, 25% - PPS și 12% - PDM.

Semnalăm *cazuri ce pot fi calificate drept început de campanie înainte de termen* și care se referă la 2 concurenți înregistrați: PDM și Blocul ACUM. În cazul PDM este vorba de implicarea candidaților înregistrați pe circumscripții uninominale, care prin mesajele specifice campaniei pentru referendum, indirect, își promovează propria candidatură în circumscripțiile în care au fost înregistrați. În cazul Blocului ACUM facem referință la mesajele expuse public în cadrul unor conferințe de presă de natură să determine, indirect, alegătorii să susțină sau, dimpotrivă, să nu susțină anumiți candidați. De asemenea, am constatat *utilizarea imaginii autorității publice* de către PSRM prin declararea sprijinului formațiunii din partea președintelui R. Moldova în cadrul unui Apel către cetățenii țării cu privire la desfășurarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare.

Finanțarea în perioada electorală. Potrivit constatărilor, 145 GI, printre care cele constituite de 4 formațiuni politice (MPSN – 1 GI, PCRM – 30 GI, PL – 30 GI, PDA – 2 GI) și 82 GI constituite de candidații independenți, contrar prevederilor legislației în vigoare, nu au depus la CEC nici raport financiar săptămânal și nici nu au informat instituția cu privire la neefectuarea cheltuielilor. Mai mult ca atât, grupurile de inițiativă din partea PCRM și PL au efectuat cheltuieli, estimate de misiune, ce demonstrează activitatea netransparentă a acestora în ceea ce privește finanțarea GI în perioada de colectare a semnăturilor, formațiunile înregistrând cheltuieli de cel puțin 25 002 lei în cazul PCRM și de 10 208 lei în cazul PL.

MO Promo-LEX constată că actualul model de raport a fost îmbunătățit, din momentul includerii anexelor ce țin de raportarea donațiilor materiale. Cu toate acestea, raportul nu permite încadrarea la balanța veniturilor a valorii donațiilor raportate de unele grupuri. MO Promo-LEX consideră judicioasă obligativitatea includerii valorii donațiilor în compartimentul II al raportului – Rulajul mijloacelor bănești, astfel încât acestea să fie luate în calcul atât la venituri, cât și la cheltuieli.

Promo-LEX constată carențe la capitolul raportării plenare a tuturor cheltuielilor din partea unor partide politice pentru grupurile de inițiativă constituite. Cheltuielile total estimate pentru toate categoriile de cheltuieli neraportate se ridică la cel puțin 1 090 121 lei.

Raportarea tinde să rămână una simbolică sau inexistentă la capitolul evenimente publice, capitol de cheltuieli care cuprinde și cheltuielile pentru donații/cadouri cu tentă electorală, acestea înregistrând și cele mai mari cheltuieli – un quantum de cel puțin 822 907 lei. În ceea ce privește categoriile de cheltuieli vizibile publicului larg, se observă un grad mai mare de raportare. Drept exemplu servesc cheltuielile de publicitate stradală și mobilă sau pentru materiale poligrafice. În schimb, raportarea cheltuielilor de publicitate în rețeaua internet aproape că este inexistentă. Astfel, PL, PSRM, PDM și PPS sunt restanțiere la acest capitol.

Discursul instigator la ură. Din data de 11 ianuarie 2019, Promo-LEX a inițiat o rundă nouă de monitorizare a discursului de ură și instigare la discriminare. Monitorizarea cuprinde, de asemenea, și alte forme de exprimare publică a intoleranței, cum sunt: discursul rasist, sexist, antisemit sau homofob, exprimările publice care incită la violență sau agresiune, defăimare și denigrare sau promovarea mesajelor de superioritate sau inferioritate a unui grup sau a unor persoane aparținând acestor grupuri.

Reieșind din informațiile colectate, au fost constatate cel puțin 3 cazuri în care concurenții electorali au generat astfel de mesaje și 4 cazuri în care discursul de ură și sexist vizează alți candidați. Referindu-ne la concurenții care au generat discursul de ură sau alte forme ale intoleranței în spațiul public, avem în vedere următorii candidați înregistrați: Ilan Șor (PPS), Sergiu Mocanu (MPA) și

Vladimir Voronin (PCRM). Pe de altă parte, sunt utilizate mesaje care instigă la ură și exprimări sexiste la adresa Blocului ACUM (2), a unui candidat independent (1) și a candidatului PSRM.

Activitățile de educație și instruire electorală. Dintre instituțiile publice implicate am menționa CICDE care a organizat următoarele evenimente: lansarea unui nou buletin informativ; anunțarea instruirilor la solicitare pentru observatori și reprezentanți cu drept de vot consultativ; lansarea campaniei de informare pentru cei ce votează pentru prima dată.

Organizațiile societății civile, de asemenea, s-au implicat în activități de informare electorală. Este vorba de publicarea de către ADEPT a buletinelor informative săptămânale privind principalele evenimente din perioada electorală și organizarea transmisiunilor live pe tematici electorale. Asociația Promo-LEX a organizat seminare de instruire a voluntarilor ce vor fi implicați în derularea campaniei de educație civică și electorală „IEȘI la VOT!”

INTRODUCERE

Raportul nr. 3 este elaborat în cadrul activității Misiunii de Observare (MO) Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 și cuprinde rezultatul monitorizării pentru perioada 9 ianuarie – 22 ianuarie 2019. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

Raportul de față conține constatările și tendințele principale specifice începutului perioadei electorale pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019. Concluziile și recomandările MO din actualul raport se referă la desemnarea și înregistrarea concurenților electorali, precum și la activitățile cu tentă electorală a potențialilor candidați și a celor înregistrați.

MO Promo-LEX va prezenta un total de 6 rapoarte de observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019. Misiunea rapoartelor este diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral. După ziua alegerilor va fi elaborat un raport care va include sinteza principalelor aspecte ale organizării și desfășurării votării (de ex., deschiderea și închiderea SV, numărul și tipul incidentelor); rezultatele numărării în paralel a voturilor (PVT) și compararea acestora cu rezultatele oficiale. Raportul final al MO urmează a fi prezentat pe data de 28 martie 2019.

Rapoartele de observare sunt elaborate de către echipa centrală a MO Promo-LEX, în baza constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul MO cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor: concurenții electorali, autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, cetățenii care își înaintează propria candidatură, precum și societatea civilă.

Monitorizarea procesului electoral se efectuează pe durata perioadei electorale de către 48 de OTL, câte unul pentru fiecare din cele 46 de circumscripții uninominale (CU) constituite pe teritoriul R. Moldova și controlate de autoritățile constituționale, precum și câte un OTL pentru CU constituite pentru regiunea transnistreană și pentru CU constituite peste hotare. În ziua scrutinului, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare din secțiile de votare (SV) deschise pe teritoriul R. Moldova. De asemenea, MO intenționează să desemneze OTS și pentru cel puțin 50 de SV peste hotare constituite pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită¹ al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de echipa centrală a Asociației.

Drept sursă pentru elaborarea rapoartelor de observare ale MO servesc constatările OTL raportate în baza unor formulare tematice, precum și informații oficiale publice, raportate de către observatorii MO Promo-LEX. În cadrul vizitelor planificate, observatorii analizează informația rezultată din discuții, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

MO Promo-LEX a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 reprezintă un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. MO Promo-LEX nu este oponent politic al concurenților implicați în procesul electoral, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Cu toate acestea, rapoartele observatorilor sunt însoțite, în măsura posibilităților, de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept, în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Totodată, încălcările, inclusiv cele presupuse, care se regăsesc în prezentul raport trebuie tratate de autoritățile electorale prin prisma prevederilor art. 22 alin.1 lit q) și 68 al. 5 Cod Electoral inclusiv drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate conform competenței.

---

¹ <https://promolex.md/4689-codul-de-conduita-al-observatorilor-electorali-promo-lex/>

Urmare a unui val masiv de critici, inclusiv campanii mediatiche de denigrare din partea mai multor reprezentanți sau competitori electorali și radiodifuzori, metodologia de observare a MO Promo-LEX a fost discutată, în perioada de referință a Raportului nr.3 cu reprezentanții concurenților electorali PDM și ai Blocului ACUM. La momentul finalizării perioadei de raportare, pentru prezenta publicație au fost stabilite întrevederi cu scopul prezentării și discutării aspectelor metodologice ale observării cu PCRM (23.01.2019), PSRM (24.01.2019) și PPȘ (25.01.2019). De asemenea, vor fi stabilite și organizate întrevederi cu toți concurenții electorali partide politice ce vor fi înregistrați în cursa electorală, care vor manifesta deschidere. Observatorii pe termen lung, la solicitarea candidaților independenți, vor oferi detalii despre metodologia de observare aplicată de Misiune.

Misiunea Promo-LEX gestionează platforma web www.monitor.md, în care orice cetățean poate semnala activități cu tentă electorală, pe aceeași platformă sunt stocate informații relevante din rapoartele observatorilor. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea. Totodată, eventualele încălcări care se regăsesc în prezentul document trebuie tratate prin prisma prevederilor art. 68 al. 5 Cod Electoral drept sesizări ale observatorilor și urmează a fi examinate de către organele electorale conform competenței.

Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în R. Moldova, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile. Începând cu anul 2009, Asociația organizează Misiuni de observare a alegerilor din R. Moldova, prezenta MO a alegerilor parlamentare fiind a 17-a la număr. De asemenea, angajații și membrii Asociației dispun de experiență internațională și au participat la observarea alegerilor în cadrul Misiunilor Internaționale din: Armenia, Germania, Georgia, Estonia, Norvegia, România, Suedia, Ucraina etc.

Standardele internaționale la care se face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt formulate recomandări preliminare pentru autoritățile publice, organele electorale, concurenții electorali/participanții la referendum și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

Raportul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate”; a Ambasadei Marii Britanii la Chișinău prin proiectul „Consolidarea responsabilității democratice în Moldova”; a Fundației Soros-Moldova prin proiectele „Consolidarea unei platforme de dezvoltare a activismului și educației de Drepturi ale Omului în Republica Moldova” și „Monitorizarea listelor de alegători și a litigiilor electorale în alegerile parlamentare din 2018”; a Consiliului Europei prin proiectul „Suport pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din 2018”.

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor.

I. CADRUL LEGAL

*Modificarea prevederilor legale privind perioada campaniei electorale în cadrul scrutinului parlamentar a determinat apariția incertitudinii aplicării normelor de la art. 13 și art. 49, iar acum și a prevederilor art. 41 alin. (2) Cod electoral. Aplicând principiile interpretării *Lex posterior derogat legi priori* și *Lex specialis derogat legi generali*, concluzionăm că candidații la funcția de deputați urmează să efectueze cheltuieli doar în perioada campaniei electorale, chiar dacă au fost înregistrați înainte de începutul campaniei electorale. Atragem atenția, de asemenea, asupra incertitudinilor privind asistarea la operațiunile electorale a persoanelor autorizate înregistrate/acreditate doar pentru unul din scrutinele desfășurate în aceeași zi.*

1.1. Incertitudini privind momentul începerii efectuării cheltuielilor din contul „fond electoral”

Potrivit art. 41 alin. (2), finanțarea directă și/sau indirectă a grupurilor de inițiativă, precum și susținerea materială prin alte forme a **campaniilor electorale ale concurenților electorali** de către persoane fizice sau juridice se efectuează cu deschiderea la bancă de către concurentul electoral a unui cont cu mențiunea „Fond electoral”(...). Conform art. 41 alin. (2) lit. b) “contul cu mențiunea „Fond electoral” poate fi deschis și până la înregistrarea concurentului electoral, cu condiția ca orice încasări și cheltuieli de pe acest cont să se facă doar **după înregistrarea concurentului electoral**”.

În contextul scrutinului parlamentar, aceste norme creează incertitudini privind momentul începerii efectuării încasărilor și cheltuielilor de pe contul fond electoral:

- Pe de o parte, se referă la susținerea materială a campaniilor electorale ale concurenților electorali, care, conform art. 91 Cod electoral, începe **nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor**, iar, conform noțiunii campaniei electorale de la art. 1, pentru fiecare concurent electoral începe **la data înregistrării acestuia** de către Comisia Electorală Centrală sau de consiliul electoral de circumscripție.
- Pe de altă parte, se referă la momentul de **după înregistrarea concurentului electoral** în cursa electorală, care, conform art. 49 alin. (3), are loc în decursul a 7 zile de la data primirii actelor pentru înregistrare. Respectiv, data înregistrării concurentului electoral în cele mai multe cazuri poate fi diferită decât data începerii campaniei electorale.

Reiterăm că **modificarea prevederilor legale privind perioada campaniei electorale în cadrul scrutinului parlamentar a determinat apariția incertitudinii aplicării normelor de la art. 13 și art. 49, iar acum și a prevederilor art. 41 alin. (2) Cod electoral.** Aplicând principiile interpretării *Lex posterior derogat legi priori*² și *Lex specialis derogat legi generali*³, concluzionăm că **candidații la funcția de deputați urmează să efectueze cheltuieli doar în perioada campaniei electorale**, chiar dacă au fost înregistrați înainte de începutul campaniei electorale.

Aceeași poziție a adoptat-o și CEC, care a precizat că încasările pot fi efectuate până la începerea campaniei electorale, iar cheltuielile se efectuează doar la data începerii campaniei electorale.⁴

În schimb, prin Hotărârea nr. 2061 din 09.01.2019⁵, CEC a modificat hotărârile sale anterioare de înregistrare a concurenților electorali, interpretând norma prevăzută la art. 13 alin. (3) Cod electoral în sensul suspendării activității din funcția pe care o dețin **din momentul înregistrării în calitate de concurenți electorali**, deși art. 49 alin. (1) lit. i) Cod electoral prevede suspendarea pe durata campaniei electorale.

² Legea recentă prevalează asupra legii mai vechi.

³ Norma specială prevalează asupra celei generale.

⁴ <https://bit.ly/2R6sTsM>

⁵ <https://bit.ly/2R157yl>

În vederea eliminării incertitudinilor privind momentul începerii efectuării cheltuielilor în contul Fond electoral și uniformizării prevederilor din Codul electoral pentru toate scrutinele de alegeri, **recomandăm legiuitorului modificarea art. 41 alin. (2) și a noțiunii de campanie electorală prevăzută la art. 1 din Codul electoral.**

1.2. Incertitudini privind asistarea la operațiunile electorale pentru cazul desfășurării a două scrutine diferite în aceeași zi

La 15 ianuarie 2019, MO Promo-LEX a adresat Comisiei Electorale Centrale un demers prin care a solicitat, *inter alia*, clarificarea aspectelor privind dreptul și procedura de asistare a observatorilor acreditați pentru observarea alegerilor parlamentare, la procesul de numărare și totalizare a rezultatelor referendumului. Or, conform art. 60 alin. (8) Codul electoral, la numărarea și totalizarea voturilor au dreptul să asiste: a) membrii și reprezentanții organelor electorale ierarhic superioare; b) reprezentanții concurenților electorali în organele electorale; c) observatorii naționali și internaționali acreditați de către organele electorale respective, precum și interpreții acestora, după caz; d) reprezentanții mijloacelor de informare în masă. Nici o altă persoană nu poate rămâne în incinta secțiilor de votare mai mult decât este necesar pentru votare.

În acest sens, MO Promo-LEX își manifestă îngrijorarea privind efectele și consecințele prezenței persoanelor neautorizate să asiste la operațiunile electorale asupra confirmării sau infirmării rezultatelor referendumului. Menționăm că până la 22 ianuarie nu a fost recepționat nici un răspuns din partea Comisiei Electorale Centrale.

II. ORGANELE ELECTORALE

În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 55 hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019. Atestăm un proces activ de înregistrare a observatorilor, astfel până la 22 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 838 de observatori, dintre care 677 observatori naționali (624 din partea MO Promo-LEX) și 161 observatori internaționali. Totodată, au fost acreditați 4 experți electorali din partea Comisiei Electorale Centrale a Letoniei și din partea Comisiei Centrale pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus.

MO Promo-LEX prin intermediul Raportului de față sesizează autoritatea electorală, informează mass-media și cetățenii R. Moldova, făcând apel către misiunile internaționale de observare privind situația fără precedent pentru Misiunea Promo-LEX în contextul activității sale de monitorizare: este pentru prima dată din anul 2009, după 16 misiuni organizate și desfășurate de către Asociația Promo-LEX, când rapoartele intermediare au determinat reacții negative din partea membrilor CEC, precum și din partea reprezentanților următoarelor partide politice: PDM, PSRM și PPȘ. Ulterior, aceste reacții au fost preluate și multiplicare și de către alți concurenți electorali.

MO Promo-LEX atrage atenția în mod special și asupra cazurilor de intimidare a observatorilor săi din teritoriu, care reprezintă sursa principală de informare în activitatea Misiunii. Unul din observatorii Misiunii de Observare Promo-LEX a fost contactat de către un reprezentant al Serviciilor secrete (SIS) care a solicitat o întrevvedere. Discuțiile au avut un caracter clar de intimidare a observatorului nostru, care a fost informat, printre altele, despre faptul că cel puțin se află în vizorul organelor respective.

Constatăm că pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 au fost constituite 2 143 SV, dintre care 125 SV pentru CU de peste hotare și 47 - pentru CU din regiunea transnistreană.

În rezultatul contrapunerii informației din hotărârile CECEU privind constituirea secțiilor de votare cu datele din Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente, atestăm că în cazul a 8 CECEU conținutul hotărârilor privind constituirea SV diferă de prevederile legale stabilite în noiembrie 2017 (nu corespunde numărul de secții de votare constituite sau localitatea nu este atribuită la circumscripția uninominală corespunzătoare).

În privința SV deschise peste hotare, apreciem creșterea numărului de la 100 la 125 comparativ cu ultimul scrutin național, dar subliniem că numărul acesta este mai mic decât cele 150 SV calculate de către CEC pentru bugetul alegerilor. Suplimentar, în opinia Promo-LEX, propunerile de constituire a SV peste hotare au fost elaborate netransparent, nefiind argumentate nici unul din cele 5 criterii în baza cărora urmau a fi constituite secțiile de votare.

Mai mult, este inexplicabilă, în opinia Promo-LEX, lipsa unei reacții din partea Comisiei electorale, care, pe lângă faptul că a considerat necesar să fie deschise 150, și nu 125 de secții, a fost cea care a promovat activ campanii de informare privind necesitatea înregistrării prealabile pentru cetățenii din afara țării în vederea majorării numărului de SV. În cele din urmă, s-a acceptat însă tacit micșorarea numărului de SV care urmau a fi deschise.

În contextul înregistrării persoanelor de încredere, MO Promo-LEX a identificat 3 CECEU care au aprobat un număr de persoane de încredere mai mare decât numărul de persoane de încredere stabilit de către CEC prin Hotărârea nr. 2027 din 02.01.2019.

Apreciem modificările pozitive, comparativ cu perioada precedentă de raportare, în îndeplinirea atribuțiilor de către CECEU privind publicarea informațiilor despre concurenții electorali.

CECEU au înregistrat cel puțin 126 persoane cu drept de vot consultativ: PSRM - 46, PDM - 39, PPȘ - 13, ACUM - 8, PCRM - 7, PN - 8, CI - 5.

2.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale (CEC)

În perioada de raportare, CEC a adoptat un număr total de 55 de hotărâri pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019.

Conținutul tematic al hotărârilor aprobate. În perioada monitorizată, CEC a aprobat 2 hotărâri de înregistrare a candidaților la funcția de deputat în Parlamentul Republicii Moldova pentru circumscripția națională din partea a 2 concurenți electorali - PPȘ și MPA. În total, de la începutul perioadei electorale până la 22 ianuarie 2019, CEC a aprobat 6 hotărâri de înregistrare a candidaților la funcția de deputat pentru circumscripția națională din partea a 6 concurenți electorali, după cum urmează: PDM, PSRM, Blocul ACUM, PCRM, PPȘ și MPA.

Au fost aprobate 2 hotărâri de organizare a secțiilor de votare în străinătate și în localitățile din stânga Nistrului. Totodată, CEC a aprobat și modelele listelor electorale pentru alegerile parlamentare și referendumul republican consultativ din 24 februarie 2019.

Componența membrilor CECEU continuă să se modifice, drept dovadă fiind numărul relativ mare de modificări ale hotărârilor de constituire ale CECEU în număr de 15 hotărâri.

În perioada monitorizată, CEC a aprobat particularitățile votării unor categorii de alegători, în temeiul prevederilor Instrucțiunii cu privire la procedura de vot cu urna mobilă, a Instrucțiunii cu privire la asigurarea infrastructurii secției de votare și în temeiul unor prevederi din Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri. MO Promo-LEX consideră că aprobarea acestor clarificări trebuiau incluse la începutul perioadei electorale, pentru asigurarea informării persoanelor interesate în timp util.

De asemenea, CEC a aprobat 7 hotărâri cu privire la examinarea a 7 contestații depuse din partea concurenților electorali înregistrați/desemnați.

Aspecte ale modificării cadrului legal. A fost aprobată o hotărâre de modificare retroactivă a hotărârilor de aprobare a demersurilor de înregistrare a candidaților la funcția de deputat pentru circumscripția națională din partea concurenților electorali, prin substituirea sintagmei „pe durata campaniei electorale” cu sintagma „din momentul înregistrării lor în calitate de concurenți electorali”. Astfel, concurenții electorali urmează să-și suspende activitatea din funcția pe care o dețin, din momentul înregistrării lor.

Totodată, a fost aprobată o hotărâre de modificare a Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale și de promovare politică pe panourile publicitare. MO Promo-LEX consideră că operarea acestor modificări ale Regulamentului este una relativ tardivă, în condițiile în care termenul-limită pentru prezentarea recomandărilor asupra proiectului de modificare a Regulamentului a fost 22 noiembrie 2018.

2.2. Circulare

În perioada monitorizată, CEC a emis circulara nr. CEC 8/30 din 09 ianuarie 2019 privind acțiunile Consiliilor Electorale de Circumscripție la examinarea demersului și actelor privind înregistrarea candidaților la funcția de deputat. În mod suplimentar prevederilor legale existente în Codul electoral și Regulamentului privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție, CEC prezintă în mod exhaustiv informația care trebuie să se regăsească în preambulul hotărârii CECE privind înregistrarea sau refuzul înregistrării candidatului și modelul de hotărâre cu privire la înregistrarea în calitate de candidat la funcția de deputat în circumscripția uninominală. Suplimentar, CEC menționează despre obligativitatea concurenților electorali de **a-și suspenda activitatea în funcția pe care o dețin, din momentul înregistrării acestora de către organul electoral.**

2.3. Activitatea observatorilor

2.3.1. Acreditarea observatorilor

Acreditarea observatorilor naționali și internaționali. CEC a aprobat 16 hotărâri de acreditare a observatorilor naționali și internaționali în vederea monitorizării alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2019.

Astfel, în calitate de observatori naționali, din partea Asociației Promo-LEX sunt acreditate 514 persoane; din partea Ambasadei SUA în Republica Moldova - 31 de persoane; din partea Fundației Est-Europene din Moldova - 9 persoane.

În calitate de observatori internaționali, din partea Consiliului Adunării Interparlamentare a Statelor-membre ale CSI - 11 persoane (Federația Rusă, Rep. Belarus, Rep. Kazahstan, Rep. Azerbaidjan, Rep. Kîrgîză și Rep. Armenia); din partea Rețelei Europene a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor (ENEMO) - 10 persoane; din partea Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova - 16 persoane; din partea Asociației obștești „Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA” - 6 persoane în vederea monitorizării atât a alegerilor parlamentare, cât și a referendumului republican consultativ din data de 24 februarie 2019; din partea Misiunii de observare a Comunității Statelor Independente (CSI) - 18 persoane (Rep. Belarus, Turkmenistan, Federația Rusă); din partea Ambasadei Republicii Letonia în Republica Moldova - 2 persoane; din partea Ambasadei Ungariei în Republica Moldova - 5 persoane; din partea Biroului OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (OSCE/BIDDO) - 41 persoane și 9 persoane în calitate de interpreți; din partea Ambasadei Ucrainei în Republica Moldova - 3 persoane; din partea Ambasadei Republicii Italiene în Republica Moldova - 3 persoane; din partea Organizației neguvernamentale “Inițiative Legislative Moderne” din Ucraina - 18 persoane.

Acreditarea experților internaționali. CEC a aprobat 2 hotărâri de acreditare a experților internaționali în vederea monitorizării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019 din partea Comisiei Electorale Centrale a Letoniei - 2 persoane și din partea Comisiei Centrale pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane a Republicii Belarus - 2 persoane.

Totodată, la solicitarea Asociației obștești “Reprezentanța din Moldova a International Republican Institute din SUA”, CEC a aprobat o hotărâre privind anularea acreditării a 3 observatori internaționali, acreditați în vederea monitorizării alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, prin hotărârile CEC nr. 1900 din 05.12.2018 și nr. 1917 din 11.12.2018.

Acreditarea observatorilor naționali de către CECEU. Pentru monitorizarea alegerilor parlamentare din data de 24 februarie 2014, CECEU nr. 45, Comrat și CECEU nr. 46, Ceadâr-Lunga au acreditat în total 8 persoane observatori naționali din partea Asociației “Pilgrim-Demo”.

Până la 22 ianuarie 2019, în total au fost acreditați 838 de observatori, dintre care 677 observatori naționali (624 din partea MO Promo-LEX) și 161 observatori internaționali. Menționăm că până la data de 22 ianuarie 2019, organele electorale nu au aprobat hotărâri de acreditare a observatorilor naționali desemnați din partea partidelor politice.

2.3.2. Acțiuni ce pot fi calificate drept intimidare a observatorilor Promo-LEX

Prin intermediul Raportului de față MO Promo-LEX sesizează autoritatea electorală, informează mass-media și cetățenii R. Moldova, făcând apel către misiunile internaționale de observare, privind situația fără precedent în care s-a pomenit Misiunea după publicarea primelor două rapoarte de monitorizare. **Este pentru prima dată** din anul 2009, după 16 misiuni organizate și desfășurate de către Asociația Promo-LEX, **când rapoartele intermediare ale MO au generat reacții negative din partea membrilor CEC, precum și din partea reprezentanților următoarelor partide politice: PDM, PSRM și PPS.**

Atragem atenția asupra discursului membrului CEC, Iurie Ciocan, în cadrul ședinței publice din data de 10 ianuarie 2018 a Comisiei prin care acesta, în opinia MO, a criticat nejustificat activitatea observatorilor și a creat o percepție falsă privind lipsa reglementării în standardele internaționale a rapoartelor intermediare de monitorizare. Membrul CEC a insistat asupra convocării unei ședințe comune cu Asociația, în cadrul căreia conducerea Promo-LEX să ofere explicații privind activitatea sa. Promo-LEX regretă o astfel de atitudine publică, complet neînțeleasă și nejustificată, a unui membru CEC cu vastă experiență în domeniu, dar respectă dreptul său la libera exprimare.

Misiunea a considerat că este benefic pentru activitatea de observare de a da curs solicitării CEC. Prin urmare, în data de 14 ianuarie 2019, conducerea Asociației și a Misiunii de Observare s-au întâlnit cu membrii CEC, aducând argumente în favoarea procedurii de raportare externă utilizată de către Asociație ca fiind una conformă standardelor internaționale.

În mod special dorim să subliniem atitudinea PDM, partid de guvernământ, care a adoptat o poziție ostilă față de presupusa lipsă a metodologiei și concluziile primelor două Rapoarte ale Promo-LEX făcute publice. În data de 17 ianuarie 2019, partidul vizat a publicat un alt comunicat prin care informează publicul despre decizia de a transmite corpului diplomatic din țară, observatorilor OSCE, dar și finanțatorilor direcți ai Promo-LEX analiza partidului referitoare la cele două rapoarte emise până acum de misiune privind monitorizarea alegerilor parlamentare din 2019. Pentru caracterizarea publicațiilor Promo-LEX este utilizată sintagma "rapoarte false".

Promo-LEX nu a considerat necesar de a veni cu o reacție publică privind așa-numita analiză a PDM, considerând că stilul tendențios în care este scris acest document nu permite de a discuta într-o manieră obiectivă și profesionistă pe marginea constatărilor și concluziilor prezentate în Rapoartele Promo-LEX.

Dincolo de impactul poziției oficiale a PDM, *atragem atenția asupra unei veritabile campanii de denigrare a Promo-LEX promovate de sursele media asociate cu PDM*⁶. Cu regret, OTL au raportat deja că, pe fundalul presiunii asupra Misiunii și a imaginii negative proiectate în societate, unii observatori pe termen scurt cu care exista deja o înțelegere de a se implica în activitatea Misiunii, au refuzat propunerea de colaborare.

În același timp, conducerea Asociației s-a întâlnit cu reprezentanții PDM pentru a prezenta poziția Asociației și a reconsolida intenția de a publica și în continuare Rapoarte de monitorizare în aceeași manieră echidistantă și obiectivă.

MO Promo-LEX atrage atenția că acțiunile de intimidare sunt prezente nu doar la nivel central, dar și la nivel de circumscripții uninominale, fiind vizați observatorii pe termen lung. OTL ai MO Promo-LEX în două cazuri au informat Echipa centrală despre faptul că deplasarea lor în circumscripțiile din aria de responsabilitate ar fi monitorizată de către reprezentanții organelor de drept.

Într-un caz este vorba despre contactarea, fixarea unei întâlniri și desfășurarea nemijlocită a acesteia cu o persoană care s-a prezentat drept colaborator al unei instituții responsabile de asigurarea securității statului. OTL a fost informat despre faptul că se cunoaște despre misiunea sa, a fost întrebat despre Rapoartele Promo-LEX, făcându-i-se propunerea de a face schimb de informații în contextul campaniei electorale, la necesitate. Mai mult, persona respectivă cunoștea vizual și delegația observatorilor internaționali pe termen lung ENEMO din această regiune, în discuție făcând referire și la activitatea acestora.

În al doilea caz, OTL a fost informat telefonic de către o persoană necunoscută de la un număr ascuns, care s-a prezentat drept colaborator al organelor de drept, despre faptul că automobilul său se află în vizorul organelor de drept din aria sa monitorizare.

---

⁶ <https://is.gd/lpCkg3>; <https://is.gd/EMmzAO>; <https://is.gd/yAboF9>; <https://is.gd/pnclrQ>; <https://is.gd/6zGzMz>; etc.

MO Promo-LEX califică aceste acțiuni drept intenții de intimidare a activității observatorilor săi. Aceasta, inclusiv, în contextul atacurilor publice la care a fost supusă Misiunea în urma publicării rapoartelor de monitorizare.

Reiterăm în mod repetat, că observatorii Promo-LEX își desfășoară activitatea transparent în condiții de respectare a legislației în vigoare și non-partizant politic. Suntem ferm convinși de faptul că organele electorale, după caz cele de drept, trebuie să atragă atenția asupra posibilelor cazuri de încălcare, și nu asupra activității persoanelor ce reflectă și informează echidistant și obiectiv societatea despre acestea.

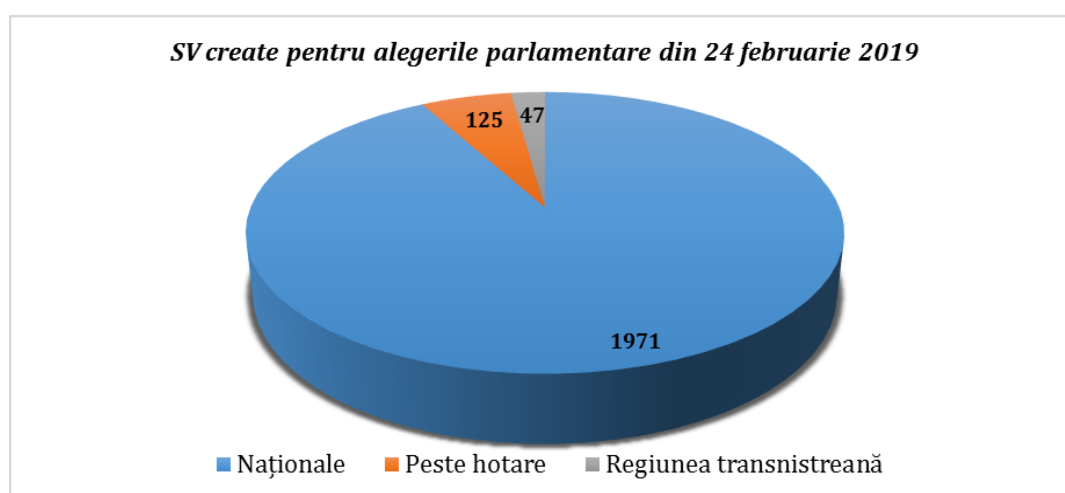
2.4. Constituirea secțiilor de votare

2.4.1. Generalități

Atât potrivit prevederilor legale,⁷ cât și programului calendaristic CEC,⁸ termenul-limită de constituire a secțiilor de votare a fost stabilit la data de 19.02.2019. În conformitate cu informația furnizată de observatorii MO Promo-LEX, **termenul de constituire a secțiilor de votare a fost respectat în cazul tuturor celor 51 CECEU.**

Astfel, constatăm că pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, au fost constituite **2 143 SV**, dintre care 125 SV peste hotare pentru CECEU nr. 49, 50 și 51, și 47 SV în regiunea transnistreană pentru CECEU nr. 47 și 48 - (a se vedea Graficul nr. 1).

Grafic nr.1.

2.4.2. Constituirea secțiilor de votare pentru CECEU nr.1 - 46

Potrivit art. 30 alin. (2) din Codul Electoral, secțiile de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, și vor cuprinde **cel puțin 30 și cel mult 3 000 de alegători**. În scopul aprecierii modului în care au fost constituite SV pentru CECEU naționale, au fost analizate hotărârile CECEU naționale de constituire a SV, inclusiv în vederea corespunderii acestora cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente.⁹ În rezultat, s-a constatat că în cazul a 8 CECEU (a se vedea Graficul nr. 2), condițiile de creare a SV nu corespund prevederilor hotărârii nominalizate, după cum urmează:

⁷ Art. 30, alin. (2) din Codul Electoral: Secțiile de votare se constituie de către consiliile electorale de circumscripție în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor, și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3 000 de alegători. <https://bit.ly/2Icsdy2>

⁸ Pct. 9 din Programul Calendaristic CEC - <https://bit.ly/2Drpn8P>

⁹ Hotărârii Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente <https://bit.ly/2AA8IqN>

- *CECEU nr. 13, Rezina:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 62 SV. CECEU nr. 13 Rezina, prin Hotărârea nr. 18 din 18.01.2019,¹⁰ a aprobat constituirea a 60 SV. Astfel, nu au fost create SV din Rezina, de pe str. 27 August, 1 A și, respectiv, din s. Roșcanii de Sus¹¹. Menționăm că în Raportul nr. 2¹² Promo-LEX a descris trasarea eronată a hotarelor unei circumscripții pe interiorul unei APL de nivelul I din componența CECEU nr. 19 Ivancea, contrar prevederilor legale;
- *CECEU nr. 19, Ivancea:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 55 SV. CECEU nr. 19 Ivancea, prin Hotărârea nr. 7/1 din 17.01.2019,¹³ a aprobat constituirea a 56 SV, incluzând și s. Roșcanii de Sus. Atragem atenția asupra faptului că în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 13-21 din 18 ianuarie 2019 a fost publicată o notă de rectificare, prin care în anexa nr. 1 la hotărârea menționată au fost introduse modificări la pozițiile cu circumscripțiile nr. 13 și nr. 19. În urma rectificării, SV din s. Roșcanii de Sus se regăsește la c. Ghiduleni, atribuită circumscripției uninominale nr. 19 Ivancea.
- *CECEU nr. 20, Strășeni:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 42 SV. CECEU nr. 20 Strășeni, prin Hotărârea nr. 22 din 17.01.2019,¹⁴ a aprobat constituirea a 41 SV, incluzând s. Poccești din c. Donici, r. Orhei la SV din s. Camența din aceeași comună (162 alegători la situația din 2016, distanța dintre localități fiind de aproximativ 10 km).
- *CECEU nr. 21, Criuleni:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 40 SV. CECEU nr. 21 Strășeni, prin Hotărârea nr. 7/2 din 10.01.2019 și 8/2 din 15.01.2019¹⁵ a aprobat constituirea a 39 SV, incluzând s. Sagaidac din c. Bălțata, r. Criuleni la SV din c. Bălțata (273 alegători la situația din 2016, distanța dintre localități fiind de aproximativ 4 km).
- *CECEU nr. 25, Chișinău:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 35 SV. CECEU nr. 25 Chișinău, prin Hotărârea nr. 21 din 19.01.2019¹⁶ a aprobat constituirea a 31 SV, comasând 4 SV în componența altor 4 din preajma acestora (numărul de alegători în cazul celor 4 SV comasate variază de la 331 – la 990 alegători, la situația din 2016);
- *CECEU nr. 32, Chișinău:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 32 SV. CECEU nr. 32 Chișinău, prin Hotărârea nr. 18 din 18.01.2019¹⁷ a aprobat constituirea a 32 SV, modificând însă raportul acestora în cazul a două localități. Astfel, în loc de 4 SV pentru or. Vadul lui Vodă și 1 SV pentru Tohatin, au fost constituite 3 SV pentru or. Vadul lui Vodă (inclusiv s. Văduleni, fiind comasat cu o SV din or. Vadul lui Vodă, fiind la aproximativ 6 km distanță) și 2 SV pentru Tohatin;
- *CECEU nr. 34, Anenii Noi:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 42 SV. CECEU nr. 34 Anenii Noi, prin Hotărârea nr. 08-01 din 18.01.2019¹⁸ a constituit 40 SV, fără 2 SV din Varnița, r. Anenii Noi. Menționăm că în anul 2016, pe listele de bază ale acestor 2 SV nu au fost incluși alegători;
- *CECEU nr. 38, Hîncești:* HG nr. 970 include pentru această circumscripție 44 SV. CECEU nr. 38 Hîncești, prin Hotărârea nr. 19 din 18.01.2019¹⁹ a constituit 43 SV. Astfel, pentru localitatea Logănești din r. Hîncești au fost prevăzute 2 SV. Cu toate acestea, CECEU nr. 38 a creat doar 1 SV pentru localitatea respectivă.

¹⁰ <https://bit.ly/2FG8gT5>

¹¹ Hotărârea Guvernului nr. 970 din 15 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea circumscripțiilor uninominale permanente, Anexa nr. 1, pag. 43- <https://bit.ly/2AA8IgN>

¹² Raportul nr. 2 al Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, pag. 36 - <https://bit.ly/2Co6X7n>

¹³ <https://bit.ly/2U8Oz9A>

¹⁴ <https://bit.ly/2B0IVjX>

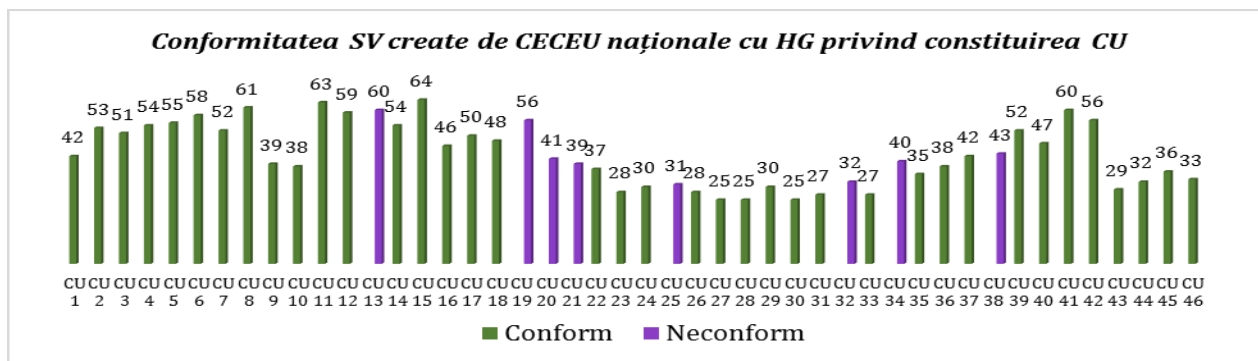
¹⁵ <https://bit.ly/2B0IVjX>, <https://bit.ly/2MnSNau>

¹⁶ <https://bit.ly/2FS0d4M>

¹⁷ <https://bit.ly/2RLwylj>

¹⁸ <https://bit.ly/2CBokBz>

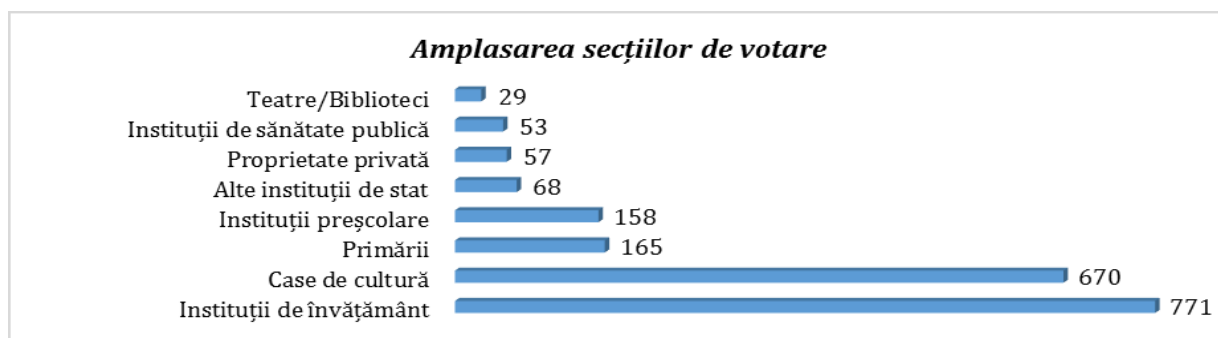
¹⁹ <https://bit.ly/2T7WAeX>

În conformitate cu datele din grafic, constatăm că cele mai multe SV au fost constituite în CECEU nr. 15, Călărași (64 SV), urmat de CECEU nr. 11, Fălești (63 SV) și CECEU nr. 8, Florești (61 SV), iar cele mai puține au fost create în CECEU nr. 27, 28 și 30, Chișinău (câte 25 SV).

În funcție de locul amplasării SV, constatăm că majoritatea sunt amplasate în sedii aflate în proprietate publică – instituții de învățământ, case de cultură, primării sau grădinițe (a se vedea Graficul nr. 9).

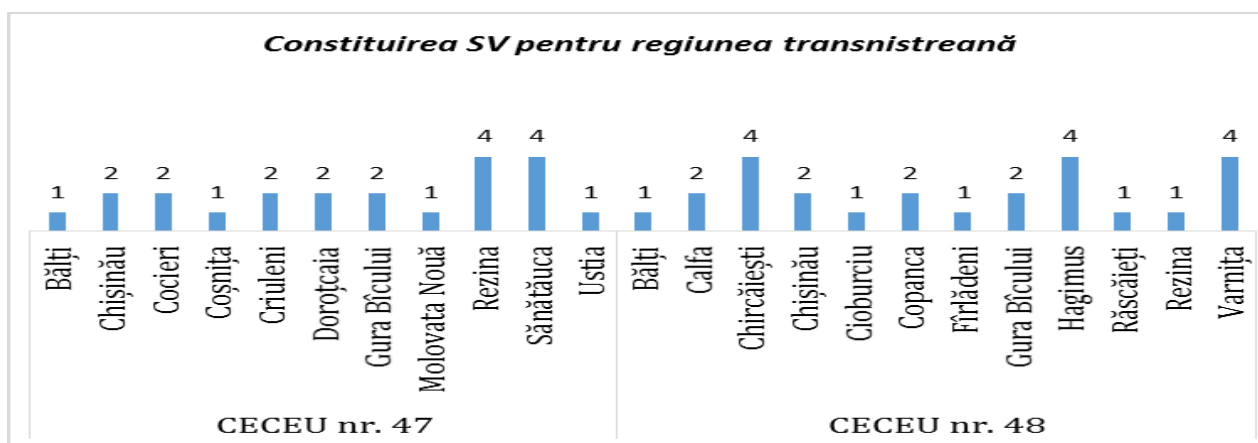
Grafic nr.3

2.4.3. Constituirea secțiilor de votare din CECEU nr. 47-48 (regiunea transnistreană)

Prin Hotărârea CEC nr. 2110 din 19.01.2019, CEC a decis numărul de secții de votare ce urmează a fi create pentru CECEU nr. 47 și 48 (regiunea transnistreană). Astfel, pentru alegătorii din stânga Nistrului s-a decis crearea a 47 secții de votare, amplasate pe teritoriul controlat de autoritățile Republicii Moldova, dintre care 22 pentru CECEU nr. 47 și 25 pentru CECEU nr. 48 (a se vedea Graficul nr. 4 și Anexa 1).

Graficul nr. 4

Conform prevederilor legale, în aceeași zi, CECEU nr. 47²⁰ și 48²¹ au adoptat hotărârile de constituire a secțiilor de votare pentru regiunea transnistreană. Menționăm că amplasarea majorității SV, deschise în apropiere de regiune, coincide cu punctele de trecere din regiunea transnistreană.

2.4.4. Constituirea secțiilor de votare peste hotare

a. Implementarea prevederilor legale

În conformitate cu prevederile legale,²² SV peste hotare sunt constituite de CEC, la propunerea Guvernului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Termenul de constituire al acestora este similar cu cel de constituire al SV de pe teritoriul Republicii Moldova – 19.01.2019.

În conformitate cu cele expuse, menționăm că propunerile Guvernului de constituire a secțiilor de votare peste hotare au fost adoptate prin Hotărârea Guvernului nr. 30 din 18 ianuarie 2019.²³ **În opinia Promo-LEX, propunerile de constituire a SV peste hotare au fost elaborate netransparent, nefiind argumentate nici unul din cele 5 criterii în baza cărora urmau a fi constituite secțiile de votare.²⁴ Prin urmare, nu este posibilă evaluarea obiectivității aprecierii fiecăruia dintre cele 5 criterii stabilite de legislație.**

Ulterior, la data de 19.01.2019, prin Hotărârea CEC nr. 2109²⁵ a fost aprobată constituirea a 125 SV peste hotare, conform propunerilor Guvernului. Pe de o parte, constatăm că, raportat la ultimele alegeri naționale (2016), s-a decis constituirea unui număr mai mare de SV - cu 25 mai mult. Pe de altă parte, însă, numărul SV constituite peste hotare este mai mic decât cele 150 SV pentru care CEC a planificat cheltuieli financiare.²⁶ Prin urmare, deducem că resurse financiare au fost planificate pentru 150 SV, însă din considerente neclare s-a dispus constituirea a doar 125 SV peste hotare.

În aceeași zi, la 19.01.2019, CECEU nr. 49, 50 și 51 au adoptat, la rândul lor, hotărârile²⁷ de constituire și numerotare a SV peste hotare. Astfel, constatăm că 83 SV (66%) au fost constituite pentru CECEU nr. 50 (la Vest de RM), 27 SV (22%) pentru CECEU nr. 49 (la Est de RM) și 15 SV (12%) pentru CECEU nr. 51 (Canada și SUA – a se vedea Graficul nr. 5).

---

²⁰ <https://bit.ly/2FRxpcl>

²¹ <https://bit.ly/2REbMDX>

²² Art. 31, alin. (2) și (3) din Codul Electoral: (2) În cazul alegerilor parlamentare, prezidențiale și al referendumului republican, pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova se organizează una sau mai multe secții de votare pentru alegătorii care se află în străinătate la data alegerilor.

(3) În afară de secțiile de votare prevăzute la alin. (2), vor fi organizate, cu acordul autorităților competente ale țării respective, secții de votare și în alte localități. Organizarea acestor secții de votare se stabilește de Comisia Electorală Centrală, la propunerea Guvernului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și cu alte autorități ale administrației publice centrale <https://bit.ly/2Jcsdy2>

²³ Hotărâre cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate - <https://bit.ly/2S0gE5G>

²⁴ Art. 31, alin. (4) din Codul Electoral: La deschiderea secțiilor de votare din străinătate se va ține cont de următoarele criterii:

a) informațiile deținute de către misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova din țările de reședință;

b) informațiile deținute de către autoritățile publice centrale, inclusiv datele statistice oficiale relevante;

c) informațiile obținute în rezultatul înregistrării prealabile a cetățenilor aflați în străinătate, conform procedurii stabilite printr-un regulament aprobat de Comisia Electorală Centrală;

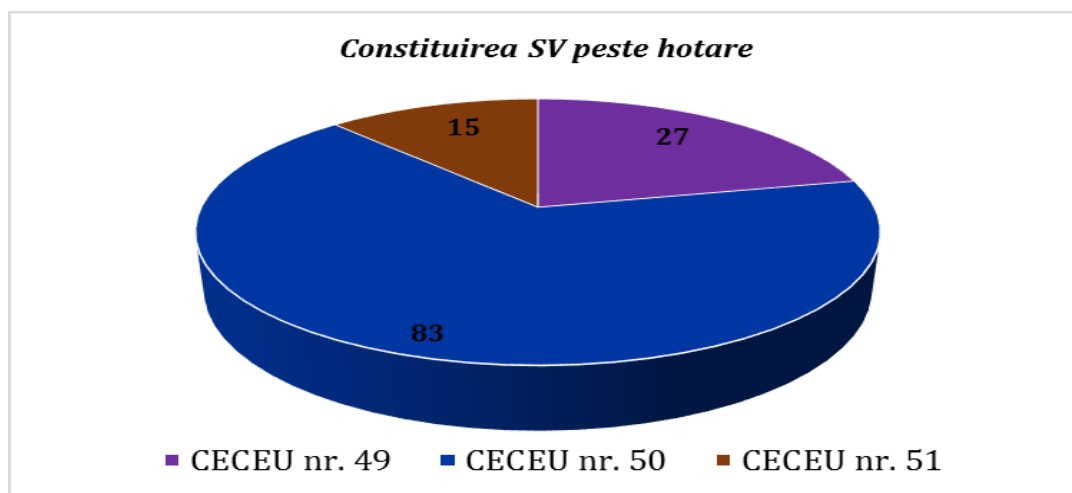
d) numărul de alegători care au participat la scrutinul precedent;

e) alte date relevante, obținute de autoritățile publice centrale, la solicitare, din partea autorităților țării de reședință, în condițiile legii.

²⁵ <https://bit.ly/2MoFQ0n>

²⁶ Hotărâre cu privire la aprobarea bugetului Comisiei Electorale Centrale pentru anul 2019 - <https://bit.ly/2WaLzvn>

²⁷ <https://bit.ly/2U5VX5G>, <https://bit.ly/2sE9xBL>, <https://bit.ly/2RG03CZ>.

În cea mai recentă analiză (5 ianuarie 2019) elaborată de Promo-LEX în privința constituirii secțiilor de votare peste hotare²⁸ (a se vedea Graficul nr. 11) s-a constatat că 29% din SV urmau a fi constituite pentru CECEU nr. 49, 61% - pentru CECEU nr. 50 și, respectiv, 9% - pentru CECEU nr. 51 (calculul au fost efectuate în baza a 150 SV planificate de CEC).

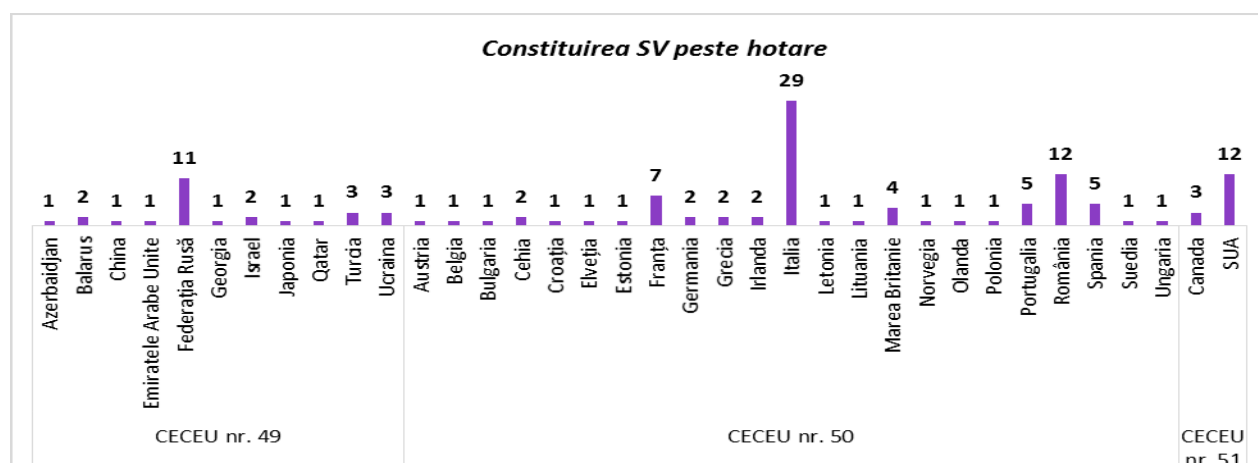
Pornind de la aceste cifre, am putea deduce că, în baza celor 125 de SV deschise de autorități, repartizarea per circumscripții, conform metodologiei Promo-LEX, ar fi fost necesar de deschis următorul număr de SV:

Tabelul nr. 1. Simulare repartizare SV

	Potrivit Guvern/CEC/CECEU	Potrivit Metodologiei Promo-LEX
CU nr.49	27	36
CU nr.50	83	76
CU nr.51	15	13

În Graficul nr. 6 sunt reflectate SV peste hotare constituite în baza fiecărui CECEU.

Graficul nr. 6

²⁸ <https://is.gd/rTjPBH>. La situația din data de 3 ianuarie erau 7 945 de înregistrări prealabile, iar după 5 zile de la publicarea analizei numărul de înregistrări prealabile a ajuns la 24 411, cea mai considerabilă creștere fiind înregistrată pentru circumscripția nr.50 - de la 6 456 la 20 646.

b. Comparație cu situația de la alegerile prezidențiale din 2016

Raportat la alegerile naționale anterioare din 2016, menționăm că nu a fost prevăzută deschiderea SV în Monaco, în schimb a fost dispusă deschiderea SV în alte 4 state în care anterior nu au fost deschise SV: Emiratele Arabe Unite, Georgia, Croația și Norvegia.

În cazul Emiratelor Arabe Unite și Norvegiei, constatăm că criteriile stabilite de legislație au motivat constituirea SV în aceste state, pe când în cazul Georgiei și Croației situația este diferită. Pentru aceste două state nu există date statistice privind aflarea pe teritoriul acestora a unui număr mare de cetățeni ai Republicii Moldova. Mai mult ca atât, numărul de înregistrări prealabile este nesemnificativ (4 pentru ambele state). Prin urmare, nu sunt clare argumentele/motivele care au stat la baza deciziei de constituire a SV în aceste 2 state.

În ceea ce privește repartizarea SV în cadrul statelor în care sunt deschise două și mai multe SV, s-a constatat că în unele cazuri nu este posibilă identificarea argumentelor rezonabile pentru selectarea anumitor orașe ca sedii ale SV. Astfel, de exemplu, în cazul Irlandei, unde s-a decis deschiderea a 2 SV: la Dublin și Tralee. Orașul Tralee este amplasat în extremitatea zonei de Sud-Vest a Irlandei. În această regiune nu există nici o înregistrare prealabilă, majoritatea fiind în zona de Centru, Nord și Nord-Est a statului.

Cea mai mare majorare a numărului de SV constituite comparativ cu alegerile din 2016 a fost în cazul SUA – cu 5 SV mai mult. Spre deosebire de SUA, pentru Canada nu a fost prevăzută constituirea unor SV suplimentare. Asta în situația în care la alegerile din 2016 cel puțin la o SV din Canada (Montreal) nu au ajuns buletine de vot, iar înregistrările prealabile sunt doar cu 741 mai puține decât în SUA. În plus, menționăm că la alegerile anterioare, în Canada au votat 4 000 de cetățeni moldoveni, în timp ce în SUA – 6 815. Cu toate acestea, în SUA sunt constituite cu 9 SV mai mult.

Suplimentar, menționăm că la 22.01.2019, 3 deputați în Parlament din fracțiunea PSRM au depus o sesizare la Curtea Constituțională privind controlul constituționalității Hotărârii Guvernului nr. 30 din 08.01.2019 cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate, invocând *inter alia* deschiderea secțiilor de votare într-un mod disproporționat numărului de cetățeni, neasigurarea dreptului de a alege a cetățenilor aflați peste hotarele țării, precum și abordarea selectivă și discriminatorie.²⁹

2.5. Înregistrarea persoanelor de încredere

Conform Programului calendaristic, după înregistrarea concurenților electorali și până în ziua precedentă alegerilor, aceștia își selectează persoanele de încredere și le prezintă la CEC și CECEU pentru înregistrare, suspendare a împuternicirilor sau înlocuirea cu alte persoane.

CEC a stabilit numărul persoanelor de încredere ale concurenților electorali la alegerile parlamentare și ale participanților la referendumul republican consultativ din 24 februarie 2019 în număr de 15 persoane pentru fiecare concurent electoral.³⁰

Astfel, din informația publicată pe pagina web oficială a CEC, în perioada monitorizată, au înregistrat persoane de încredere următorii concurenți electorali, conform tabelului 2.

Tabelul nr. 2. Persoane de încredere înregistrate pe circumscripții uninominale.

CECEU	Concurentul electoral	Partidul	Nr. persoanelor de încredere
CECEU nr. 1	Gnațiu Mihail	PDM	15
CECEU nr. 2	Lesnic Vadim	PDM	15
CECEU nr. 4	Urzică Iurie	PDM	15

²⁹ <https://bit.ly/2Mm8way>

³⁰ Hotărârea CEC nr. 2027 din 02.01.2019 cu privire la stabilirea numărului persoanelor de încredere ale concurenților electorali al alegerilor parlamentare și ale participanților la referendumul republican consultativ din 24 februarie 2019 <https://bit.ly/2FljRiU>

CECEU nr. 5	Leucă Ion	PDM	15
CECEU nr. 9	Partidul Nostru	PN	15
CECEU nr. 11	Bînzari Iraida	PDM	15
CECEU nr. 16	Ludmila Guzun	PDM	15
CECEU nr. 25	Victor Mîndru	PDM	14
	Odiņov Alexandr	PSRM	4
CECEU nr. 29	Valentin Guznac	PDM	15
	Lebedinschi Adrian	PDM	4
CECEU nr. 32	Nina Costiuc	PDM	15
CECEU nr. 35	Grigore Repesciuc	PDM	15
CECEU nr. 40	Dumitru Diacov	PDM	15
CECEU nr. 41	Efrosinia Grețu	PDM	14

Atragem atenția asupra faptului că MO Promo-LEX a identificat 3 CECEU (nr. 3, 34 și 35) care au aprobat Hotărâri cu privire la numărul de persoane de încredere ale concurenților electorali mai mare decât numărul de persoane de încredere stabilit de către CEC prin Hotărârea nr. 2027 din 02.01.2019. Acest lucru contravine numărului stabilit de către CEC - de cel mult 15 persoane atât pe circumscripția națională, cât și pe circumscripția uninominală, conform datelor din Tabelul nr.3.

Tabelul nr.3. Persoane de încredere stabilite de CECEU

CECEU	Numărul persoanelor stabilite prin Hotărârile CECEU nr. 3 ³¹ , 34 ³² și 43 ³³	Numărul persoanelor stabilite prin Hotărârea CEC nr. 2027 din 02.01.2019
CECEU nr. 3 Edineț	51 persoane	15 persoane per fiecare concurent electoral
CECEU nr. 34 Anenii-Noi	40 persoane	
CECEU nr. 43 Cahul	29 persoane	

2.6. Asigurarea transparenței informației despre candidați de către CECEU

În Raportul nr.2 al MO Promo-LEX ³⁴, observatorii misiunii au atras atenția asupra nerespectării de către CECEU a prevederilor art. 29 lit. f) și g) din Codul electoral privind *aducerea la cunoștința publică a informației despre concurenți*, în special informația ce se referă la *Biografia candidatului, Declarațiile cu privire la venituri, Certificatul de integritate eliberat de ANI* ale candidaților înregistrați. Contextual, subliniem că, potrivit Programului calendaristic, organele electorale sunt obligate să publice lista integrală a candidaților înregistrați până la 31 ianuarie 2019, inclusiv.

În perioada de raportare, apreciem îndeplinirea atribuțiilor de către CECEU și publicarea informațiilor sus- indicate despre concurenții electorali în rubricile corespunzătoare, cu excepția a 3 consilii. În CECEU 34 și 44 informația despre concurenții electorali nu este publicată pentru toți concurenții, iar la CECEU 47 nu se regăsește nici o informație despre concurentul electoral.

2.7. Modificarea componenței CECEU

În perioada 9 – 22 ianuarie 2019, CEC a adoptat 15 hotărâri prin care a modificat componența a 12 CECEU, respectiv au fost excluși/incluși 17 membri ai CECEU, conform Graficului nr. 13. Din 17 membri, 2 membri din CECEU nr. 47, desemnați de partide politice, au fost excluși pe motiv de absență nemotivată de la ședințele consiliului, iar acestea din urmă au confirmat că nu vor mai

³¹ Hotărârea CECEU 3 Edineț, nr. 10 din 31.12.2018 cu privire la numărul de persoane de încredere ale concurenților electorali în circumscripția electorală uninominală nr. 3 <https://bit.ly/2MolRxM>

³² Hotărârea CECEU 34 Anenii Noi, nr. 04-05 din 29.12.2018 cu privire la numărul de persoane de încredere ale concurenților electorali în circumscripția electorală uninominală nr. 34 <https://bit.ly/2AZzjEX>

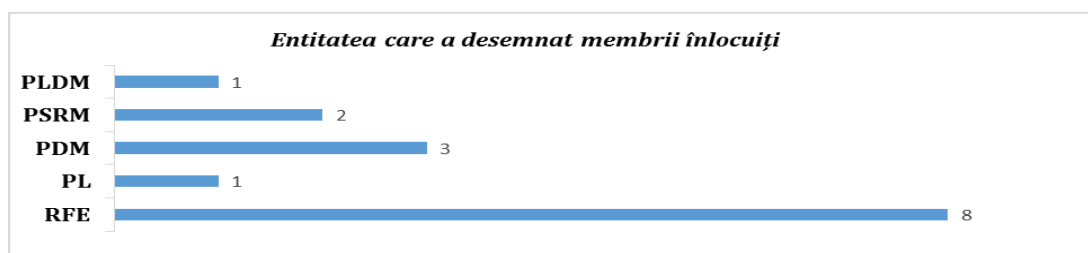
³³ Hotărârea CECEU 43 Cahul, nr. 04/07 din 31.12.2018 cu privire la numărul de persoane de încredere ale concurenților electorali în circumscripția electorală uninominală nr. 43 <https://bit.ly/2WbRDnb>

³⁴ Raportul nr. 2 Misiunea de Observare a alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, pag. 23 <https://bit.ly/2Co6X7n>

înainta alte candidaturi în componența consiliului respectiv. Prin urmare, componența numerică a acestui CECEU a fost modificată de la 9 la 7 membri.

Membrii au fost desemnați de partide (7) și din RFE (8). Consiliile locale nu au desemnat. Amintim că în Raportul nr.2 am specificat cazurile în care APL au delegat un număr diferit de 2 membri, prescris de aliniatul (5) al art. 28 din Codul electoral. Specificăm că aceste diferențe sunt justificate legal prin aliniatul (6) al aceluiași articol, care prevede că în cazul în care partidele nu prezintă candidaturile lor, numărul necesar de candidaturi se completează de către consiliile locale, după care din contul RFE.

Graficul nr. 7

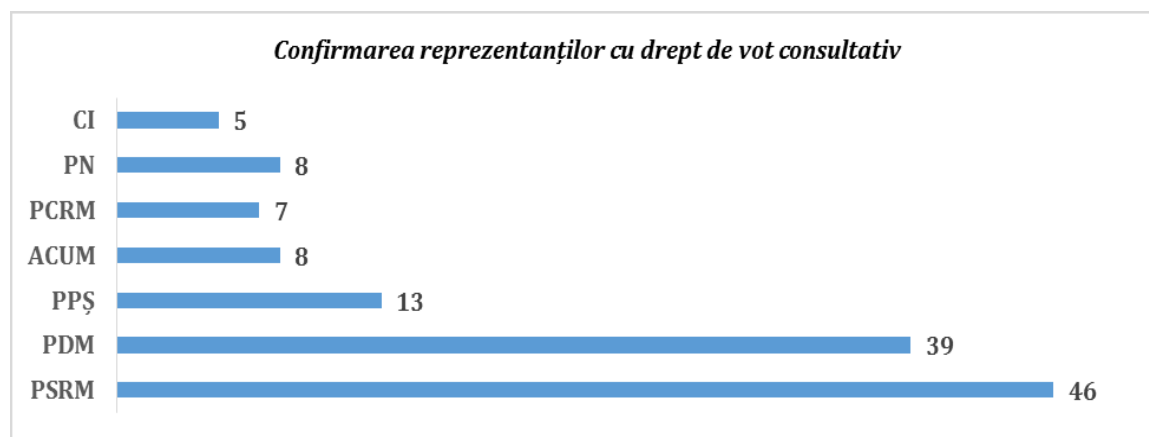
MO Promo-LEX constată necesitatea unei atitudini mai responsabile din partea subiecților cu drept de desemnare a membrilor în cadrul organelor electorale, din moment ce în continuare au loc modificări în componența CECEU. Or, procesul electoral nu este desfășurat în mod eficient din cauza intervențiilor de acest ordin.

2.8. Confirmarea reprezentanților cu drept de vot consultativ

În conformitate cu art. 15 din Codul electoral, concurentul electoral poate desemna în organul care l-a înregistrat, precum și în organele electorale ierarhic inferioare, câte un reprezentant cu drept de vot consultativ.

Astfel, în perioada monitorizată, pentru perioada campaniei electorale în CECEU au fost confirmate în calitate de reprezentanți cu drept de vot consultativ cel puțin 126 persoane cu drept de vot consultativ, dintre care cei mai mulți : PSRM - 37% și PDM - 32%. (a se vedea Graficul nr. 14)

Graficul nr. 8

III. DESEMNAREA ȘI ÎNREGISTRAREA CONCURRENTILOR

În perioada monitorizată, în calitate de concurenți electorali pe circumscripția națională au fost înregistrate încă 2 partide politice, iar altele 5 au depus dosarele. La data de 22 ianuarie 2019 constatăm existența a 6 concurenți electorali înregistrați pe circumscripția națională și a altor 5 potențiali candidați. Toate partidele înregistrate au respectat cota de gen, însă rămâne tendință de evitare a plasării femeilor pe locurile de frunte.

În circumscripțiile uninominale au fost depuse 403 cereri de înregistrare a GI, 2 fiind respinse. Dintre aceștia, 75% din potențialii candidați în circumscripțiile uninominale au fost desemnați de partide politice, iar 25% - de candidați independenți. PDM și PSRM au candidați desemnați în toate cele 51 de CU. PPȘ a desemnat 50 de candidați (fără CU nr. 17), iar Blocul ACUM – 49 de candidați desemnați (fără CU nr. 44 și 46).

În cazul a 6 GI care au depus listele de subscripție pentru înregistrarea candidatului, CECEU au emis hotărâri prin care au respins înregistrarea câtorva candidați: este vorba de 4 candidați independenți și 2 GI din partea PPȘ, dintre care, în urma examinării contestației unui candidat, acesta a fost înregistrat. De cealaltă parte, până la data de 22.01.2019 au fost înregistrați 212 concurenți electorali în cadrul celor 51 CU, dintre care: PSRM (50), PDM (49), PPȘ (43), Blocul ACUM (30), PCRM (16), PN (10), PL (1) și candidați independenți (13).

3.1. Desemnarea și înregistrarea candidaților pe circumscripția națională

Conform programului calendaristic CEC,³⁵ termenul de desemnare și depunere a dosarelor pentru înregistrarea candidaților (inclusiv colectarea semnăturilor susținătorilor) este 26 decembrie 2018 – 24 ianuarie 2019.

În perioada monitorizată, în calitate de concurenți electorali pe circumscripția națională au fost înregistrate 2 partide politice și au depus dosarele alte 5 formațiuni politice (conform Tabelului nr. 4).

Tabelul nr. 4. Înregistrarea concurenților

N/O	Formațiunea	Data depunerii dosarului	Hotărârea și data înregistrării concurentului
1	Partidul Democrat din Moldova	26.12.2018	HCEC 2023 din 02.01.2019
2	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	26.12.2018	HCEC 2024 din 02.01.2019
3	Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS”	26.12.2018	HCEC 2025 din 02.01.2019
4	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	26.12.2018	HCEC 2026 din 02.01.2019
5	Partidul Politic „Șor”	27.12.2018	HCEC 2060 din 09.01.2019
6	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie	03.01.2019	HCEC 2071 din 10.01.2019
7	Partidul Politic Partidul Nostru	16.01.2019	
8	Partidul Național Liberal	17.01.2019	
9	Partidul Politic „Voința Poporului”	17.01.2019	
10	Partidul Regiunilor din Moldova	21.01.2019	
11	Partidul Politic „Democrația Acasă”	21.01.2019	

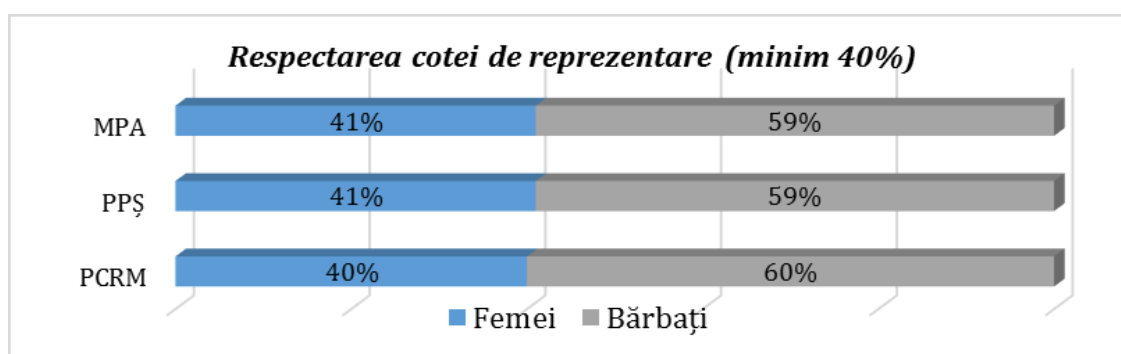
Prin urmare, în perioada de raportare, constatăm existența a 6 concurenți electorali înregistrați pe circumscripția națională și a altor 5 potențiali concurenți.

³⁵ Programul calendaristic CEC - <https://bit.ly/2AzsOs9>

În același context, menționăm că prin Hotărârea CEC nr. 2062 din 09 ianuarie 2019³⁶ au fost efectuate modificări în lista de partid a candidaților Partidului Comuniștilor din Republica Moldova prin includerea a 9 candidați noi.

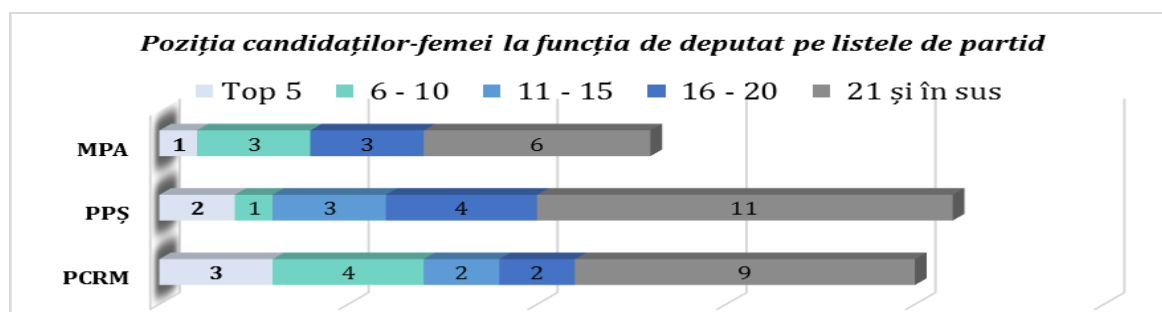
În scopul evaluării modului în care au fost executate prevederile art. 46, alin. (3) din Codul Electoral,³⁷ au fost examinate listele electorale ale celor 2 concurenți electorali înregistrați în perioada monitorizată, precum și ale PCRM (post-modificare). Astfel, conform Graficului nr. 15, constatăm că cota minimă de reprezentare pentru ambele sexe (40%) a fost respectată de către toate cele 3 formațiuni care au înaintat listele electorale.

Graficul nr. 9

Totuși, ca și în cazul celorlalți concurenți înregistrați pe circumscripția națională, constatăm că analiza detaliată a pozițiilor ocupate de candidatele femei în listele electorale înaintate de formațiunile politice denotă o tendință de evitare a plasării acestora pe locurile de frunte. În Graficul nr. 16 este reflectată informația privind locul ocupat de femeile candidate.

Graficul nr. 10

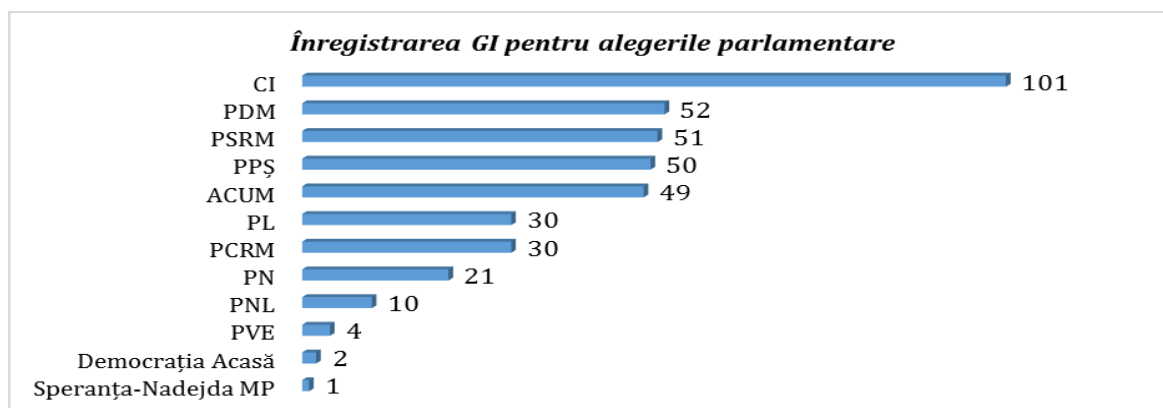
3.2. Înregistrarea Grupurilor de inițiativă în circumscripțiile uninominale

Termenul de depunere a dosarelor pentru înregistrarea GI a fost 26 decembrie 2018 – 4 ianuarie 2019. În perioada respectivă, au fost depuse 403 cereri de înregistrare a GI. Dintre acestea, în cazul a 2 solicitări înregistrarea GI a fost respinsă (ambele pentru susținerea candidaților independenți – în CU nr. 27 Chișinău și nr. 47 din regiunea Transnistreană). În cazul unui potențial candidat, dl Stratulat Mihail, desemnat de PDM în CU nr. 26, au fost înregistrate 2 GI (solicitarea de înregistrare a candidatului în baza activității primului GI a fost respinsă din cauza necorespunderii actelor prezentate prevederilor locale).

În Graficul nr. 11 este reflectată informația privind GI care au fost înregistrate pentru alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

³⁶ <https://bit.ly/2RIV4mu>

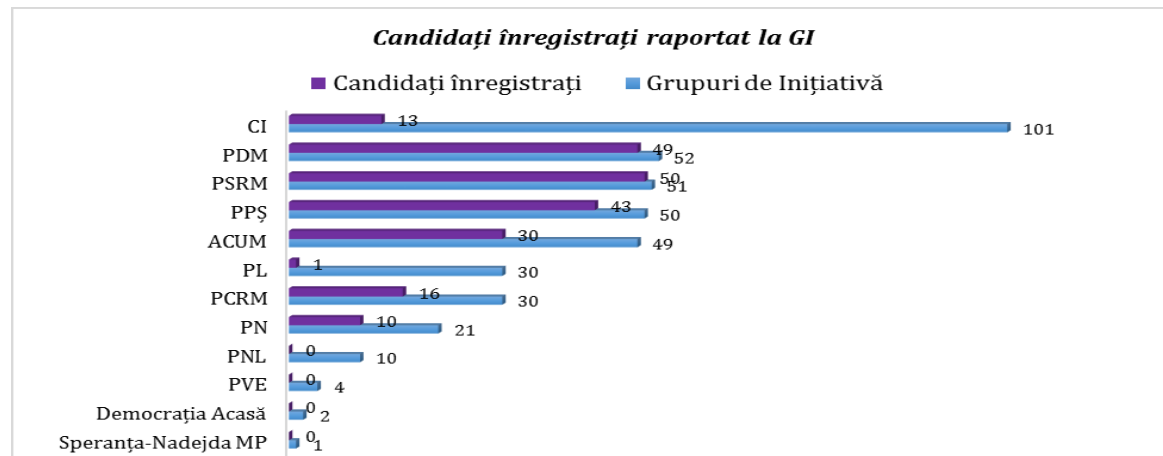
³⁷ (3) Listele candidaților pentru alegerile parlamentare și locale vor fi întocmite respectându-se cota minimă de reprezentare de 40% pentru ambele sexe.

Astfel, constatăm că 75% din potențialii candidați în circumscripțiile uninominale au fost desemnați de partide politice, iar 25% - de candidați independenți. Cele mai multe GI au fost înregistrate de PDM (pentru toate circumscripțiile uninominale, iar în cazul CECEU nr. 26 - 2 GI pentru unul și același candidat), urmat de PSRM (51 candidați desemnați) și PPȘ (50 candidați desemnați, fără CU nr. 17, Nisporeni). În cazul Blocului ACUM, nu au fost desemnați candidați în CU nr. 44 (Taraclia) și 46 (Ceadâr-Lunga).

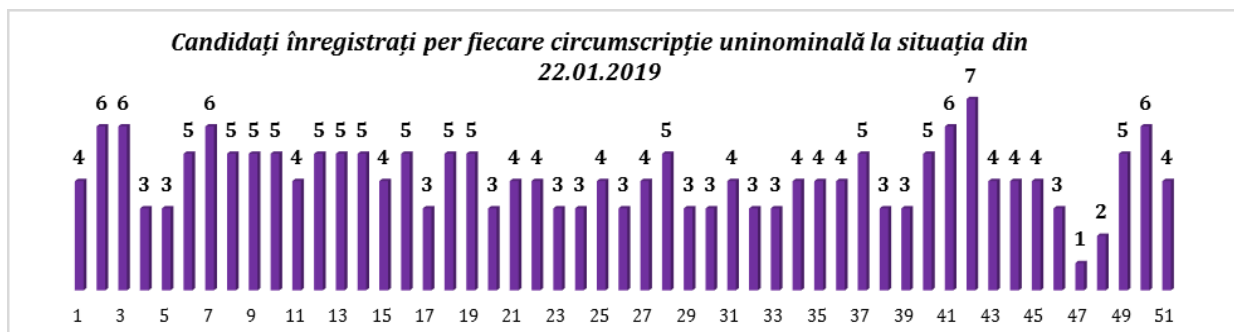
3.3. Înregistrarea candidaților la funcția de deputat în circumscripțiile uninominale

Până la data de 22.01.2019, au fost înregistrați 212 concurenți electorali în cadrul celor 51 CU (a se vedea Anexa nr. 2). În Graficul nr. 17 sunt reflectate datele privind concurenții înregistrați în raport cu numărul de GI înregistrate.

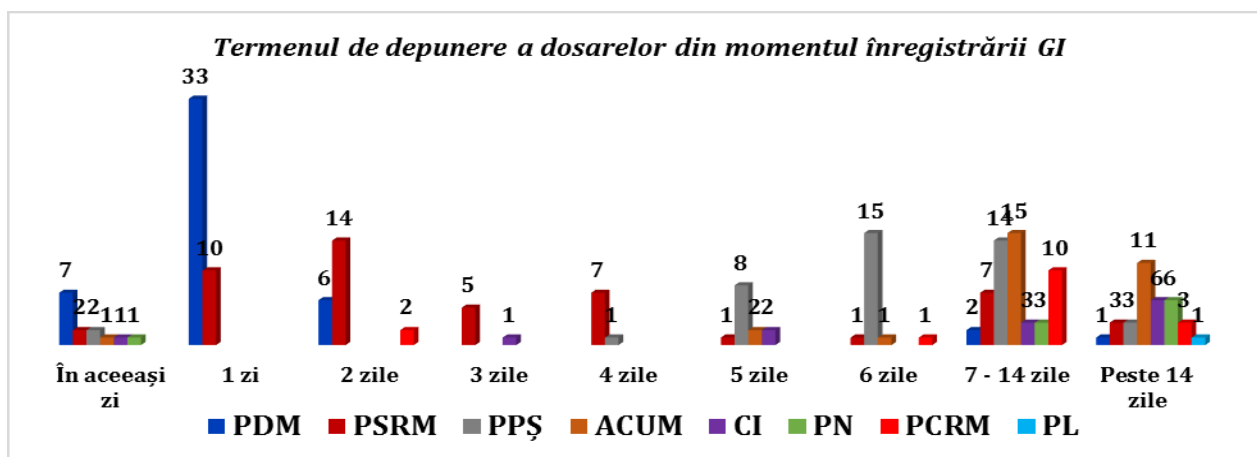
Astfel, constatăm că cei mai mulți concurenți înregistrați sunt desemnați de PDM (49 din 51) și PSRM (49 din 51), urmate de PPȘ (43 din 50).

Numărul maxim de candidați înregistrați într-o circumscripție uninominală este de 7 concurenți (CU nr.42). În Graficul nr. 18 este indicat numărul de candidați per fiecare CU.

În funcție de termenul de depunere a dosarelor, constatăm că 79 dosare (37%) dintre acestea au fost depuse în primele 2 zile din momentul înregistrării GI (PDM – 46, PSRM – 26, PPȘ – 2, Blocul ACUM – 1, PCRМ - 2, PN – 1 și un CI), iar 88 (42%) dintre acestea au fost depuse peste o săptămână și mai mult din momentul înregistrării GI (a se vedea Graficul nr. 19).

Graficul nr. 14

În cazul a 6 GI care au depus listele de subscripție pentru înregistrarea candidatului, organele electorale au emis hotărâri prin care au respins înregistrarea candidaților din cauza necorespunderii actelor prezentate prevederilor legale. În cazul a 4 dintre acestea este vorba de Candidați Independenți (CECEU nr. 36, 47 și 48), iar celelalte 2 GI sunt pentru susținerea candidaților desemnați de PPȘ în CECEU nr. 29 - Popenco Inna, și 13 - Nauc Leonid. În cazul dlui Nauc Leonid, în urma depunerii și examinării unei contestații la CEC, CECEU nr. 13 a înregistrat candidatul electoral.

IV. LISTE ELECTORALE ȘI REGISTRUL DE STAT AL ALEGĂTORILOR

În cadrul a 399 vizite realizate în timpul orelor de lucru la APL, observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 276 (69%) de interviuri cu registratorii. În 123 (31%) de cazuri interviurile nu au fost realizate din mai multe motive, dar în mare parte din cauza lipsei registratorului de la locul de muncă - 78 cazuri (63%) sau din cauza imposibilității de a accesa RSA - 27 cazuri (22%).

MO Promo-LEX atrage atenția asupra numărului mare de conflicte înregistrate în RSA care nemijlocit se pot reflecta asupra calității listelor electorale. Scoatem în evidență că, la momentul desfășurării interviurilor, în cazul a doar 135 de registratori au fost identificate 6875 de conflicte. Amintim că actualizarea datelor din Registrul se efectuează până la 29 ianuarie 2019, inclusiv. Prin urmare, au rămas mai puțin de 7 zile, termen în care aceste situații de conflict ar trebui soluționate de către registratori.

Referitor la subiectul recepționării listelor electorale de către registratori de la ultimul scrutin, menționăm că, în urmă desfășurării interviurilor cu registratorii, s-a constatat că în 187 (68%) de cazuri, din totalul de 276 răspunsuri, registratorii au recepționat listele.

În perioada 9 ianuarie - 22 ianuarie 2019, observatorii Promo-LEX au continuat să desfășoare interviurile cu registratorii, conform metodologiei Misiunii. Menționăm că în Raportul precedent MO Promo-LEX a atras atenția asupra problemei sistării de către CEC a accesului registratorilor la RSA în perioada 28 decembrie 2018 - 10 ianuarie 2019³⁸. Astfel, la începutul perioadei monitorizate, pentru zilele de 9 și 10 ianuarie 2019 observatorii au constatat, repetat, că registratorii nu au avut acces la RSA.

Observatorii Promo-LEX au reușit să desfășoare doar 276 (69%) interviuri din cele 399 vizite realizate la APL, în timpul programului de lucru. În 123 de cazuri (31%) interviurile nu au fost realizate, având ca temei următoarele situații:

- Registratorul nu a fost găsit la locul de muncă - **78 cazuri** (concediu - 13; deplasări - 33, motiv neidentificat - 32);
- RSA nu a putut fi accesat din motive tehnice - **19 cazuri**;
- Refuzul de a oferi informații, inclusiv pe motiv de lipsă de timp - **17 cazuri**;
- Registratorul a fost desemnat ca persoană responsabilă de RSA de puțin timp și nu deține cunoștințe suficiente pentru a lucra în sistem - **8 cazuri**;
- Nu a fost identificat registratorul sau nu este desemnată persoana responsabilă de RSA - **1 caz**.

Din totalul de 123 de interviuri ratate, observăm că în 78 de cazuri (63%) nerealizarea interviurilor se referă la situațiile în care registratorii nu au fost găsiți la locul de muncă. Pe lângă acestea, 15% dintre interviurile nerealizate au la bază deficiențe tehnice, precum lipsa accesului la RSA sau la internet, ori imposibilitatea registratorului de a se loga în sistem. Nu în ultimul rând, menționăm refuzul registratorilor de a oferi informații, majoritatea fiind motivate prin lipsa de timp, ceea ce constituie 14% din totalul interviurilor nerealizate.

Luând în considerare datele statistice obținute, concluzionăm că Registratorii nu acordă suficientă atenție circuitului de date "RSA - liste electorale" sub aspectul de modificare și actualizare a datelor din RSA pentru obținerea unor liste electorale calitative.³⁹

---

³⁸ A se vedea Raportul nr.2, Misiunea de Observare a Alegerilor parlamentare din 24 februarie 2019, pag. 30, <https://bit.ly/2FT7kdB>

³⁹ Menționăm că în perioada monitorizată s-a remarcat că situațiile de nerealizare a interviurilor cu registratorii sunt mai mult sau mai puțin similare, atât sub aspect cantitativ, cât și calitativ.

Cu toate acestea, în cadrul interviurilor realizate au fost abordate următoarele aspecte ale activității registratorilor:

a. *Recepționarea listelor electorale de la scrutinul precedent.* Un prim aspect urmărit de către MO Promo-LEX se referă la respectarea prevederilor legale prin care instanța de judecată trebuie să transmită listele electorale, în termen de 10 zile de la confirmarea legalității alegerilor, registratorilor pentru operarea modificărilor și actualizarea datelor în RSA. Menționăm că, în urmă desfășurării interviurilor cu registratorii, s-a constatat că în 187 de cazuri (68%) din totalul de 276 răspunsuri, registratorii au comunicat că listele electorale au fost recepționate.

În 32% din răspunsuri, registratorii declarat însă că nu au recepționat listele electorale (a se vedea Anexa nr. 3). Astfel, MO Promo-LEX își reiterează poziția privind necesitatea respectării termenelor și a procesului de predare spre păstrare și actualizare a listelor electorale după perioada electorală, fapt care va duce la excluderea deficiențelor istorice din liste.

b. *Gestionarea conflictelor în RSA.* Un alt aspect care a fost urmărit în perioada monitorizată se referă la examinarea sub-meniului Gestionarea Conflictelor din RSA. **MO Promo-LEX atrage atenția asupra numărului mare de conflicte înregistrate în RSA care nemijlocit se vor reflecta asupra calității listelor electorale. Așadar, atragem atenția asupra faptului că, la momentul desfășurării interviurilor, în cazul a 135 de registratori au fost identificate 6875 de conflicte.**

Conform datelor obținute de către observatorii Promo-LEX, registratorii au declarat că în aria lor de responsabilitate în RSA sunt sesizate următoarele tipuri de conflicte:

- Conflicte de adresă – **4946 conflicte**, în cazul a 56 registratori;
- Conflicte de secție de votare – **1428 conflicte**, în cazul a 16 registratori;
- Conflicte de statut – **244 conflicte**, în cazul a 50 registratori;
- Adrese fără secție – **129 conflicte**, în cazul a 6 registratori;
- Conflicte de localitate – **128 conflicte**, în cazul a 4 registratori.⁴⁰

Cu regret, constatăm că, din punct de vedere al procesului de elaborare și rectificare a listelor, situațiile de conflict în RSA persistă. Iar conlucrarea "Registrator – CEC" nu are un caracter eficient și permanent, or situațiile menționate puteau fi soluționate cu mult înainte de desfășurarea alegerilor.

În contextul celor expuse, facem referință la faptul că actualizarea datelor din Registru se efectuează până la 29 ianuarie 2019 inclusiv. **Prin urmare, au rămas mai puțin de 7 zile⁴¹ - termen în care aceste situații de conflict ar trebui soluționate de către registratori.**

c. *Evoluția numărului de conflicte din RSA (în baza interviurii).* Constatăm că în 78% din răspunsurile obținute de către observatori, registratorii consideră că n-a crescut numărul de conflicte comparativ cu scrutinul prezidențial din 2016. În același timp, observăm că 17% dintre registratorii interviuați s-au abținut să ofere un răspuns, întrucât în 2016 nu au activat în calitate de registratori, 2% au refuzat să ofere un răspuns, iar în alte 3% registratorii consideră că numărul conflictelor a crescut. Deși în mare măsură registratorii consideră că numărul conflictelor nu a crescut, în continuare constatăm că sub aspectul calității și astăzi sunt înregistrate deficiențe ale listelor electorale.

⁴⁰ Definițiile conflictelor menționate pot fi găsite în Raportul nr. 2, pag. 32, <https://bit.ly/2FT7kdB>

⁴¹ Termenul de 7 zile indicat este calculat începând cu ultima zi a perioadei monitorizate, adică 22 ianuarie 2019.

V. LITIGII ȘI CONFLICTE ELECTORALE

În perioada monitorizată, la CEC au fost depuse 13 contestații, dintre care 4 au fost depuse de candidați independenți, iar 9 - de către reprezentanți ai formațiunilor politice (PDM-1, PCRM-3, Blocul ACUM-4, PPȘ- 1).

Majoritatea contestațiilor (6) erau formulate împotriva hotărârilor emise de consiliile electorale de circumscripție (CECEU nr. 13, CECEU nr. 25, CECEU nr. 28, CECEU nr. 36, CECEU nr. 47, CECEU nr. 48) și vizau înregistrarea sau refuzul înregistrării candidaților la funcția de deputat în Parlamentul R. Moldova. Celelalte contestații se refereau la refuzul înregistrării simbolului electoral, nedeclararea cheltuielilor utilizate, agitație și publicitate electorală.

Cinci contestații au fost formulate împotriva acțiunilor/ inacțiunilor concurenților electorali (PSRM-2, Blocul ACUM-1, PDM-2).

În ceea ce privește soluționarea contestațiilor, CEC a emis 7 hotărâri (4 hotărâri de respingere a contestației, 3 hotărâri de admitere a contestației), 3 scrisori de restituire a contestației, iar 3 contestații au rămas nesoluționate până la 22.01.2019.

Referitor la termenul de soluționare a contestațiilor de către CEC, menționăm că majoritatea au fost soluționate în termenul legal de 3 și 5 zile calendaristice, restituirea contestațiilor a avut loc în termen de 2 zile. Totuși, o contestație care privește acțiunile concurenților electorali, care ar fi trebuit soluționată în termen de 5 zile, a fost soluționată în 6 zile, iar o contestație ce vizează anularea sau revizuirea unui act al organului electoral ierarhic inferior, care ar fi trebuit soluționată în termen de 3 zile, a fost soluționată în termen de 5 zile⁴², dat fiind faptul că la votarea proiectelor de hotărâri nu a fost acumulat numărul suficient de voturi pentru adoptarea unei hotărâri, iar contestația a fost transmisă altui raportor sau pe motiv de prezentare a unor probe și dovezi suplimentare.

De asemenea, în perioada monitorizată, PPCNM și PDM au depus în instanțele de judecată de nivelul I câte o cerere de chemare în judecată relevante procesului electoral. Iar la Curtea de Apel Chișinău au fost depuse 3 cereri de chemare în judecată, dintre care 2 de către Blocul ACUM împotriva hotărârilor CEC, iar una de către PDM împotriva hotărârii Consiliului Audiovizualului.

5.1. Conflicte electorale

Referindu-ne la conflictele electorale, în particular, avem în vedere următoarele conflicte electorale, care s-au finalizat cu emiterea unei hotărâri sau expedierea unei scrisori de către CEC:

- **La 9 ianuarie 2019, PCRM** a depus o contestație privind înregistrarea candidatului la funcția de deputat în CU nr. 25- Mîndru Victor, desemnat de PDM, argumentând prin faptul că este imposibil de colectat **500 de semnături timp de 4 ore**, respectiv invocând faptul că listele de subscripție au fost falsificate. Prin scrisoarea nr. CEC 8/35 din 11.01.2019, Comisia Electorală Centrală a restituit contestația ca fiind depusă de o persoană neîmputernicită.
- **La 15.01.2019, PCRM** a depus în mod repetat o nouă contestație cu același obiect și aceleași temeuri, solicitând suplimentar înaintarea unei acțiuni în instanța de judecată în vederea anulării înregistrării candidatului Mîndru Victor. Noua contestație a fost deja semnată de reprezentantul cu drept de vot consultativ al PCRM. Prin Hotărârea nr. 2104 din 18.01.2019, Comisia Electorală Centrală a respins contestația ca fiind depusă în afara termenului de prescripție.
- **La 11 ianuarie 2019, Leonid Nauc** (solicitant privind înregistrarea în calitate de candidat la funcția de deputat pentru CU nr. 13, desemnat de PPȘ) și reprezentantul cu drept de vot consultativ în CEC au depus contestație împotriva Hotărârii nr. 14 din 09.01.2019 a CECEU or. Rezina nr. 13, prin care s-a respins înregistrarea acestuia. CECEU nr. 13 Rezina a constatat, printre altele, că în 33 de liste de subscripție au fost efectuate rectificări la rubrica Primăria satului (comunei)/ orașului (municipiului), la 29.12.2018 **un singur colector a contrasemnat 14 liste de subscripție a 370 de**

⁴² Contestațiile nr. [CEC 10AP/10 din 15 ianuarie 2019](#); [CEC 10AP/6 din 13 ianuarie 2019](#); A se vedea <https://bit.ly/2RGGXON>

susținători din diferite localități ale CU nr. 13, amplasarea cărora nu este în apropiere, “ceea ce este imposibil de efectuat de un singur colector”; o listă de subscripție nu a fost contrasemnată de nici un colector; iar 3 liste au fost completate cu același scris.

Prin Hotărârea nr. 2082 din 14 ianuarie 2019, CEC a hotărât admiterea contestației, anularea hotărârii nr. 14 din 9 ianuarie 2019 și a dispus CECEU nr. 13 să reexamineze demersul privind înregistrarea dlui L. Năuc în calitate de candidat la funcția de deputat. De asemenea, CEC a precizat că la colectarea semnăturilor grupurile de inițiativă sunt în drept de a aborda diverse strategii de colectare, cum ar fi: deplasarea din ușă-n ușă, **colectarea centralizată, convocarea susținătorilor într-un anumit timp și într-un anumit loc, toate acestea fiind dependente de strategia și organizarea teritorială a partidului politic.**

În context, menționăm că în rapoartele financiare prezentate de către PPȘ privind finanțarea grupurilor de inițiativă, **nu sunt reflectate cheltuieli în CU nr. 13 privind convocarea susținătorilor la 28.12.2018, când 370 de susținători din diferite localități ale CU nr. 13 au semnat în listele de subscripție.**

- **La 13 ianuarie 2019, Andrei Sîrbul** a depus o contestație împotriva Hotărârii nr. 22 din 10 ianuarie 2019 emisă de CECEU nr 47, prin care i-a fost refuzată înregistrarea în calitate de concurent electoral. Contestatarul a indicat că, fără să-i fie prezentată nota informativă privind semnăturile colectate sau o informație privind nr. listei (listelor) pe care Consiliul le declară nevalabile, la 10 ianuarie 2019 i-a fost respins demersul de înregistrare. Ulterior, abia la 11 ianuarie 2019, când i-a fost eliberată Hotărârea de refuz, a luat cunoștință de faptul că 676 semnături au fost declarate nevalabile. CEC a decis admiterea parțială a contestației, anularea integrală a hotărârii și reexaminarea de către CECEU nr. 47 a demersului de înregistrare a dlui Andrei Sîrbul.⁴³ De asemenea, CEC a reținut în privința constatărilor CECEU privind semnătura necorespunzătoare a colectorului, precum și că numele colectorului nu ar corespunde cu numele acestuia înscris în lista membrilor grupului de inițiativă/copia buletinului de identitate, că **o greșeală ortografică scăpată în numele acestuia, precum și semnarea în altă limbă decât cea de stat, nu constituie un temei pentru anularea listelor respective, în condițiile în care specimenul semnăturii din lista de subscripție corespunde cu semnătura din lista membrilor grupului de inițiativă, precum și cu cea din actul de identitate al colectorului.**

- **La 15 ianuarie 2019, reprezentantul cu drept de vot consultativ al PCR**M a depus o contestație împotriva acțiunilor de distribuire a materialelor de agitație electorală în afara campaniei electorale, din partea concurentului electoral PSRM în susținerea a 10 candidați în 10 circumscripții uninominale. Prin aceasta, contestatarul solicita constatarea încălcării prevederilor legislației electorale (art. 91 din Codul electoral) și înaintarea unei acțiuni în instanța de judecată în vederea **anulării înregistrării concurentului electoral PSRM.**

Prin scrisoarea nr. CEC 8/66 din 17 ianuarie 2019, CEC a restituit contestația, motivând că în conformitate cu art. 72 alin. (1) din Codul electoral, acțiunile/ inacțiunile concurenților electorali se contestă direct în instanța de judecată, Comisia nefiind competentă să examineze contestația.

- **La 15 ianuarie 2019, Blocul ACUM** a depus o contestație împotriva PDM prin care invoca faptul că la 13 ianuarie 2019, în mai multe blocuri de locuit din municipiul Chișinău au fost distribuite pliante de felicitare semnate de Președintele PDM, Vladimir Plahotniuc care se prezintă inclusiv ca fiind fondatorul Edelweiss. Contestatarul arăta că urmare a analizei rapoartelor financiare prezentate de către concurentul electoral PDM, **cheltuielile suportate pentru editarea și distribuirea pliantului menționat nu au fost identificate și concluziona că concurentul electoral PDM a suportat cheltuieli care, contrar art. 41 alin.(4) coroborat cu art.41 alin.(10) din Codul electoral, nu au fost declarate și efectuate din conturile bancare deschise în acest sens.**

Prin Hotărârea nr. 2113 din 21 ianuarie 2019, CEC a respins contestația ca fiind neîntemeiată și a **recomandat fundațiilor, inclusiv ale căror fondatori sunt persoane publice, să nu utilizeze denumirile și/sau elementele de identificare ale partidelor politice în activitățile desfășurate.** De asemenea, CEC a relevat faptul că fundația trebuie să se abțină de la orice mențiune care face referire la vreun partid politic, fie pe actele sale, în declarații sau în orice alte acțiuni, în speță pe cartea poștală, întrucât acest fapt încalcă regimul de instituție apolitică, ce poate atrage după sine sancționarea fundației în ordinea prevăzută de Capitolul VI al Legii cu privire la fundații.

⁴³ https://cec.md/ro/cu-privire-la-contestatia-nr-cec-10ap6-din-13-2751_92232.html

- **La 15 ianuarie 2019, PDM a depus o contestație împotriva Blocului ACUM** prin care contestatarul invoca demararea campaniei electorale mai devreme de termenul legal de 30 de zile înainte de ziua alegerilor, făcând referință la o postare din 14 ianuarie 2019 a lui Andrei Năstase-candidatul cu nr. 2 la funcția de deputat pe lista blocului electoral ACUM pentru circumscripția națională, prin intermediul căreia acesta vine cu mai multe declarații electorale, dar în special adresează pe final un **îndemn de a ieși la vot**. Prin scrisoarea nr. CEC 8/65 din 17 ianuarie 2019, CEC a restituit contestația pentru a fi depusă direct în instanța de judecată, deoarece publicitatea electorală în rețeaua internet și prin intermediul telefoniei mobile este asimilată publicității electorale în presa scrisă (Art. 70 alin. (8) Cod electoral), iar în conformitate cu art. 71 alin. (3) Cod electoral, contestațiile ce vizează mijloacele de informare în masa scrise se examinează de către instanța de judecată. Suplimentar, CEC a menționat și prevederile art. 72 alin. (1) Cod electoral, conform căruia acțiunile/ inacțiunile concurenților electorali se contestă direct în instanța de judecată.

- **La 16 ianuarie 2019, Blocul ACUM** a depus o contestație care vizează folosirea de către concurentul electoral PSRM a fondurilor financiare nedeclarate (art. 71 alin. (6) din Codul electoral). Prin această contestație, contestatarul invoca situația în care sloganul folosit de Igor Dodon pe panourile publicitare pe care apare este identic cu sloganul folosit de către PSRM în ziarele de partid „Vine timpul nostru”. Contestatarul relevă că concurentul electoral Partidul Socialiștilor din Republica Moldova nu a declarat cheltuielile pentru panourile electorale în care apare Igor Dodon, în rapoartele financiare prezentate la CEC privind gestiunea contului bancar ”destinat grupurilor de inițiativă”. Prin Hotărârea nr. 2114 din 21.01.2019, CEC a respins contestația depusă și a conchis asupra lipsei legăturii cauzale dintre pretensele încălcări invocate de către concurentul electoral Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS” și acțiunile concurentului electoral PSRM.

- **La 18 ianuarie 2019, candidatul independent în CU nr. 28 Cebotarescu Dumitru** a depus o contestație împotriva hotărârii CECEU nr. 28 prin care a fost respinsă înregistrarea simbolului electoral al acestuia, din motivul asemănării cu simbolul electoral al altui concurent electoral - PSRM. Prin Hotărârea nr. 2112 din 21.01.2019, CEC a respins contestația și a atras atenția asupra faptului că **simbolurile foarte cunoscute, cum ar fi steaua cu cinci colțuri, pot fi folosite de diferiți concurenți, cu condiția că vor fi elemente adiționale și/sau nu vor provoca confuzii de percepție, fiind clar deosebite unele de altele.**

- **La 19 ianuarie 2019, candidatul independent Alexandru Topolenco a depus contestație** împotriva Hotărârii nr. 18 din 18.01.2019 a CECEU nr. 36 Ștefan Vodă, prin care a fost refuzată înregistrarea acestuia în calitate de candidat independent, deoarece în liste lipsesc seria și/ sau numărul actului de identitate al 52 de persoane, fapt care, conform contestatarului, nu corespunde realității. Conform notei informative întocmite privind rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de contestatar, 65 de semnături au fost considerate nule, iar **499 semnături - valabile**. Prin Hotărârea CEC din 22.02.2019, Comisia a admis parțial contestația și a obligat CECEU nr. 36 să reexamineze actele.

Suplimentar, evidențiem că la 15 ianuarie 2019, Blocul ACUM a depus la CEC **4 sesizări**: o sesizare privind acțiunile și actele ilegale ale concurenților electorali PPȘ și Ilan Șor, prin care a solicitat investigarea distribuirii bunurilor materiale, a ceasurilor împreună cu materiale de agitație alegătorilor din circumscripția electorală Orhei; o sesizare privind ilegalitatea finanțării PDM și 2 sesizări privind acțiunile și actele reprobabile ale președintelui CECEU Criuleni și privind acțiunile ilegale ale președintelui CECE Nisporeni.

De asemenea, PCRM a sesizat CEC privind încălcarea prevederilor art. 80 alin. (4) lit. e) din Codul electoral, și anume neadmiterea trasării hotarelor circumscripțiilor uninominale pe interiorul unei unități administrativ-teritoriale de nivelul întâi, referindu-se la comuna Ghiduleni din r. Rezina.

Menționăm că o contestație a fost depusă la CECEU nr. 33, prin care candidatul desemnat la funcția de deputat din partea PDM, Constantin Țuțu, a depus la 16.01.2019 o contestație împotriva acțiunilor concurentului electoral Andrei Năstase, CECEU nr. 33 expediind răspuns pe marginea contestației la 17.01.2019.

5.2. Litigii electorale

În perioada monitorizată, în instanțele de judecată de nivelul I au fost depuse 2 cereri de chemare în judecată relevante procesului electoral.

O cerere a fost depusă la 11.01.2019 de către Partidul Politic Casa Noastră Moldova (PPCNM) și Fundația pentru apărarea drepturilor omului Freedom Moldova împotriva actelor administrative ale ANI (certIFICATELE de integritate emise pe numele lui V. Plahotniuc la 12.12.2018 și I. Șor la 26.12.2018). La 15.01.2019 Judecătoria Chișinău a emis încheiere de restituire a cererii depuse din motivul nerespectării procedurii prealabile.

La 11.01.2019, reprezentantul PDM a depus contestație împotriva Notei informative a CECEU nr.26 cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de candidatul PDM Mihail Stratulat, Hotărârea nr.10 din 03.01.2019 a CECEU nr.26 privind refuzul de înregistrare a candidatului și Hotărârea CEC din 10.01.2019 cu privire la contestația CEC-10AP/2 din 04.01.2019 a dlui Mihail Stratulat. La 15 ianuarie, Judecătoria Chișinău a emis o încheiere de restituire a contestației, deoarece aceasta a fost depusă în numele persoanei interesate de către o persoană neîmputernicită de a porni și a susține procesul. La 15 ianuarie, PDM a declarat recurs împotriva încheierii Judecătoriei Chișinău. La 19 ianuarie, Colegiul civil și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău a emis o încheiere prin care a restituit recursul declarat, deoarece potrivit art. 170 alin. (1) lit. e) Cod electoral, încheierea emisă de Judecătoria Chișinău nu poate fi atacată cu recurs.

La Curtea de Apel Chișinău au fost depuse 3 cereri de chemare în judecată, dintre care 2 de către Blocul ACUM împotriva hotărârilor CEC, iar una de către PDM împotriva hotărârii Consiliului Audiovizualului.

O cerere de chemare în judecată a fost depusă la 04.01.2019 în privința refuzului înregistrării în calitate de reprezentant cu drept de vot consultativ al Blocului ACUM a lui Dumitru Pavel. Atragem atenția asupra faptului că, **contrar prevederilor art. 73 Cod electoral care prevede că termenul de examinare a contestațiilor privind hotărârile CEC e de 5 zile calendaristice**, prima ședință de judecată în acest litigiu a fost stabilită abia pe 14 ianuarie, adică după 10 zile de la înregistrarea cererii de chemare în judecată, tot atunci fiind emisă hotărârea de respingere a contestației, ca fiind nefondată. La 15 ianuarie 2019, hotărârea Curții de Apel Chișinău a fost contestată de către Blocul ACUM, iar la 18.01.2019 Curtea Supremă de Justiție a emis o decizie de respingere a cererii, ca fiind nefondată.

Cea de-a doua contestație depusă la Curtea de Apel Chișinău vizează solicitarea de anulare a răspunsului CEC nr. 19 din 06.01.2019 privind restituirea contestației și obligarea CEC să examineze în fond contestația nr CEC10AP/3 din 05.01.2019 privind acțiunile CECEU nr. 21 la înregistrarea candidatului Burlacu Veaceslav. Prin încheierea din 15.01.2019 Curtea de Apel Chișinău a refuzat primirea cererii de chemare în judecată din motiv că cererea în cauză nu urmează a fi judecată în instanța judecătorească în procedură civilă.

La 17 ianuarie, PDM a depus o cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului audiovizualului (CA) privind Decizia CA din 14.01.2019 prin care a constatat "că pe parcursul difuzării emisiunilor nu s-a făcut agitație electorală pentru Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS” sau membrii acestuia”, constatare pe care PDM o consideră ilegală. Prin contestația depusă la CA, PDM solicita efectuarea controlului respectării prevederilor art. 13 din Codul serviciilor media audiovizuale și art. 69 și 91 din Codul electoral de către radiodifuzorii Jurnal TV și TVC21.

CA a relevat că prin Decizia nr. 4/7 cu privire la examinarea rezultatelor monitorizării posturilor de televiziune Jurnal TV și TVC 21 a fost sancționat cu avertizare publică Cotidian SA, fondatoarea postului de televiziune TVC 21, pentru încălcarea prevederilor art. 13 alin. (6) lit. a) din Codul serviciilor media audiovizuale.

Prin Hotărârea din 22 ianuarie 2019, Curtea de Apel a decis anularea Deciziei CA nr. 4/7 din 14 ianuarie 2019, în partea constatării “că pe parcursul difuzării emisiunilor nu s-a făcut agitație electorală pentru Blocul electoral „ACUM Platforma DA și PAS” sau membrii acestuia” și a obligat CA să efectueze un control repetat al respectării prevederilor art. 13 din Codul serviciilor media audiovizuale și art. 69 și 91 din Codul electoral de către radiodifuzorii Jurnal TV și TVC 21.

VI. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

MO Promo-LEX constată o situație precară în ceea ce privește respectarea de către APL a prevederilor legale privind stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și de întâlnire cu alegătorii. Doar circa 50% din primăriile vizitate au aprobat astfel de decizii.

Atenționăm asupra unei situații particulare de organizare a unor echipe mobile ale ASP în vederea perfectării actelor de identitate expirate ale cetățenilor R. Moldova pentru anumite localități din SUA, fără explicarea motivelor pentru care anume acestea au fost selectate. Mai mult, MO Promo-LEX atrage atenția că nu dispune de informație privind organizarea unor astfel de servicii pentru cetățeni în alte state ale lumii. În contextul discuțiilor din spațiul public, MO Promo-LEX solicită Curții Constituționale să examineze în regim de urgență constituționalitatea interzicerii votării, pentru moldovenii din diasporă, inclusiv în baza buletinelor de identitate.

MO Promo-LEX atrage atenția asupra unor disfuncționalități instituționale în eliberarea certificatului de integritate în cazul candidatului PN Victor Bogatico. Este un caz singular, care indică însă asupra posibilității existenței unor probleme de sistem în activitatea autorităților publice responsabile.

6.1. Stabilirea de către APL a locurilor pentru afișaj electoral și de întâlnire cu alegătorii

În perioada monitorizată, conform rapoartelor MO Promo-LEX, dintr-un număr de 480 de primării vizitate, doar 261 (cca 54 %) primării au aprobat deciziile de stabilire a *spațiilor pentru afișaj electoral* și doar 244 (cca 51 %) au aprobat deciziile de stabilire a *spațiilor pentru întâlniri cu alegătorii*.

Din totalul de 261 de primării care au aprobat decizii de stabilire a *spațiilor pentru afișaj electoral*, doar 89 (cca 34 %) primării au afișat pe panoul informativ al localității deciziile de stabilire a spațiilor pentru afișaj electoral, iar din 244 de primării care au aprobat deciziile de stabilire a *spațiilor pentru întâlniri cu alegătorii*, doar 117 (cca 48 %) primării au afișat pe panoul informativ al localității deciziile de stabilire a spațiilor pentru întâlniri cu alegătorii.

6.2. Cazuri ce pot fi considerate drept tratament diferențiat din partea autorităților publice competente față de cetățenii R. Moldova cu drept de vot aflați peste hotare

Conform informației de pe pagina oficială a Ambasadei R. Moldova din SUA pe o rețea de socializare, se vor organiza echipe mobile a ASP pentru perfectarea actelor de identitate expirate în 6 orașe din SUA, dintre care: Springfield, Greenfield, Raleigh, Asheville, Atlanta, Minneapolis, pe când în celelalte orașe unde vor fi organizate secții de votare nu vor fi deplasate echipe mobile, fapt ce ar afecta egalitatea șanselor privind accesul la vot. Suplimentar, Ambasada nu a plasat informații prin care s-ar explica de ce anume aceste localități au fost selectate. MO Promo-LEX solicită Curții Constituționale să examineze în regim de urgență constituționalitatea interzicerii votării, pentru moldovenii din diasporă, inclusiv în baza buletinelor de identitate.

MO Promo-LEX atrage atenția asupra faptului că observatorii nu au identificat în spațiul public alte cazuri în care ASP ar organiza echipe mobile peste hotarele R. Moldova în perioada monitorizată pentru a perfectă actele de identitate expirate ale cetățenilor.

6.3. Disfuncționalități instituționale în eliberarea certificatelor de integritate

Potrivit prevederilor art. 49 alin. (1) lit. f) Cod electoral, pentru a fi înregistrat, candidatul la funcția de deputat trebuie să prezinte inclusiv certificatul de integritate, eliberat de către Autoritatea Națională de Integritate (ANI), care conține informații despre existența restricțiilor legale/judecătorești de a candida sau ocupa funcții publice și cu privire la existența/inexistența

actelor de constatare rămase definitive referitoare la regimul declarării averilor și intereselor personale, la stările de incompatibilitate și la confiscarea averii nejustificate, acte care nu sunt prescise. Potrivit art.7 alin. (3) lit. i) din Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate, Autoritatea „eliberează certificate de integritate, în termen de 15 zile, la solicitarea (...) persoanelor fizice care candidează pentru ocuparea unor funcții publice eligibile”.

Potrivit informațiilor conținute în certificatul de integritate nr. 04/1386 din 15 ianuarie 2019 eliberat pe numele Bogatico Victor, candidat desemnat din partea PN la funcția de deputat pe circumscripția Rîșcani, la compartimentul informații despre interdicțiile valabile de a ocupa funcții publice sau funcții de demnitate publică, potrivit Registrului de Informații al INP (Inspectoratul Național de Probațiune)- Victor Bogatico a fost condamnat pe art. 326 alin. (2) Cod Penal.

Conform art. 185 din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443-XV din 24.12.2004, instanța de judecată trimite hotărârea privind privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate și dispoziția de executare organului de probațiune în a cărei rază teritorială își desfășoară activitatea sau își are domiciliul condamnatul, iar organul de probațiune trimite hotărârea judecătorească organului abilitat cu dreptul de a dispune eliberarea condamnatului din funcție sau de a-i interzice exercitarea unei anumite activități. Organul abilitat adoptă, în termen de 3 zile, actul de eliberare din funcție sau de interzicere de a exercita o anumită activitate.

Deoarece primarul orașului Rîșcani, Victor Bogatico , nu a fost eliberat din funcția de primar până la momentul emiterii certificatului de integritate și nu a fost inițiată o asemenea procedură, interdicția de a ocupa funcții publice sau funcții de demnitate publică nu trebuia să se regăsească în certificatul de integritate emis pe numele acestuia. Iar în cazul în care organul de probațiune dispune de informații privind interdicția de a ocupa funcții publice sau funcții de demnitate publică de către Victor Bogatico, atunci se constată omisiunea organului de probațiune de a-și îndeplini obligația prevăzută la art. 185 alin. (5) de a ține evidența condamnaților și a efectua controlul respectării de către Victor Bogatico a interdicției, stabilită prin hotărâre judecătorească.

Suplimentar, menționăm că în conformitate cu pct. 15 din Regulamentul cu privire la ordinea de eliberare a certificatelor de integritate, persoana desemnată pentru efectuarea verificărilor în baza solicitărilor privind eliberarea certificatului de integritate (...) va întocmi un demers (...) adresat Inspectoratului Național de Probațiune, prin care se va solicita prezentarea informației în privința persoanei vizate, cu privire la interdicțiile existente de a ocupa o funcție publică sau de demnitate publică, ce derivă din hotărârile judecătorești rămase definitive. În acest fel, deoarece sentința de condamnare a lui Victor Bogatico emisă de judecătoria Drochia din 22 ianuarie 2018 a fost contestată la Curtea de Apel Bălți, **concluzionăm că hotărârea nu este definitivă, prin urmare interdicția de ocupare a funcțiilor publice sau a funcțiilor de demnitate publică nu trebuia să se regăsească în certificatul de integritate emis de ANI pe numele acestuia.**

În același timp, potrivit Certificatului de integritate nr. 04/847 din 26 decembrie 2018 eliberat pe numele Ilan Șor, nu există nici mențiuni privind averile nejustificate, conflictele de interese consumate, incompatibilități nesoluționate, restricții și limitări încălcate, nici interdicții valabile de a ocupa funcții publice sau funcții de demnitate publică. Menționăm că Ilan Șor este recunoscut vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 196 alin. (4) și art. 243 alin. (3) lit. b) din Codul penal prin Hotărârea judecătoreiei Chișinău din 21.06.2017, care a fost contestată ulterior la Curtea de Apel.

În acest sens, se constată că în două situații similare cu privire la lipsa unor sentințe definitive ANI a abordat în mod diferențiat beneficiarii certificatelor de integritate.

VII. CONCURENȚII ELECTORALI

În perioada monitorizată a fost constatat un număr de circa 110 evenimente cu tentă electorală. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM, 12% - de Blocul ACUM, 11% - de PDM și, respectiv, 9% - de PPȘ.

MO Promo-LEX au raportat cel puțin 5 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative: în 4 din acestea este vizat PDM, iar în 1 – PSRM.

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 13 cazuri ce pot fi calificate drept cadouri cu tentă electorală. Dintre acestea, în 8 cazuri este vizat PSRM, în 3 cazuri – PPȘ, în câte un caz - PDM și PL.

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 195 de situații în care a fost utilizată publicitatea stradală/promoțională/on-line cu tentă electorală. Dintre acestea, 52% au fost ale PSRM, 25% - PPȘ și 12% - PDM.

S-a constatat utilizarea imaginii autorității publice de către PSRM prin declararea sprijinului formațiunii din partea președintelui R. Moldova. Au fost semnalate, de asemenea, cazuri ce pot fi calificate drept început de campanie înainte de termen în cazul a doi concurenți: PDM și Blocul ACUM.

7.1. Activități cu tentă electorală

În perioada monitorizată, MO Promo-LEX a identificat cel puțin 110 evenimente ce pot fi calificate drept activități cu tentă electorală. Dintre acestea, 62% au fost efectuate de PSRM, 12% - de Blocul ACUM, 11% - de PDM și, respectiv, 9% - de PPȘ (a se vedea Tabelul nr. 5). În funcție de regiunile în care sunt organizate, cele mai multe au fost organizate în Chișinău (51%) și Orhei (7%).

Tabelul nr.5. Activitățile cu tentă electorală

N/O	Activități cu tentă electorală	PSRM	PPȘ	PDM	ACUM	PN	PL	CIL Niculăiță	Total
1	Cadouri cu tentă electorală	8	3	1			1		13
2	Întruniri cu cetățenii	23	1	8	10				42
3	Distribuire de materiale informative	27	1	2			1	1	32
4	Concerte		1			2			3
5	Conferințe de presă	4	1		2		1		8
6	Din ușă în ușă	3	1		1				5
7	Organizare de mese festive	1							1
8	Flashmob/miting		2						2
9	Salubrizări	2		1			1		4
Total		68	10	12	13	2	4	1	110

* În cazul PDM, candidații pe CECEU organizează întruniri cu cetățenii pentru a discuta despre referendum. Cu toate acestea, constatăm că fiecare candidat organizează astfel de întruniri în cadrul CECEU în care candidează, în acest fel având loc un transfer de imagine de la întrebările supuse referendumului către candidatul înregistrat.

7.2. Activități ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative în scop electoral

MO Promo-LEX amintește că legislația în domeniul utilizării resurselor administrative în perioada electorală este una insuficientă, din care cauză în Rapoartele de observare facem referință, în special, la standardele internaționale în domeniu, care prevăd că "utilizarea resurselor administrative în scopuri partizane de către partidele de la guvernare și candidații lor, cum ar fi utilizarea funcțiilor și a echipamentelor guvernamentale" ar trebui să fie interzisă.

În perioada monitorizată, observatorii MO Promo-LEX au raportat cel puțin 5 cazuri ce pot fi calificate drept utilizare a resurselor administrative. În cazul a 4 din acestea este vizat PDM, iar în 3 – PSRM.

Partidul Democrat din Moldova:

1. La data de 14.01.2019, candidatul PDM (înregistrat la 03.01.2019) pe CECEU nr. 13 Rezina, Graur Eleonora, președinte degrevat al raionului Rezina, a participat la deschiderea unui nou punct de asistență medicală de urgență, finanțat din bugetul de stat, în localitatea Pripiceni-Răzeși, Rezina. Consiliul raional a mediatizat prin intermediul unui comunicat de presă participarea președintei suspendate la acest eveniment.

2. La 12.01.2019, Consiliul Raional Rezina a organizat un eveniment dedicat Zilei Culturii unde, în calitate de președinte suspendat al raionului, a participat și dna Graur Eleonora. Consiliul raional a mediatizat prin intermediul unui comunicat de presă participarea președintei suspendate la acest eveniment.

3. La data de 21.01.2019, a fost raportat un eveniment în care dl Constantin Țuțu, candidat PDM pe CECEU nr. 33, și-a atribuit meritele pentru extinderea și renovarea Grădiniței nr. 103 din str. Muncești 789, Chișinău (efectuată din bani publici), cu mediatizarea activă a evenimentului pe rețelele de socializare. În postarea sa candidatul a menționat: "Pentru că era o mare problema cu extinderea spațiului, alături de părinți și primarul din Sîngera, Valeriu Poiată, am reușit să mărim numărul de locuri, oferind tot necesarul pentru alte câteva zeci de copii".

4. La data de 20.01.2019, pe pagina web a Consiliului Raional Orhei a fost postat un comunicat în care este vizat candidatul PDM pe CU nr. 19 Tudor Golub. În postare se anunța despre reluarea activității culturale a Casei de Cultură din s. Ivancea. Conform informației relatate în comunicat, "la eveniment au participat și autoritățile locale care au contribuit nemijlocit în atingerea acestui obiectiv, și anume: Tudor Golub, președintele raionului Orhei (actualmente suspendat), Oleg Gașper, primar de Ivancea, Elena Guler, șef Secție Cultură al Consiliului Raional Orhei, consilieri locali și, nu în ultimul rând, locuitorii comunei Ivancea". Menționăm că Tudor Golub a avut misiunea de tăiere a panglicii la acest eveniment.

Partidul Socialiștilor din Republica Moldova:

1. La data de 12.01.2019, la evenimentul de dare în exploatare a unui teren de joacă pentru copii amenajat în sect. Rîșcani din Chișinău din banii bugetului municipal a participat și Vlad Batrîncea, candidat PSRM (înregistrat la data de 02.01.2019) pe CECEU nr. 28 Chișinău. Suplimentar, au fost prezenți și reprezentanți ai Gărzii Tineri a PSRM care purtau semne distinctive ale partidului (veste roșii cu simbolica PSRM). Din postările mediatizate pe rețelele de socializare se concluzionează că, datorită eforturilor PSRM, în Consiliul Municipal a fost posibilă deschiderea acestui teren de joacă.

7.3. Activități ce pot fi calificate drept oferire de cadouri în perioada electorală

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 13 cazuri ce pot fi calificate drept oferire de cadouri cu tentă electorală. Dintre acestea, în 8 cazuri este vizat PSRM, în 3 cazuri – PPȘ, în câte un caz - PDM și PL (a se vedea Tabelul nr. 6).

Tabelul nr.6. Descrierea activităților

<i>Organizator</i>	<i>Data</i>	<i>Raion</i>	<i>Localitate</i>	<i>Detalii</i>	<i>N/O</i>
PDM	12.01.2019	Chișinău	Durlești	Au fost aduse autospeciale pentru a dezăpezi drumurile locale, cu mediatizarea activă a evenimentului pe rețelele de socializare (dl Constantin Țuțu).	1

PL	11.01.2019	Strășeni	Ghelăuza	Nicoleta Malai, potențial-candidat desemnat de PL, a oferit locuitorilor comunei un tractor pentru colectarea și transportarea gratis a gunoiului	2
PSRM	13.01.2019	Cahul	Pelinei	Vladimir Țurcan, candidat PSRM pe CECEU nr. 42, a efectuat o donație de cărți bisericești din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	3
	19.01.2019	Fălești	Fălești	Oleg Savva, candidat PSRM pe CECEU nr. 11, a efectuat o donație de cărți bisericești pentru cel puțin 5 biserici din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	4
	13.01.2019	Orhei	Vatici	Mihail Catraniuc, candidat PSRM pe CECEU nr. 18, a efectuat o donație de cărți bisericești pentru cel puțin 11 biserici din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	5
	14.01.2019	Orhei	Zorile	Mihail Catraniuc, candidat PSRM pe CECEU nr. 18, a efectuat o donație de cărți bisericești pentru cel puțin 5 biserici din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	6
	09.01.2019	Chișinău	Botanica	Bolea Vasile, candidat PSRM pe CECEU nr. 24, a oferit cadouri (cutii cu dulciuri) copiilor dintr-o grădiniță din sectorul Botanica	7
	11.01.2019	Bălți	Bălți	Alexandr Usatfi, candidat PSRM pe CECEU nr. 9, a efectuat o donație de cărți bisericești pentru cel puțin 18 biserici din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	8
	19.01.2019	Orhei	Orhei	Mihail Catraniuc, candidat PSRM pe CECEU nr. 18, a efectuat o donație de cărți bisericești pentru 6 biserici din partea Președintelui Republicii Moldova, dl Igor Dodon	9
	14.01.2019	Anenii Noi	Delacău	Alexandru Mațarin, candidat PSRM pe CECEU nr. 34, a oferit cadouri (cutii cu dulciuri) copiilor din grădinița localității	10
PPȘ	12.01.2019	Orhei	Orhei	Spectacole - Circ oferite gratuit, de 3 ori pe zi, în perioada 7-31 ianuarie	11
	12.01.2019	Taraclia	Taraclia	A fost organizat un tur de vizită la Târgul de Crăciun din Orhei pentru 50 de locuitori din or. Taraclia. A fost organizat transport cu 4 microbuze.	12
	11.01.2019	Glodeni	Glodeni	Organizarea transportului gratuit pentru excursii la Orhei Land (conform spot-ului video plasat pe rețelele de socializare, astfel de excursii sunt organizate în toată țara). ⁴⁴	13

7.4. Publicitate stradală/promoțională/on-line cu tentă electorală

Observatorii MO Promo-LEX au identificat cel puțin 195 de situații în care a fost utilizată publicitatea stradală/promoțională/on-line cu tentă electorală. Dintre acestea, 52% au fost ale PSRM, 25% - PPȘ și 12% - PDM (a se vedea Tabelul nr. 7). Cele mai utilizate tipuri de publicitate au fost billboard-urile - 35%, ziarele - 19% și pliantele, afișele, calendarele - 15%.

Tabelul nr. 7. Utilizarea publicității stradale, promoționale, on-line

N/O	Tip publicitate	PSRM	PPȘ	PDM	PL	ACUM	PN	C.I. Niculăiță	Total
1	Bannere stradale					1			1
2	Billboard	17	40	11*					68
3	Scurte, veste și genți	24	2	1					27
4	Spot-uri video	1	1	1		2	1		6
5	Ziare, reviste, broșuri	34	1	2					37

⁴⁴ <https://www.facebook.com/orheiland/videos/346224355966879/>

6	Corturi	5				4			9
7	Pliante, afișe, flyere, calendare	15	2	3	2	6		1	29
8	Publicitate scrisă/TV/online	2	1	5					8
9	Publicitate sponsorizată facebook	4	2	1	1		2		10
Total		102	49	24	3	13	3	1	195

* Billboard-urile PDM sunt pentru promovarea subiectelor de la referendum. Totuși, menționăm că acestea au în imagine și candidatul PDM în CECEU în care sunt amplasate aceste billboard-uri, în acest fel având loc un transfer de imagine de la întrebările supuse referendumului către candidatul înregistrat.

7.5. Cazuri ce pot fi calificate drept promovare cu utilizarea imaginii autorităților publice

Președintele R. Moldova Igor Dodon în cadrul *Apelului special către cetățenii țării cu privire la desfășurarea campaniei electorale pentru alegerile Parlamentului Republicii Moldova*⁴⁵ a declarat că sprijinul său moral și politic pe parcursul campaniei electorale va fi acordat PSRM.

Menționăm că, în Hotărârea nr.24 din 27 iulie 2017, Curtea Constituțională a subliniat că în cadrul sistemelor parlamentare șeful statului joacă rolul unui arbitru sau al unei puteri neutre, fiind detașat de partidele politice. De asemenea, Curtea a relevat că „obligația Președintelui Republicii de a renunța la calitatea de membru al unui partid politic derivă din „obligația de ingraturitate” față de partidul care l-a susținut în alegeri, or, în lipsa acestei obligații, calitatea de membru de partid, imaginea și funcția șefului statului ar putea fi folosite pentru avantaje politice de către partidul politic al cărui membru este și în final instituția prezidențială s-ar asocia cu un partid politic.” (§ 68)

7.6. Cazuri ce ar putea fi calificate drept agitație electorală înainte de începerea campaniei

a. În perioada monitorizată, Promo-LEX a constatat situații ce pot fi calificate drept activități de promovare electorală camuflată prin intermediul discuțiilor cu cetățenii și a publicității stradale pe tematica întrebărilor supuse referendumului, dar cu implicarea nemijlocită a candidaților înregistrați din partea PDM, în circumscripțiile uninominale în care candidează pentru alegerile parlamentare. În context, amintim că, potrivit art. 8 alin. (8) din Legea nr.1227 din 27.06.1997 cu privire la publicitate, *publicitatea mascată este interzisă*. Astfel, pe lângă potențialul transfer de imagine efectuat, ar putea fi vorba și despre promovare electorală mascată.

Este cazul celor cel puțin 8 întruniri ale candidaților înregistrați ai PDM pe circumscripții uninominale cu cetățenii pentru a discuta despre referendum. Fiecare candidat organizează astfel de întruniri în cadrul CU în care candidează. De asemenea, facem referință la cel puțin 11 billboard-uri ale PDM pentru promovarea subiectelor de la referendum cu imaginea candidatului PDM în CU în care aceste candidează, respectiv unde sunt amplasate aceste billboard-uri.

b. În data de 10 ianuarie 2019, Andrei Năstase, copreședintele Blocului ACUM, în cadrul unei conferințe de presă⁴⁶ s-a referit la candidații independenți din alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 cu mesajul: „... în aceste alegeri nu este loc pentru candidați independenți”. Amintim că potrivit Codului electoral, agitația electorală cuprinde acțiunile de pregătire și difuzare a informației, care au scopul de a-i determina pe alegători să voteze pentru unii sau pentru alți concurenți electorali.

La 14 ianuarie 2019, într-o postare pe o rețea de socializare⁴⁷ adresată în mare parte cetățenilor de peste hotarele țării, Andrei Năstase, copreședintele Blocului ACUM, transmite mesaje care sunt de natură să determine alegătorii din diasporă să voteze candidații desemnați în circumscripțiile uninominale ai Blocului ACUM. Printre mesajele transmise, se regăsesc următoarele afirmații și îndemnuri: “Blocul ACUM și-a desemnat 3 candidați pentru diasporă: Maia Sandu, Dumitru Alaiba, Dorin Frăsineanu”; “ Vă invit să vă implicați cât se poate de masiv, iar pe 24 februarie sa ieșim cu

⁴⁵ <https://is.gd/i9gx3n>

⁴⁶ <https://is.gd/3ksCkR>, min.21.41;

⁴⁷ <https://is.gd/vDGMP4>

toții la vot”; “Aveți încredere în noi, cei din Blocul electoral ACUM, pentru că suntem oamenii voștri, ai nimănui altcuiva, și pentru ca împreună vom reuși”. Apreciem că aceste mesaje difuzate prin intermediul mijloacelor de informare în masă, în mod indirect, se referă la calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților și sunt în măsură să determine alegătorii de peste hotarele țării să voteze candidații Blocului ACUM în CU nr. 49, 50, 51.

7.7. Presupuse incidente în perioada de colectare a semnăturilor de către GI

În spațiul public au fost mediatizate două situații ce ar conține încălcări în opinia candidaților desemnați vizați. Un caz de presupus incident a fost semnalat în circumscripția nr. 17 de către candidatul Blocului ACUM Ion Terguță, care a invocat faptul că o listă de subscripție depusă la CECE a fost fotografiată și transmisă primarilor, la modul direct fiind vizată localitatea Iurceni. Observatorul Promo-LEX a vizitat localitatea în intenția de a discuta cu primarul sau angajații primăriei, precum și alți membri ai comunității, însă în perioada 16-17 ianuarie 2019 a primit refuz din partea autorității locale de a discuta, motivația invocată fiind indicația primarului. Doar după 17 ianuarie, după înregistrarea candidatului Ion Terguță, au acceptat să discute, negând însă orice implicare în cazul respectiv. Alți membri ai comunității intervievați au refuzat să discute subiectul.

Observatorul Promo-LEX a discutat și cu conducerea CECEU nr. 17, *potrivit căroră ar fi vorba despre o lista returnată de CECE grupului de inițiativă pe motiv că nu a fost completată corect de către colectorii de semnături și doar după aceasta a fost posibil de fotografiat și de plasat pe internet.* Contextual, *MO Promo-LEX subliniază că Regulamentul privind modul de întocmire, prezentare și verificare a listelor de subscripție nu prevede situații de returnare a listelor de subscripție ce nu au fost completate potrivit cerințelor legale*⁴⁸.

Al doilea caz ține de presupusa agresare și distrugere a listelor de subscripție aparținând unui colector din partea candidatului Blocului ACUM din circumscripția nr. 20, Igor Grosu, sesizată de acesta în data de 14 ianuarie 2019. Observatorii Promo-LEX, din discuțiile cu membrii comunității și reprezentanții organelor de drept nu au reușit să identifice persoana pentru a discuta cu ea. Menționăm că și liderul organizației teritoriale a unei componente a Blocului ACUM a evitat să ofere informații exacte la acest subiect. Reprezentanții organelor de drept au menționat că informațiile nu s-au adeverit, audiind toate femeile care sunt înregistrate drept colectori de semnături. Igor Grosu nu a fost citat și audiat pentru a nu provoca acuzații de intimidare din partea organelor de drept.

7.8. PR negru/activități de defăimare a concurenților

În perioada monitorizată, au fost raportate cel puțin 4 cazuri ce pot fi calificate ca PR negru. În 3 dintre acestea este vizat Blocul ACUM, iar într-un caz – PDM.

În cazul Blocului ACUM este vorba de următoarele situații:

- o postare denigratoare pentru unul din candidații ACUM (dl Octavian Țicu) pe rețelele de socializare;⁴⁹
- crearea pe rețelele de socializare a unei pagini "NU ACUM" unde sunt publicate diverse articole denigratoare/negative;⁵⁰
- un spot video denigrator la adresa lui Andrei Năstase.⁵¹

În cazul PDM a fost raportată distribuirea unor flyere cu mesaj denigrator și cu date tipografice eronate (Grupul de Inițiativă al Candidatului PDM – Chiril Gaburici, data tipăririi 16.01.2018).

---

⁴⁸ <https://is.gd/StvoDe>

⁴⁹ <https://bit.ly/2DubruL>

⁵⁰ <https://www.facebook.com/nuACUM.altadata/>

⁵¹ <https://www.facebook.com/sinuroma/videos/805807192923307/>

VIII. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE

Potrivit constatărilor, 145 GI, printre care cele constituite de 4 formațiuni politice (MPSN – 1 GI, PCRM – 30 GI, PL – 30 GI, PDA – 2 GI) și 82 GI pentru candidații independenți încalcă legislația în vigoare din cauza faptului că nu au depus la CEC nici raport financiar săptămânal și nici o informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor. Mai mult ca atât, potrivit observatorilor Promo-LEX, grupurile din partea PCRM și PL au efectuat cheltuieli estimate la cel puțin 25 002 lei (PCRM) și de 10 208 lei (PL).

MO Promo-LEX observă că actualul model de raport, deși îmbunătățit, din momentul includerii anexelor ce țin de raportarea donațiilor materiale, acesta nu permite încadrarea la balanța veniturilor a valorii acestora, pe care unele grupuri le raportează. MO Promo-LEX consideră judicioasă obligativitatea includerii valorii donațiilor în compartimentul II al raportului – Rulajul mijloacelor bănești, astfel încât acestea să fie luate în calcul atât la venituri, cât și la cheltuieli.

Promo-LEX constată carențe la capitolul raportării plene a tuturor cheltuielilor din partea unor partide politice/blocuri electorale pentru grupurile de inițiativă constituite. Cheltuielile total estimate pentru toate categoriile de cheltuieli neraportate se ridică la cel puțin 1 090 121 lei. Raportarea tinde să rămână una simbolică sau inexistentă la capitolul evenimente publice, capitol de cheltuieli care cuprinde și cheltuielile pentru donații/cadouri cu tentă electorală, acestea înregistrând și cele mai mari cheltuieli – un quantum de cel puțin 822 907 lei. Pe categoriile de cheltuieli vizibile publicului larg se constată un grad mai mare de raportare. Drept exemplu servesc cheltuielile de publicitate stradală și mobilă sau pentru materiale poligrafice. În schimb, raportarea cheltuielilor de publicitate în rețeaua internet aproape că este inexistentă. Astfel, PL, PSRM, PDM și PPȘ sunt restanțiere la acest capitol.

8.1. Prezentarea către CEC la începutul perioadei electorale a raportului privind mijloacele financiare proprii de pe contul partidului

MO Promo-LEX constată că în perioada de raportare 9 - 22 ianuarie 2019, alte 4 partide politice (PCRM, PAS, PVE, PNL) au prezentat rapoarte cu mijloacele financiare proprii acumulate până la începutul perioadei electorale - 10 decembrie 2018^{52,53}, cu indicarea veniturilor, cheltuielilor, precum și donatorii acestora. Astfel, potrivit normei legale, acestea vor avea dreptul de a vira mijloacele de pe contul curent în conturile "Destinat Grupurilor de inițiativă" și "Fond electoral". Amintim că anterior au depus astfel de rapoarte și PSRM, PPȘ, PDM, PPDA, PN.

Potrivit rapoartelor, volumul total al surselor de finanțare disponibile pe conturile partidelor menționate mai sus, la începutul perioadei electorale, este de 37 039 704, 3 lei, dintre care PCRM deține 36 703 800 lei, PAS – 244 701,81 lei, PVE – 69 601, 34 lei, PNL – 21 601,09 lei. E de menționat că unele partide au păstrat banii de la bugetul de stat pe contul curent până în prag de campanie electorală, astfel încât 100% din banii de pe contul PVE sunt din alocațiile de la bugetul de stat, PNL – 98,77%, PCRM - 21,13%, PAS – 0 %..

8.2. Raportarea financiară a grupurilor de inițiativă

Potrivit art. 43 alin. 1 din Codul electoral și pct. 16 lit. a) din Regulamentul privind finanțarea activității grupurilor de inițiativă, acestea fiind constituite de cetățeni, după caz, de partidele politice sau blocurile electorale, cu scopul colectării semnăturilor în susținerea unui candidat, sunt obligate să prezinte Comisiei Electorale Centrale rapoartele privind finanțarea activității lor în mod săptămânal ori să prezinte demersuri de neefectuare a cheltuielilor, în caz de nedeschidere a

---

⁵² Potrivit art. 43 alin. (7) din Codul electoral, la data începerii perioadei electorale, partidele politice care intenționează să depună documentele pentru înregistrare în calitate de concurenți electorali și să transfere pe contul "Fond electoral" mijloacele financiare proprii deținute pe contul său au obligația de a prezenta la CEC un raport financiar conform modelului stabilit de Comisie.

⁵³ Rapoartele financiare ale partidelor politice la data de 10 decembrie 2018, <https://bit.ly/2FdnkGP>

contului „Desemnat grupului de inițiativă”. Alin. 4 presupune că atât rapoartele, cât și demersurile trebuie să fie plasate pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale în termen de 48 de ore de la primirea lor, respectând legislația cu privire la protecția datelor cu caracter personal.

Conform paginii oficiale a CEC, pentru perioada monitorizată, la fel ca și anterior, aprox. 56 % din grupurile de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor au depus rapoarte financiare pentru ambele săptămâni de raportare. Alte 7% din grupurile de inițiativă au depus demersuri de neefectuare a cheltuielilor, iar 37% din grupurile de inițiativă nu s-au conformat prevederii legale.

Potrivit Hotărârilor Comisiei Electorale Centrale și paginii oficiale a CEC:

- au fost înregistrate **401 grupuri de inițiativă**;
- **224 GI** au depus rapoarte financiare pentru a treia și a patra săptămână de colectare a semnăturilor. Acestea sunt grupurile din **partea PSRM – 51 GI, PDM – 51 GI, PPȘ – 50 GI, Blocul ACUM – 49 GI, PN – 21 GI, GI pentru CI Valeriu Ghilețchi și GI pentru CI Briucov Sergiu**.
- **29 de GI** constituite pentru desemnarea candidaților atât independenți, cât și cei nominalizați de două partide politice: **PNL - (10 GI) și PVE - (4 GI)** au depus demersuri de neefectuare a cheltuielilor⁵⁴.
- Alte **145 de grupuri de inițiativă**, printre care cele constituite de 4 formațiuni politice (**MPSN – 1 GI, PCRM – 30 GI, PL – 30 GI, PDA – 2 GI**) și **82 GI pentru candidații independenți** nu au depus nici raport financiar săptămânal și nici o informație cu privire la neefectuarea cheltuielilor, ceea ce este neconform prevederilor Regulamentului privind activitatea grupurilor de inițiativă.

8.3. Veniturile și cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele financiare

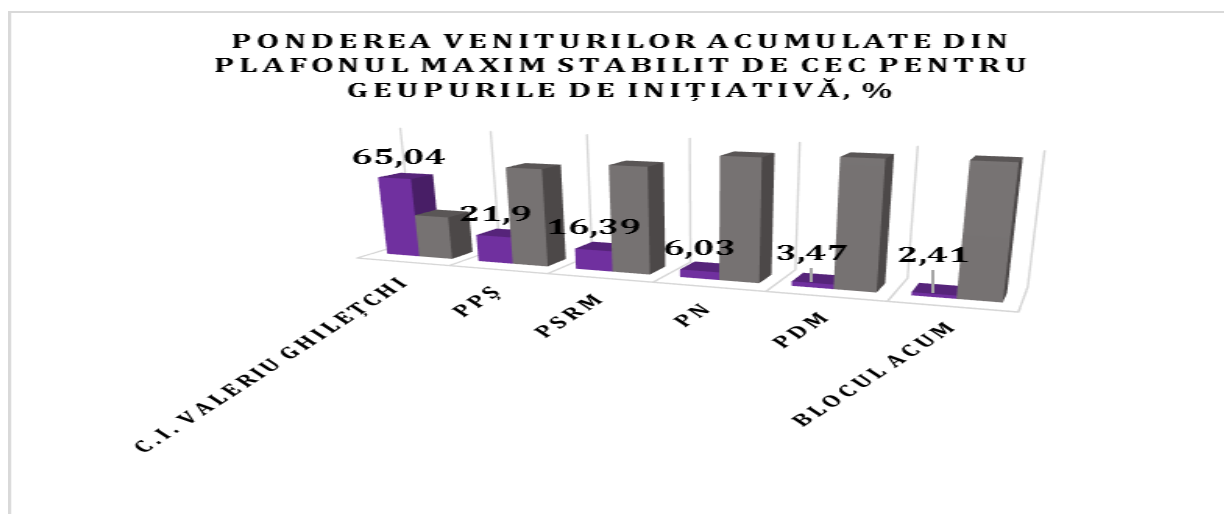
Volumul total al veniturilor cumulate și raportate la CEC de către grupurile de inițiativă, în perioada 5 – 18 ianuarie 2019, este de 666 893,31 lei și cuantumul cheltuielilor efectuate este de 665 878, 81 lei, sold final - de 2 082,57 lei. Astfel, în perioada 5 – 18 ianuarie 2019, GI PSRM a acumulat 398 482 lei, GI PDM – 6 230, 70 lei, GI PPȘ – 118 277 lei, GI PN – 70 044, 17 lei, GI Blocul ACUM – 86 645 lei.

În același timp, reamintim că partidele/blocurile/candidații independenți au raportat venituri și cheltuieli pentru activitatea grupurilor de inițiativă și în primele două săptămâni de colectare a semnăturilor – 28 decembrie 2018 – 4 ianuarie 2019. Mai reamintim că plafonul mijloacelor financiare ce pot fi cumulate în contul bancar „desemnat Grupului de inițiativă” din partea partidelor și blocurilor în 51 CU este de 3,137 mln lei, iar cel pentru 1 CU este de 61,5 mii lei⁵⁵. Constatăm că la data de 18 ianuarie, potrivit datelor raportate la CEC cumulativ, începând cu 28 decembrie 2018, nici un partid/bloc/candidat independent nu a depășit plafoanele stabilite de CEC pentru grupurile de inițiativă înregistrate (A se vedea graf. nr. 20 – Ponderea mijloacelor acumulate de GI din plafonul maxim stabilit).

---

⁵⁴ Acestea sunt: grup de inițiativă constituit pentru desemnarea C.I. Negruță Andrei în CU 24 mun. Chișinău, GI pentru C.I. Gheorghe Răileanu desemnat în CU 40 Cimișlia, GI pentru C.I. Groza Ion, desemnat în CU 43 Cahul, GI pentru C.I. Elena Harcenco, desemnată în CU 20 Strășeni, GI pentru C.I. Bînzari Oleg, GI pentru C.I. Neaga Petru, GI pentru C.I. Perov Valeriu, GI pentru C.I. Palanica Roman, GI pentru C.I. Ganea Valentin – toți desemnați în CU 51 (SUA, Canada), A se vedea informația privind raportarea financiară a grupurilor de inițiativă constituite pentru colectarea semnăturilor întru desemnarea candidaților independenți în circumscripțiile uninominale, publicate pe pagina oficială a CEC - <https://bit.ly/2RzTh2H>, <https://bit.ly/2LWv2Xl>

⁵⁵ Raportul nr. 2 privind Observarea Alegerilor Parlamentare din 24 februarie 2019, pag. 45, <https://bit.ly/2FT7kdB>

a. *Sursele de finanțare ale grupurilor de inițiativă în perioada 5-18 ianuarie 2019 le-au constituit:*

- Transferuri bancare din partea a trei partide politice (PSRM, Blocul ACUM, PN) pe contul desemnat respectivelor grupuri de inițiativă, în cuantum de 542 605 lei;
- Donații din partea unei persoane juridice pentru PPȘ, în cuantum de 117 000 lei;
- Donații din partea a 11 persoane fizice pentru GI ale PDM, PN, Blocului ACUM, în cuantum de 86 838 lei;
- Donații materiale din partea a 2 actori electorali: PN (servicii de transport în sumă de 35 012 lei), Blocul ACUM (combustibil în sumă de 33 729 lei), cumulând un total de 68 741 lei.

MO Promo-LEX constată că actualul model de raport a fost îmbunătățit, din momentul includerii anexelor ce țin de raportarea donațiilor materiale. Totuși, acesta nu permite încadrarea la balanța veniturilor a valorii acestora, pe care unele grupuri o raportează. MO Promo-LEX consideră judicioasă obligativitatea includerii valorii donațiilor în compartimentul II al raportului – Rulajul mijloacelor bănești, astfel încât acestea să fie luate în calcul atât la venituri, cât și la cheltuieli.

b. *Cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele financiare*

În perioada 5 – 18 ianuarie 2019, MO Promo-LEX constată că ponderea cea mai mare a cheltuielilor este pentru materiale promoționale din partea GI ale PPȘ, PSRM, Blocului ACUM și PDM - 65%, unde s-au raportat cheltuieli de 434 414 lei, cheltuielile de publicitate fiind pe locul doi - 18%, unde au raportat GI ale PPȘ și Blocului ACUM, în cuantum de 121 568 lei; urmând cheltuielile pentru evenimente și întruniri raportate de Blocul ACUM și PN în pondere de 13% (89 274 lei); cheltuieli de întreținere (12%) raportate de PN – 79 045 lei și cheltuieli de transport raportate de Blocul ACUM – 16 800 lei.

Menționăm că, adițional la cele raportate în compartimentul II al rapoartelor financiare pentru săptămâna 3 și 4 – Rulajul mijloacelor bănești, ar trebui introduse atât venituri din donațiile materiale, cât și cheltuielile efectuate în baza acestora, în speță pentru transportul persoanelor în sumă de 68 741 lei.

8.4 Cheltuieli ale grupurilor de inițiativă estimate și neraportate la CEC

a) *Cheltuieli pentru evenimente publice*

În perioada 5 – 18 ianuarie, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 5 partide (PDM, PPȘ, PSRM, PN, PL) care au efectuat cheltuieli pentru evenimente. Trei dintre acestea (PL, PPȘ, PSRM) nu au raportat nici o cheltuială la acest capitol în rapoartele depuse la CEC. Cuantumul total al cheltuielilor estimate ca fiind neraportate este de cel puțin 822 907 lei. (A se vedea graficul nr. 16 - Cheltuieli pentru evenimente publice în perioada 5 – 18 ianuarie).

Privitor la PPȘ, au fost raportate cel puțin 33 spectacole în cadrul circuitului organizat la OrheiLand cu asigurarea transportării gratuite la destinație⁵⁶ și mediatizarea evenimentului la televiziunea #Canal 2 începând cu 11 ianuarie; 2 concerte, o întrunire de partid în incinta restaurantului Bastilia (Edineț) și un protest (or. Chișinău) organizate de PPȘ. Un concert a avut loc la aeroportul Chișinău, organizat de candidatul desemnat în CU 23 – Petru Jardan, cu participarea a 2 moderatori și a artiștilor Doina Gherman, Vitalie Dani, Ionel Istrati, Stas Mihailov⁵⁷. Al doilea concert a avut loc la Orheiland (Orhei), proiect finanțat de candidatul desemnat în CU 18 – Ilan Șor, cu implicarea unui moderator și a interpreților Natan, Mariana Mihăilă, Zdob și Zdub. Costurile total estimate sunt de cel puțin 598 813 lei.

Privitor la PN, au fost raportate cel puțin 2 concerte în CU 43 și 42 unde sunt desemnați Rența Sergiu și, respectiv, Roman Ciubaciuc. Au fost implicați 2 moderatori și artiștii Ionel Istrate, Vitalie Volcomor, Trupa Doredos (2), Lidia Isac, trupa Tharmis. Brio Sonores, Simrat. Costurile total estimate sunt de cel puțin 91 572 lei.

Privitor la Blocul ACUM, au fost raportate 2 conferințe de presă de 75 min în rețeaua www.privesc.eu, având cheltuieli estimative de cel puțin 5 845 lei.

Privitor la PL, observatorii au raportat o conferință de presă la IPN susținută de Vlad Bilețchi - candidat desemnat în CU 28 și Dorin Chirtoacă, candidat desemnat în CU 32, de 54 min. A fost raportată, de asemenea, donația sub formă de servicii de salubritate prin intermediul unui tractor pentru transportarea deșeurilor în satele Ghelăuza și Saca din r. Strășeni. Cheltuieli estimate de cel puțin 6 208 lei.

Privitor la PSRM, observatorii au raportat donații materiale sub formă de seturi a câte 3 cărți religioase și felicitări, la cel puțin 25 biserici, prin intermediul candidaților desemnați în CU 18, Mihai Catraniuc (5), în CU 21 – Sergiu Berzan (1), în CU 9 – Alexandr Usatfi (18), în CU 42 – Vladimir Țurcan (1); cadouri de Anul Nou oferite la cel puțin 40 copii din partea candidatului desemnat în CU 24 – Vasile Bolea. Observatorii au raportat inaugurări a cel puțin 4 terenuri de joacă de către Cojocaru Dinarii (CU 26), Vasile Bolea (CU 24) și Vlad Batrîncea (CU 28), inclusiv inaugurarea unui complex sportiv cu un teren multifuncțional de fotbal, baschet, volei și handball, instalații pentru fitness, un teren de joacă pentru copii, cu participarea candidatului desemnat în CU 16, Ghenadii Mitriuc. A fost raportată și o masă festivă cu participarea a cel puțin 45 de membri ai OT PSRM Fălești, organizată de candidatul desemnat în CU 11, Oleg Savva. Au fost raportate și 2 conferințe de

---

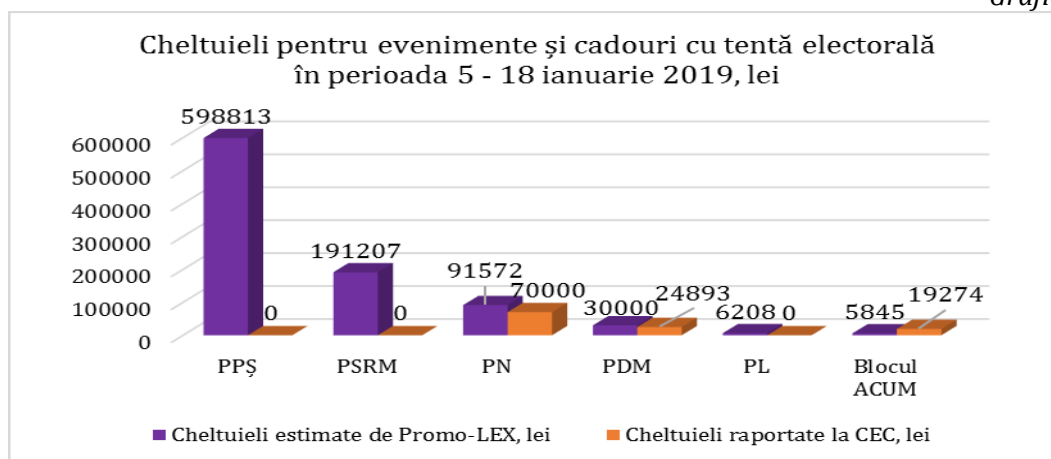
⁵⁶ Începând cu 7 până pe 18 ianuarie 2019 inclusiv, a fost organizat un circ la OrheiLand, vizitatorii având parte zilnic de trei spectacole gratuite, la 12:00, 17:00 și 19:00. Circuitul instalat la "OrheiLand" are o capacitate de 500 de locuri. Spectacolul durează o oră, iar intrarea este gratuită, fiind organizată și transportarea gratuită a cetățenilor în perioada 11 ianuarie – 18 ianuarie 2019.

⁵⁷ În cadrul evenimentului au fost oferite gratuit produse de patiserie de marca LUKAS cu coca cream și ceai pentru cel puțin 2000 persoane. La eveniment au fost mobilizați cel puțin 65 voluntari pentru dirijarea fluxului de persoane, o ambulanță particulară cu numerele LEL967 – CALLMED. A fost organizată o paradă a 12 unități de transport pentru gestionarea necesităților aeroportului și a pistelor de decolare, în special tractoare și tehnică de deszăpezire. În preajma aeroportului și pe drumurile adiacente aeroportului au fost implicați numeroși angajați IGP cu automobilele de serviciu și poliție pentru fluidizarea traficului. A fost asigurată deplasarea gratuită a cetățenilor la concert prin intermediul a 9 autocare de model SETRA. A fost utilizată scenă mobilă de dimensiuni mari cu boxe mici - 54 unități, boxe mari - 6 unități de sistem de iluminare video proiecții și efecte speciale. Au fost prezentate 2 spoturi video de câte 10 minute, în care a fost prezentată evoluția or. Orhei în perioada conducerii lui I. Șor și altul în care se arată evoluția Aeroportului Internațional Chișinău în perioada conducerii lui P. Jardan. Pentru concert au fost asigurate 15 veceuri mobile; securitatea interpreților și a scenei o asigurau 10 persoane, îmbrăcați în haine civile, ordinea publică era asigurată de 17 carabinieri.

presă susținute de candidații desemnați în CU 23, Oleg Lipskii (20min.) și în CU 1 - Zinaida Greceanîi (25 min.). Cheltuielile total estimate se ridică la cel puțin 191 207 lei.

Privitor la PDM, observatorii au raportat asocierea candidatului desemnat în CU 21 - Veaceslav Burlac cu festivalul "Pomana porcului" în localitățile Pașcani, Hârtopul Mare, Cimișeni, cu evoluarea ansamblurilor locale de artiști populari, cheltuieli ce sunt calificate drept donații materiale oferite de către organizatori pentru acesta. A fost raportată, de asemenea, oferirea de colete cu dulciuri din partea PDM pentru cel puțin 30 de familii, produse alimentare, legume și fructe, produse de igienă, detergenți, îmbrăcăminte, jucării în localitățile Șuri, Țarigrad, Pelinia, Zgurița, Mândâc, Chetrosu (r. Drochia). Cheltuieli total estimate de cel puțin 30 000 lei.

Graficul nr. 16

b) Cheltuieli pentru materiale promoționale

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 5 ianuarie – 18 ianuarie 2019, 3 partide/blocuri electorale (PSRM, Blocul ACUM, PDM) au omis reflectarea completă a cheltuielilor pentru materiale promoționale tipărite în perioada de colectare a semnăturilor. Estimativ, aceștia nu au raportat un cuantum de cel puțin 154 792 lei.

Astfel, PSRM a efectuat cheltuieli pentru calendare format 30 cm la tipografia SRL "Metrompaș", com. 1232, tir. 50 000 ex., foi volante A4, cu agitație politică în susținerea lui Grigore Cojocaru pe standul informativ al primăriei or. Florești, fără date. Costuri estimate de cel puțin 25 002 lei.

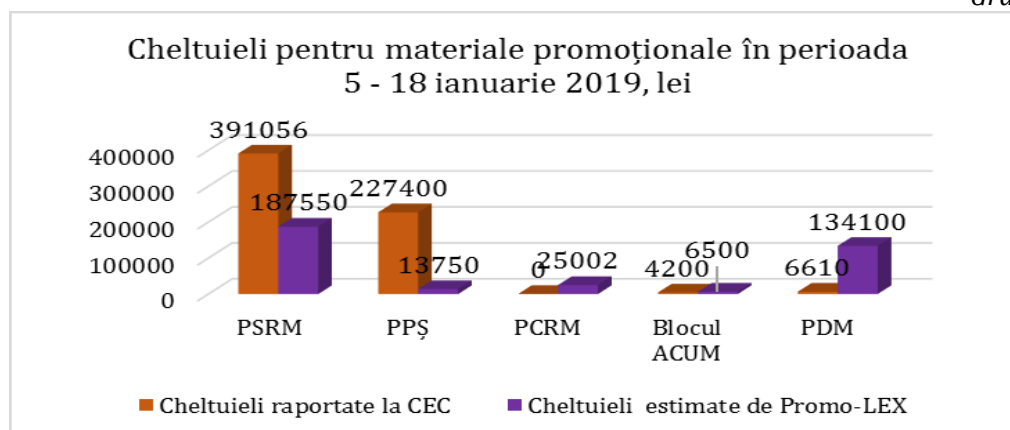
Privitor la Blocul ACUM, observatorii au constatat flyere cu candidații desemnați în CU 22, 26, 27 – com. nr. 6,7,15, tipar AviPrintPrim SRL, tir. 13 000 ex., achitat din contul desemnat pentru Grupul de inițiativă. Costuri estimate de cel puțin 6 500 lei.

Privitor la PSRM, observatorii au constatat pliante în l. rusă, format A5, 4 pag. tipar Arva Color SRL, com. 0851, tir. 5 000 ex. cu candidații desemnați; ziare „Socialiștii” cu informații despre candidații în CU din mun. Chișinău (nr. 28, 25, 26, 30, 24, 23, 29, 27, 31, 32, 33), tir. 120 000 ex., tipar Edit tipar Grup SRL Costuri total estimate de cel puțin 187 550 lei.

Privitor la PPȘ, observatorii au constatat flyere cu candidații desemnați, tipografia Europres SRL, com. 639, tir. 2 500 ex., calendare 10x7cm², tipar Europres SRL, com. 676, tir. 5 000 ex., costurile estimate fiind de cel puțin 13 750 lei.

Privitor la PDM, observatorii au constatat ziare "Moldova Democrată", format A3, color, 8 pag. din 18.01.2019, editura TEU com. 55, tiraj 70 000 ex., com 56, tiraj 20 000 ex. Cheltuieli totale de tipar estimate la cel puțin 134 100 lei⁵⁸ (A se vedea graf. nr. 17 - Cheltuieli pentru materiale în perioada 5 – 18 ianuarie).

⁵⁸ Cheltuielile estimate pentru zările de partid ale PSRM și PDM în perioada de colectare a semnăturilor, 5 – 18 ianuarie 2019, au fost atribuite în mod proporțional fiecărui GI din cele 51 CU.

c) Cheltuieli de publicitate pentru mijloace de informare electronice

Potrivit observatorilor Promo-LEX, în perioada 5 ianuarie - 18 ianuarie 2019, 6 partide/blocuri electorale (PSRM, PPȘ, PDM, PN, PL, Blocul ACUM) au efectuat cheltuieli pentru publicitate în rețeaua internet ale GI constituite. Estimativ, nu a fost raportat un quantum de cel puțin 34 996 lei de către 5 dintre ei. Doar Blocul ACUM a raportat în raportul financiar depus la CEC astfel de cheltuieli constatate de observatorii Promo-LEX.

Astfel, observatorii au constatat postări sponsorizate din partea candidatei desemnate Maia Sandu în CU 50 (Blocul ACUM). Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 2 000 lei.

În privința PDM, a fost raportată o postare și un spot video cu durata de 51 sec., 2 articole și un interviu toate pentru candidatul în CU 20 - Pavel Filip pe pagina online www.dinștrășeni.md. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 14 996 lei.

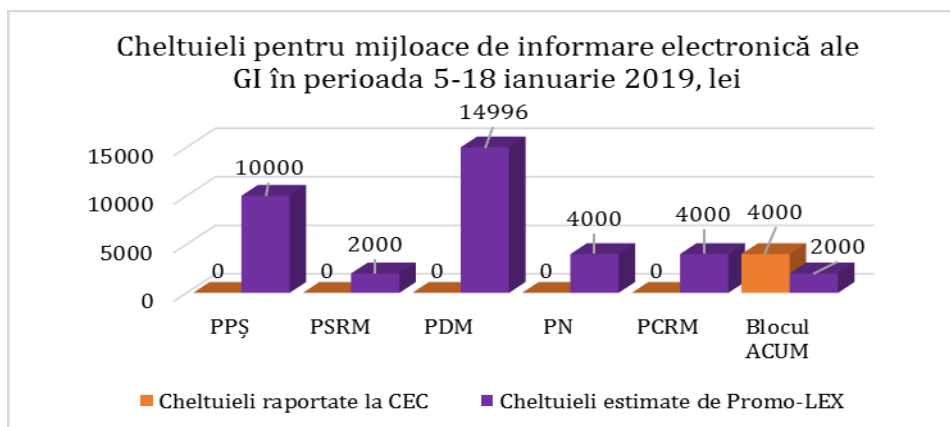
Privitor la PN, au fost raportate postări sponsorizate ale candidatului Dmitrii Ciubașenko, desemnat în CU 28 și ale lui Renato Usatîi. Cheltuielile estimate constituie cel puțin 4 000 lei.

Privitor la PL, observatorii au raportat postări sponsorizate în rețeaua de socializare Facebook, cu Vlad Bilețchi, candidat desemnat de PL în CU 26. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 4 000 lei.

Privitor la PPȘ, observatorii au raportat spoturi sponsorizate în rețeaua de socializare Facebook care promovează un spot video cu durata de 34 sec., cu îndemn de a semna pentru candidații înaintați de partid. Cheltuieli estimate se ridică la cel puțin 10 000 lei.

Privitor la PSRM, observatorii au raportat o postare sponsorizată în rețeaua Facebook a lui Ion Ceban în care acesta menționează că programele cu destinație specială privind amenajarea curților din Chișinău vor continua și în 2019. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 2 000 lei (A se vedea Graficul nr. 18 - Cheltuieli pentru materiale promoționale în perioada 5 -18 ianuarie 2019).

d) Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă

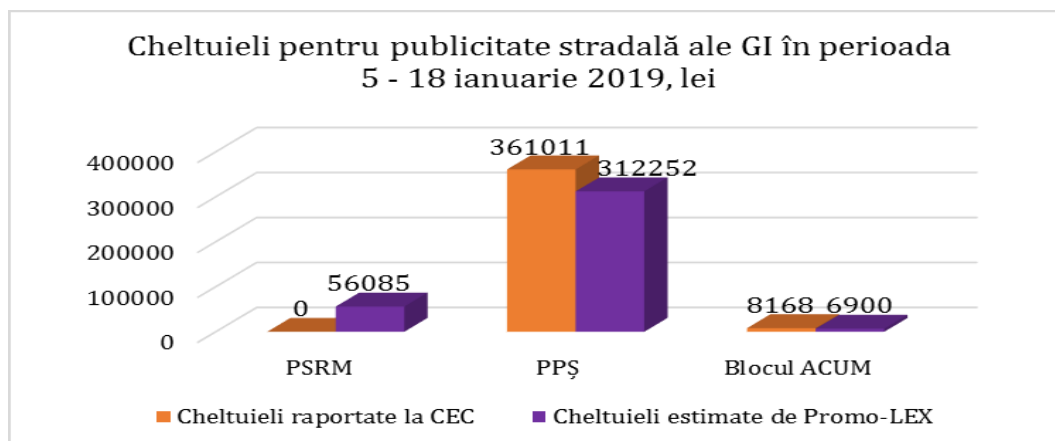
Potrivit constatărilor MO Promo-LEX, un quantum de cel puțin 56 085 lei a fost estimat ca fiind neraportat de către 1 partid politic (PSRM) pentru publicitate stradală a grupurilor sale de inițiativă (A se vedea graficul nr. 19 - Cheltuieli ale GI pentru publicitate stradală în perioada 5 - 18 ianuarie 2019).

Privitor la Blocul ACUM, observatorii Promo-LEX au raportat un cort în CU 27, 3 bannere cu sigla "Mișcarea de rezistență - ACUM" de mărimea cca 0,5 x 1m2, cheltuielile estimate fiind de cel puțin 900 lei.

Privitor la PPȘ, observatorii au raportat cel puțin 18 unit. de billboard 3x4 m2, 22 unit. de billboard 6x3m2, 3 unit. de billboard 10x3m2 cu mesajul „Astăzi în Orhei - mâine în toată țara”. Cheltuielile estimate se ridică la cel puțin 312 252 lei.

Privitor la PSRM, observatorii au raportat 11 unit. de billboard 2x5m2, 2 unit. 3x6m2 și 3 corturi, având cheltuieli estimate de cel puțin 56 085 lei.

Graficul nr. 19

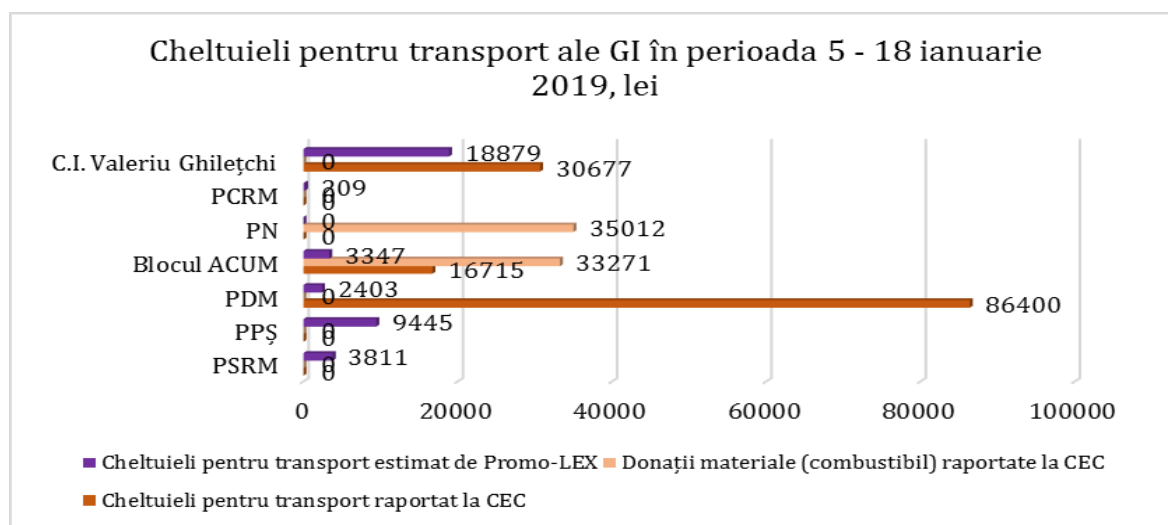

e) Cheltuieli pentru transport

Potrivit rapoartelor depuse la CEC, în perioada 5 - 18 ianuarie 2019 doar grupurile de inițiativă ale Blocului ACUM au raportat cheltuieli pentru transport în quantum de 16 715 lei. Totodată, GI ale PN și Blocului ACUM au raportat donații sub formă de combustibil în quantum de 68 283 lei. Constatările Promo-LEX indică omiterea completă a raportării cheltuielilor de transport din partea grupurilor de inițiativă constituite de PPȘ, PSRM și PCRM. Amintim că în perioada anterioară de raportare, GI create de PDM au raportat un quantum de 86 400 lei la acest capitol, C.I. Valeriu Ghilețchi - 30 677 lei, iar PCRM nu a depus nici raport pentru GI și nici demers de neefectuare a

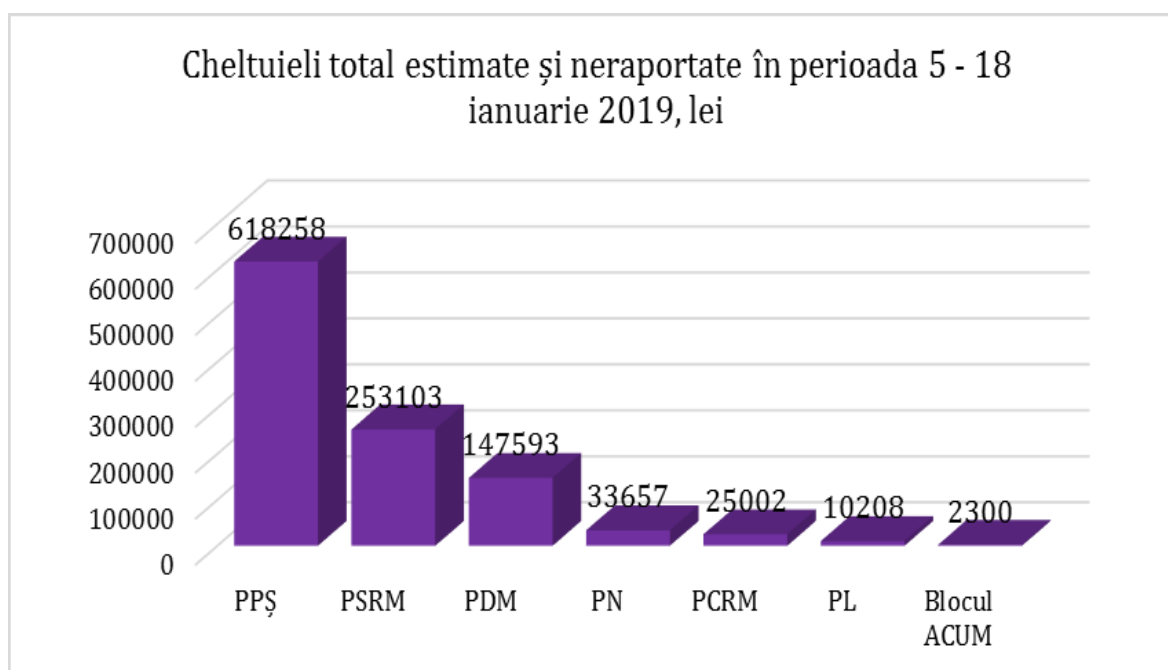
cheltuielilor. (A se vedea graficul nr. 25 - Cheltuieli ale GI pentru transport și Anexele 4,5,6,7,8 pentru vizualizarea cheltuielilor segregate per fiecare grup de inițiativă constituit de partide/blocuri).

Graficul nr. 20

Promo-LEX constată căreanțe la capitolul raportării tuturor cheltuielilor din partea partidelor/blocurilor electorale pentru grupurile de inițiativă constituite. Mai mult ca atât, raportarea tinde să rămână una simbolică sau inexistentă la capitolul evenimente publice, acestea înregistrând și cele mai mari cheltuieli – un quantum de cel puțin 822 907 lei. Pe categoriile de cheltuieli vizibile, se observă un grad mai mare de raportare, cum ar fi pentru cheltuielile de publicitate stradală și mobilă sau pentru materiale poligrafice. În schimb, raportarea cheltuielilor de publicitate în rețeaua internet aproape că este inexistentă. Astfel, PL, PSRM, PDM și PPȘ sunt restanțiere la acest capitol. Cheltuielile total estimate pentru toate categoriile de cheltuieli neraportate se ridică la cel puțin 1 090 121 lei (A se vedea graficul nr. 26 - Cheltuieli totale estimate și neraportate).

Graficul nr. 21

IX. DISCURSUL INSTIGATOR LA URĂ

Din data de 11 ianuarie 2019, Promo-LEX a inițiat o rundă nouă de monitorizare a discursului de ură și instigării la discriminare. Monitorizarea cuprinde și alte forme de exprimare publică a intoleranței, cum sunt: discursul rasist, sexist, antisemit sau homofob, exprimările publice care incită la violență sau agresiune, defăimare și denigrare sau promovarea mesajelor de superioritate sau inferioritate ale unui grup sau ale unor persoane aparținând acestor grupuri.

Monitorizarea a fost realizată în baza metodologiei dezvoltate special pentru monitorizarea discursului de ură și instigării la discriminare în spațiul public și mass-media din RM. Pentru monitorizare au fost selectate sursele mass-media din spațiul online, TV, rețele de socializare, platforme cibernetice de stocare și distribuire a informațiilor, evenimente publice, declarații publice ale unor persoane publice, politicieni și figuri religioase. Sursele au fost selectate în baza indicatorilor de audiență și studiilor de măsurare a traficului pe internet, precum și a sondajelor realizate de companiile sociologice. Personalitățile politice și religioase au fost selectate în baza sondajelor sociologice privind încrederea publicului, a studiilor de specialitate, dar și în funcție de prezența mediatică a acestora.

Pentru analiza și interpretarea datelor a fost selectată abordarea extinsă a conceptului discursului de ură, oferit de mecanismele internaționale pentru protecția drepturilor omului, în special abordarea oferită de Raportorul Special ONU pe problemele minorităților, potrivit căruia trebuie deosebite trei tipuri de exprimări ale urii:⁵⁹

- *Expresiile care reprezintă încălcări ale legislației internaționale și trebuie sancționate penal;*
- *Expresiile care nu sunt sancționabile penal, dar care pot face obiectul unor restricții justificate sau a examinării judiciare sub aspect civil.*
- *Expresii care nu pot fi sancționate nici în baza legii penale, nici în baza celei civile, dar care ridică îngrijorări în ceea ce privește toleranța, demnitatea și respectul pentru alții.*

Astfel, Promo-LEX a optat pentru monitorizarea tuturor celor trei tipuri de exprimări ale urii, inclusiv Expresii care nu pot fi sancționate nici în baza legii penale, nici în baza celei civile, dar care ridică îngrijorări în ceea ce privește toleranța, demnitatea și respectul pentru alții.

Reieșind din informațiile colectate, au fost constatate cel puțin 3 cazuri în care concurenții electorali au generat astfel de mesaje și 4 cazuri în care discursul de ură și sexist vizează candidații. Referindu-ne la concurenții care au generat discursul de ură sau alte forme ale intoleranței în spațiul public, avem în vedere candidații înregistrați: Ilan Șor (PPȘ), Sergiu Mocanu (MPA) și Vladimir Voronin (PCRM). Pe de altă parte, sunt utilizate mesaje care instigă la ură și exprimări sexiste la adresa Blocului ACUM (2), a unui candidat independent (1) și a candidatului PSRM.

9.1. Candidații care au utilizat mesaje care instigă la ură și discriminare

În perioada de monitorizare au fost înregistrate mai multe situații care pot ridica semne de întrebare cu privire la discursul de ură, instigare la discriminare sau alte forme de promovare a intoleranței în spațiul public care au legătură cu concurenții electorali.

a. În cadrul unei conferințe de presă din 11 ianuarie 2019⁶⁰, președintele PPȘ, Ilan Șor a făcut un șir de declarații referitoare la rapoartele de monitorizare ale MO Promo-LEX, în care este vizat PPȘ. Ilan Șor a utilizat expresii denigratoare și ofensatoare la adresa Promo-LEX, cum ar fi: mincinoși,

⁵⁹Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, Raportul Raportorului Special ONU pe problemele minorităților, 2015, pct. 52, A/HRC/28/64

⁶⁰ Conferință de presă susținută de liderul Partidului Politic „ȘOR”, Ilan ȘOR, de la min. 16-00, disponibil la: <https://www.facebook.com/ilanshorofficial/videos/559408527866070/>

mizerabili, necurați, flecari. Ilan Șor a acuzat, de asemenea, Misiunea de Observare că lucrează în interesul unor partide politice.

Declarația președintelui PPȘ este una denigratoare, care are la bază activitatea de monitorizare a Promo-LEX. Declarația nu a fost probată sau argumentată și a avut scopul exclusiv de a defăima imaginea Promo-LEX și activitatea de monitorizare a proceselor electorale, având drept temei nemulțumirile legate de rezultatele acestei monitorizări.

Asociația Promo-LEX consideră că activitatea acesteia, ca și activitatea oricăror alte organizații, partide politice, instituții sau persoane publice poate fi criticată, cu condiția ca această critică se bazează pe principii de respect, este constructivă și argumentată. Într-o societate democratică nu-și au locul discursurile agresive legate de activitatea profesională a unui grup de persoane sau organizații, care au ca efect denigrarea, defăimarea sau umilirea acestora.

b. Pe data de 14 ianuarie 2019, într-o postare publică pe o rețea de socializare⁶¹, liderul MPA, Sergiu Mocanu a făcut o declarație prin care a numit jurnaliștii de la portalul de știri UNIMEDIA – "animăluțe de companie ale lui Filat, purtate pe lesă la plimbare de Năstase sau Maia Sandu ACUM". Afirmatia poartă un caracter defăimător, urmărind scopul de a ofensa și discredita activitatea jurnaliștilor UNIMEDIA și are la bază activitatea profesională a acestora.

Prin declarațiile sale, liderul MPA dezumanizează jurnaliștii, comparându-i cu animalele și sugerează că aceștia sunt influențați politic. Astfel de afirmații, pe lângă faptul că denigrează un grup anumit de persoane, contribuie la creșterea generală a intoleranței în societate față de jurnaliști.

c. La data de 18.01.2019, în cadrul emisiunii "IMPORTANT" de la TVC 21, liderul PCRM, Vladimir Voronin a declarat că consideră că ar fi mai corect dacă s-ar interzice dreptul la vot peste hotarele R. Moldova. Vladimir Voronin a menționat că doar alegătorii care se află în țară trebuie să poată vota, explicând poziția sa prin faptul că cetățenii stabiliți peste hotare nu cunosc la fel de bine situația din țară. Un alt argument constă în aceea că, prin deschiderea SV în afara țării, guvernarea ar putea mai ușor fraudă alegerile.⁶²

Declarațiile liderului PCRM instigă la discriminare și obstrucționarea dreptului la vot a unui grup întreg de oameni, și anume cetățenii R. Moldova din diasporă, care se află la moment peste hotarele țării. Articolul 16 al Constituției R. Moldova stabilește egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, iar aflarea peste hotarele țării nu poate servi motiv pentru limitarea acestor drepturi. Declarațiile lui Vladimir Voronin sunt discriminatorii, iar prin atitudinea sa manifestată în public, fiind liderul unui partid politic și fost șef de stat, acesta poate incita la comportament discriminatoriu și alte persoane, posibili simpatizanți sau susținători ai acestuia.

9.2. Candidații vizați în mesaje care instigă la ură sau discriminare

a. La data de 17 ianuarie 2019, jurnalistul Vasile Năstase, într-o postare publică pe o rețea de socializare⁶³, cu titlul "Ia-te ce compun prostituatele lui plahotniuc!" se referă la un zvon lansat de persoane necunoscute privind pretinsa întâlnire dintre candidatul Blocului ACUM pe circumscripția nr. 33 Andrei Năstase și candidatul independent Andrei Nastas, ce concurează în aceeași circumscripție.

În postare, Vasile Năstase face referință la autorii mesajului, utilizând exprimarea "prostituatele lui plahotniuc" și face uz în acest sens de o imagine sexistă, atașată la text, în care apare o domnișoară care se apleacă la geamul unei mașini, care vine să contureze imaginea vizuală a acestei exprimări. Indirect este vizat candidatul independent.

⁶¹ Postare publică pe pagina Liderului Mișcării Populare Antimafie, Sergiu Mocanu, disponibil la: <https://www.facebook.com/sergiu.mocanu.7/posts/2054236351304659>

⁶² Emisiunea "Important", de la postul TVC21, invitat Vladimir Voronin, 18.01.2019, de la min. 12, disponibil la: <https://www.youtube.com/watch?v=XJlz7wKIOX4&t=6s>

⁶³ Vasile Năstase, Postare publică pe facebook, disponibilă la: <https://www.facebook.com/vasile.nastase.581/posts/2606883672871298>

Astfel de mesaje exploatează prejudecățile de gen pentru a ataca opoziției sau a-i pune într-o imagine negativă. În același timp, prejudecățile utilizate se referă în primul rând la femei, cu care este asociată activitatea de prostituție. În acest fel se încearcă proiectarea imaginilor și emoțiilor negative legate de prostituție sau femeile depravate și stereotipurile față de acestea asupra oponentului sau persoanei vizate. Deși această exprimare se referă în primul rând la anumiți politicieni sau concurenți electorali, colateral afectează femeile ca grup, prejudecățile față de acestea fiind exploatare și perpetuate în spațiul public.

b. O sursă care a generat un număr mare de imagini sexiste și denigratorii la adresa concurenților electorali este pagina de Facebook "Times New Moldovan". Pe data de 14 ianuarie 2019, pe această pagină a fost publicată o postare care conține mai multe exprimări denigratoare și sexiste la adresa candidatului electoral Dumitru Alaiba, printre care: "impotent al blocului ACUM, candidat de lângă fusta Maiei Sandu și lenos patologic".⁶⁴ Textul postării face legătură directă cu calitatea de candidat electoral din partea blocului ACUM a persoanei vizate, astfel încât denigrarea are la bază apartenența politică a acestuia.

c. Imaginea publicată pe data de 16 ianuarie 2019 conține poze cu câini și stăpânii acestora și este însoțită de textul "Когда суки похожи на своих хозяев", iar la final apar pozele lui Vlad Filat și Maia Sandu.⁶⁵ Postarea respectivă este sexistă și conține elemente de ridiculizare și dezumanizare a concurenței electorale prin asocierea cu animalele.

d. Pe aceeași pagină "Times New Moldovan", au fost plasate încă câteva imagini denigratoare care îi vizează pe candidații din partea blocului ACUM – Andrei Năstase, Inga Grigoriu și Maia Sandu. Este vorba de o imagine din 16 ianuarie 2019,⁶⁶ o imagine din 17 ianuarie 2019,⁶⁷ și o altă imagine din 17 ianuarie 2019 care îl vizează pe Andrei Năstase.⁶⁸ O imagine similară, care conține exprimări denigratoare a fost postată pe data de 18 ianuarie 2019 și îi vizează pe Andrei Năstase și Inga Grigoriu.⁶⁹ Toate imaginile citate mai sus se referă la ipostaze prezentate într-un context umilitor și au la bază apartenența politică a persoanei vizate.

Deși pagina "Times New Moldovan" se plasează ca o pagină cu conținut satiric sau umoristic, la descrierea paginii lipsește orice mențiune despre caracterul acesteia, iar conținutul postărilor sunt mai mult denigratoare decât satirice.

e. Pe data de 17 ianuarie 2019, pe pagina de Facebook " Dodon NU este președintele meu" a fost plasată o imagine în care apare deputata socialistă Elena Hrenova.⁷⁰ Imaginea este însoțită de textul: "RÂSURILE CARE APĂRĂ LIMBA RUSĂ ÎN MOLDOVA".

Imaginea face referire la cazul șoferului din Vulcănești oprit de un inspector de patrulare, care i-a cerut șoferului să vorbească în limba de stat și care a fost pe larg mediatizat în ultimele zile în spațiul public din R. Moldova.⁷¹ Imaginea utilizează o exprimare injurioasă la adresa persoanei vizate și are la bază limba vorbită, dar și opinia exprimată față de necesitatea respectării drepturilor lingvistice ale vorbitorilor de limbă rusă din Republica Moldova. Postarea a devenit virală pe rețeaua de socializare Facebook, adunând aproape 1000 de distribuiri în doar câteva zile.

---

⁶⁴ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/posts/1253273124811943>

⁶⁵ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/photos/a.547177065421556/1254718191334103/?type=3&theater>

⁶⁶ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/photos/a.547177065421556/1254866621319260/?type=3&theater>

⁶⁷ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/photos/a.547177065421556/1255315524607703/?type=3&theater>

⁶⁸ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/photos/a.547177065421556/1255491727923416/?type=3&theater>

⁶⁹ <https://www.facebook.com/TimpuriNoiMoldovenesti/photos/a.547177065421556/1256087781197144/?type=3&theater>

⁷⁰ <https://www.facebook.com/igordodonjos/photos/a.1789214914671332/2261395704119915/?type=3&theater>

⁷¹ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/video-politia-a-publicat-discutia-integrala-dintre-soferul-din-vulcanesti-si-politistul-care-a-refuzat-sa-vorbeasca-in-limba-rusa>

X. EDUCAȚIA ELECTORALĂ

În ceea ce privește activitățile de educație și instruire electorală, dintre instituțiile publice implicate am menționa CICDE care a organizat astfel de evenimente: lansarea unui nou buletin informativ; anunțarea instruirilor la solicitare pentru observatori și reprezentanți cu drept de vot consultativ; lansarea campaniei de informare pentru cei ce votează pentru prima dată.

Organizațiile societății civile, de asemenea, s-au implicat în activități de informare electorală. Este vorba de publicarea de către ADEPT a buletinelor informative săptămânale privind principalele evenimente din perioada electorală și organizarea transmisiunilor live pe tematici electorale. Asociația Promo-LEX a organizat seminare de instruire a voluntarilor ce vor fi implicați în derularea campaniei de educație civică și electorală „IEȘI la VOT!”

10.1. Campanii de informare și educare electorală

La 11 ianuarie, Asociația ADEPT a lansat o nouă versiune a portalului www.alegeri.md, unde va fi reflectată desfășurarea procesului electoral pe toate dimensiunile acestuia, în acest mod contribuind la educarea electorală și civică a cetățenilor.

Tot de către Asociația ADEPT, în perioada raportată, au continuat transmisiunile live pe o rețea de socializare, ce conținea informații la zi despre desfășurarea procesului electoral 2019.

În aceeași perioadă, Asociația Promo-LEX a organizat seminare de instruire pentru Coordonatorii locali și Voluntarii implicați în derularea campaniei de educație civică și electorală „IEȘI la VOT!”⁷², în cadrul alegerilor parlamentare din 24 februarie, voluntarii Promo-LEX urmând să promoveze votul informat și conștient.

10.2. Activitățile CICDE și CEC

În perioada raportată, CICDE a lansat cel de-al IV-lea buletin informativ⁷³ în care este înserată o retrospectivă asupra celor mai inedite evenimente în materie electorală din a II-a jumătate a anului realizate de către CICDE.

De asemenea, printr-un comunicat,⁷⁴ CICDE a publicat anunțul despre desfășurarea instruirilor pentru reprezentanții cu drept de vot consultativ, observatorii din partea concurenților electorali, precum și pentru alți subiecți electorali interesați, cu tematica ”Ziua alegerilor - aspecte practice”.

CICDE a mai lansat campania de informare a alegătorilor cu genericul ”18+”⁷⁵ la alegerile parlamentare și referendumul republican consultativ din data de 24 februarie 2019. În acest context, CICDE au realizat o serie de meme-uri cu întrebări și răspunsuri despre alegeri pe înțelesul tuturor.

La 19 ianuarie 2019, CICDE a oferit o statistică în legătură cu apelarea Centrului de Apel de către subiecții interesați. În perioada 3 ianuarie – 17 ianuarie 2019, la Linia telefonică au apelat 117 cetățeni, care s-au informat despre procedura de votare la alegerile din 24 februarie 2019. În total, au fost înregistrate 585 apeluri de intrare și 1256 apeluri de ieșire. Au solicitat consultații și 309 registratori din primării, care la moment actualizează datele din RSA⁷⁶.

⁷² Seminar organizat de Asociația Promo-LEX despre Campania de Educație Civică și Electorală “IEȘI LA VOT!” <https://bit.ly/2Frl6W>

⁷³ Buletin informativ CICDE, nr. 4 <https://bit.ly/2U6LOFN>

⁷⁴ CICDE anunță desfășurarea unor instruirii Ziua alegerilor -aspecte practice, în perioada 11-15 februarie 2019 <https://bit.ly/2Mq4LAA>

⁷⁵ Campania de informare CICDE “18+” <https://bit.ly/2UbHN3b>

⁷⁶ Abordarea statistică a Centrului de Apel de către subiecții interesați <https://bit.ly/2CCQIU4>

RECOMANDĂRI

Curții Constituționale

1. Examinarea în regim de urgență a Sesizării nr. 5a din 10.01.2019 privind controlul constituționalității unor prevederi din art. 58 alin. (3) lit. c) din Codul electoral (constituționalitatea interzicerii votării, pentru moldovenii din diasporă, inclusiv în baza buletinelor de identitate).

Parlamentului Republicii Moldova:

2. Modificarea art. 41 alin. (2) și a noțiunii de campanie electorală prevăzută la art. 1 din Codul electoral în vederea eliminării incertitudinilor privind momentul începerii efectuării cheltuielilor în contul Fond electoral și uniformizării prevederilor din Codul electoral pentru toate scrutinele de alegeri.

Comisiei Electorale Centrale și organelor electorale inferioare

3. Completarea cap. IV (Modalitatea de ținere a Registrului) al Regulamentului cu privire la Registrul de Stat al Alegătorilor, în vederea stipulării caracterului continuu și permanent de desfășurare a activității registratorilor și stabilirea modului/perioadei de funcționare a Registrului.

Concurenților electorali

4. Abținerea de la utilizarea discursului instigator la ură sau a mesajelor denigratoare în adresa altor concurenți electorali, observatori și jurnaliști.

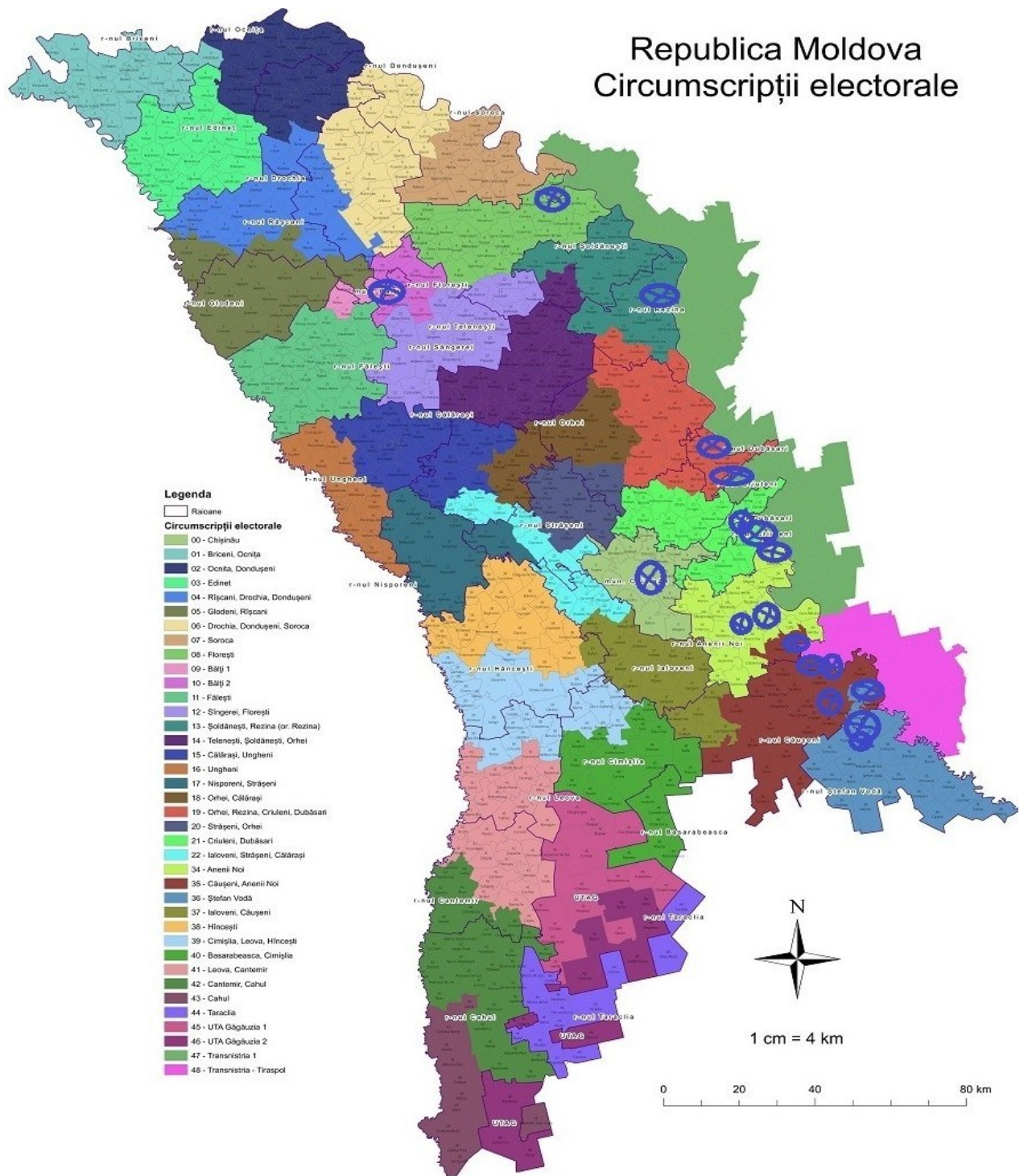
LISTA DE ABREVIERI

alin. - alineat
ANI - Autoritatea Națională pentru Integritate
APL - administrația publică locală
art. - articolul
ASP - Agenția Servicii Publice
Blocul ACUM - Blocul electoral ACUM Platforma DA și PAS
BESV - birou electoral al secției de votare
c. - comuna
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECEU - Consiliul electoral al circumscripției electorale uninominale
CI - candidat independent
com. - comanda
CU - circumscripție uninominală
ENEMO - Rețeaua Europeană a Organizațiilor de Monitorizare a Alegerilor
FE - formular de eveniment
FV - formular de vizită
GI - grup de inițiativă
lit. - litera
m2 - metru pătrat
MO - Misiune de observare
MPA - Mișcarea Populară Antimafie
MPSN - Mișcarea Profesioniștilor "Speranța-Надежда"
mun. - municipiu
nr. - număr
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PAS - Partidul Acțiune și Solidaritate
pct. - punct
PCRM - Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
PDA - Partidul Democrația Acasă
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL - Partidul Liberal
PN - Partidul Nostru
PNL - Partidul Național Liberal
PPCNM - Partidul Politic "Casa Noastră Moldova"
PPPDA - Partidul Politic Platforma Demnitate și Adevăr
PPRM - Partidul Popular din Republica Moldova
PSRM - Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
PPȘ - Partidul Politic "Șor"
PVE - Partidul Verde Ecologist
r. - raion
RFE - Registrul Funcționarilor Electorali
R. Moldova - Republica Moldova
RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
s. - sat
SIAS Alegeri - Sistemul informațional automatizat de stat "Alegeri"
SV - secție/secții de votare
tir. - tiraj
UAT - unitate administrativ-teritorială
unit. - unitate
USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

ANEXE

Anexa 1. Amplasarea pe Hartă a localităților în care au fost constituite SV pentru regiunea transnistreană

Anexa 2. Candidați înregistrați

CECEU	Raion CU	Candidat	Partid	N/O
1	Briceni	Gnatiuc Mihail	Partidul Democrat din Moldova	1
		Grecianfi Zinaida	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	2
		Petrașișin Vasilii	Partidul Politic „Șor”	3
		Creciun Anatolie	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	4
2	Ocnița	Lesnic Vadim	Partidul Democrat din Moldova	5
		Lozovan Irina	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	6
		Fedișin Eduard	Partidul Politic „Șor”	7
		Țopa Andrei	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	8
		Ciobanu Remuș	Blocul Electoral ACUM	9
		Pleșca Eduard	Partidul Politic Partidul Nostru	10
3	Edineț	Sîrbu Oleg	Partidul Democrat din Moldova	11
		Melnic Nicolai	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	12
		Panciuc Ghenadie	Partidul Politic „Șor”	13
		Panuș Elena	Partidul Politic Partidul Nostru	14
		Plîngău Dinu	Blocul Electoral ACUM	15
		Zui Alexandr	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	16
4	Rîșcani	Urzică Iurie	Partidul Democrat din Moldova	17
		Mizdrenco Vladimir	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	18
		Cocieru Andrei	Partidul Politic „Șor”	19
5	Glodeni	Leucă Ion	Partidul Democrat din Moldova	20
		Minizianov Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	21
		Dvorjanscaia Irina	Partidul Politic „Șor”	22
6	Drochia	Padneviți Corneliu	Partidul Democrat din Moldova	23
		Lupașco Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	24
		Morcov Ghenadie	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	25
		Svecla Grigore	Partidul Politic „Șor”	26
		Conea Svetlana	Blocul Electoral ACUM	27
7	Soroca	Său Victor	Partidul Democrat din Moldova	28
		Pilipețcaia Alla	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	29
		Ungurean Larisa	Blocul Electoral ACUM	30
		Cimbirciuc Alexandru	Candidat Independent	31
		Bodnarenco Elena	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	32
		Melnic Maxim	Partidul Politic „Șor”	33
8	Florești	Nichiforciuc Eugeniu	Partidul Democrat din Moldova	34
		Groza Sergiu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	35
		Cojocaru Grigore	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	36
		Ladaniuc Ghenadie	Partidul Politic „Șor”	37
		Crijanovschi Ludmila	Partidul Politic Partidul Nostru	38
9	Bălți	Buzurnfi Serghei	Partidul Democrat din Moldova	39
		Usatfi Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	40
		Himici Igor	Partidul Politic „Șor”	41
		Osoianu Ivan	Partidul Politic Partidul Nostru	42
		Bordianu Elena	Blocul Electoral ACUM	43
10	Bălți	Iordan Serghei	Partidul Democrat din Moldova	44
		Nesterovschi Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	45
		Verejanu Pavel	Partidul Politic „Șor”	46
		Grițco Elena	Partidul Politic Partidul Nostru	47
		Spătaru Arina	Blocul Electoral ACUM	48
11	Fălești	Bînzari Iraida	Partidul Democrat din Moldova	49
		Savva Oleg	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	50
		Severin Alexandr	Partidul Politic Partidul Nostru	51
		Muduc Valeriu	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	52
12	Sîngerei	Brașovschi Gheorghe	Partidul Democrat din Moldova	53

		Luca Vasile	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	54
		Țîbîrnă Igor	Partidul Politic „Șor”	55
		Neaga Viorel	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	56
		Nantoi Oazu	Blocul Electoral ACUM	57
13	Rezina	Graur Eleonora	Partidul Democrat din Moldova	58
		Ciorici Valeriu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	59
		Nauc Leonid	Partidul Politic „Șor”	60
		Cataranciuc Serghei	Blocul Electoral ACUM	61
		Macrii Elena	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	62
14	Telenești	Lelic Vadim	Partidul Democrat din Moldova	63
		Isac Alexandru	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	64
		Cristea Valerian	Partidul Politic „Șor”	65
		Ciobanu Maria	Blocul Electoral ACUM	66
		Căpățîna Veaceslav	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	67
15	Călărași	Ciubuc Nicolae	Partidul Democrat din Moldova	68
		Bolea Ștefan	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	69
		Munteanu Igor	Blocul Electoral ACUM	70
		Vlasenco Olga	Partidul Politic „Șor”	71
16	Ungheni	Guzun Ludmila	Partidul Democrat din Moldova	72
		Mitriuc Ghenadi	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	73
		Baraniuc Antonina	Partidul Politic „Șor”	74
		Chirilov Haralampie	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	75
		Țicu Octavian	Blocul Electoral ACUM	76
17	Nisporeni	Plahotniuc Vladimir	Partidul Democrat din Moldova	77
		Artamonov Pavel	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	78
		Terguță Ion	Blocul Electoral ACUM	79
18	Orhei	Costin Vasile	Partidul Democrat din Moldova	80
		Catraniuc Mihail	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	81
		Căpățîna Svetlana	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	82
		Șor Ilan	Partidul Politic „Șor”	83
		Munteanu Valeriu	Blocul Electoral ACUM	84
19	Ivancea	Golub Tudor	Partidul Democrat din Moldova	85
		Paciu Mihail	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	86
		Tauber Marina	Partidul Politic „Șor”	87
		Viscun Lucia	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	88
		Cușnir Mariana	Blocul Electoral ACUM	89
20	Strășeni	Filip Pavel	Partidul Democrat din Moldova	90
		Anghel Veaceslav	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	91
		Tabacaru Valeriu	Partidul Politic „Șor”	92
21	Criuleni	Burlac Veaceslav	Partidul Democrat din Moldova	93
		Berzan Sergiu	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	94
		Duminica Serghei	Partidul Politic „Șor”	95
		Carp Lilian	Blocul Electoral ACUM	96
22	Ialoveni	Babuc Monica	Partidul Democrat din Moldova	97
		Onu Lidia	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	98
		Sănduță Victor	Partidul Politic „Șor”	99
		Istrate Angela	Candidat Independent	100
23	Chișinău	Rotaru Valentina	Partidul Democrat din Moldova	101
		Lipskii Oleg	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	102
		Jardan Petru	Partidul Politic „Șor”	103
24	Chișinău	Bannicov Alexandr	Partidul Democrat din Moldova	104
		Bolea Vasile	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	105
		Burgudji Serghei	Partidul Politic „Șor”	106
25	Chișinău	Mîndru Victor	Partidul Democrat din Moldova	107
		Odințov Alexandru	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	108
		Chitoroga Dumitru	Partidul Politic „Șor”	109

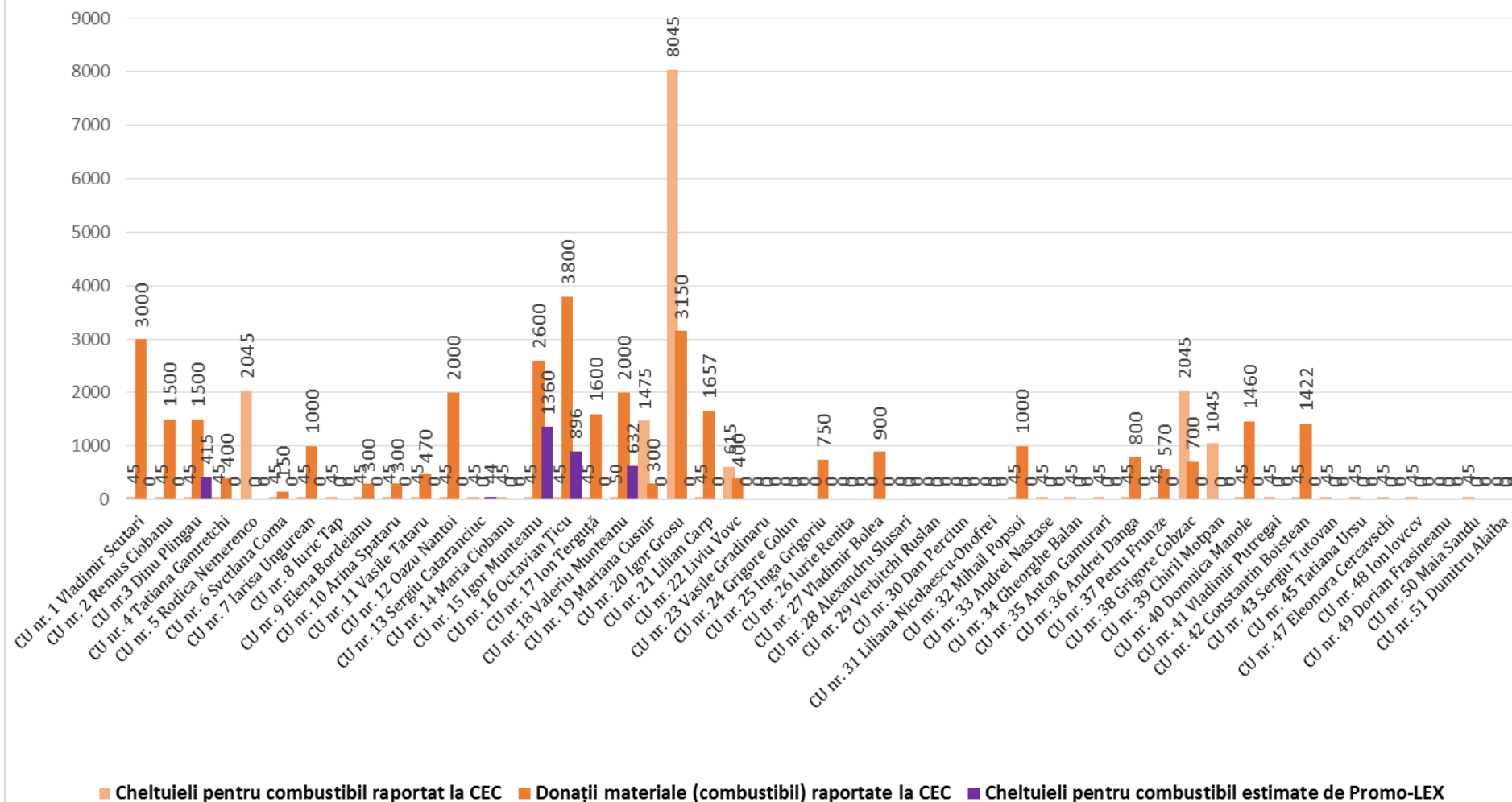
		Grigoriu Inga	Blocul Electoral ACUM	110
26	Chişinău	Cojocaru Dinari	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	111
		Stratulat Mihail	Partidul Democrat din Moldova	112
		Cotelea Victor	Partidul Politic „Şor”	113
27	Chişinău	Mudreac Radu	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	114
		Nedelea Veaceslav	Partidul Democrat din Moldova	115
		Botnarenco Cristian	Partidul Politic „Şor”	116
		Bolea Vladimir	Blocul Electoral ACUM	117
28	Chişinău	Balaur Nicolae	Partidul Democrat din Moldova	118
		Batrîncea Vlad	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	119
		Apostolova Reghina	Partidul Politic „Şor”	120
		Cebotarescu Dumitru	Candidat Independent	121
		Slusari Alexandru	Blocul Electoral ACUM	122
29	Chişinău	Guznac Valentin	Partidul Democrat din Moldova	123
		Lebedinschi Adrian	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	124
		Verbiţchi Ruslan	Blocul Electoral ACUM	125
30	Chişinău	Pleşca Nae-Simion	Partidul Democrat din Moldova	126
		Burduja Petru	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	127
		Cvasnîi Stanislav	Partidul Politic „Şor”	128
31	Chişinău	Novac Grigore	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	129
		Cuzneţov Iurii	Partidul Politic „Şor”	130
		Cîrlig Mihail	Candidat Independent	131
		Nicolaescu-Onofrei Liliana	Blocul Electoral ACUM	132
32	Chişinău	Costiuc Nina	Partidul Democrat din Moldova	133
		Popa Svetlana	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	134
		Popşoi Mihail	Blocul Electoral ACUM	135
33	Chişinău	Ţuţu Constantin	Partidul Democrat din Moldova	136
		Năstase Andrei	Blocul Electoral ACUM	137
		Nastas Andrei	Candidat Independent	138
34	Anenii Noi	Jizdan Alexandru	Partidul Democrat din Moldova	139
		Maţarin Alexandr	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	140
		Gorodinskii Alexei	Partidul Politic „Şor”	141
		Balan Gheorghe	Blocul Electoral ACUM	142
35	Căuşeni	Repeşciuc Grigore	Partidul Democrat din Moldova	143
		Cuciuc Oleg	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	144
		Nigai Veaceslav	Partidul Comuniştilor din Republica Moldova	145
		Zaremba Anatolie	Partidul Politic „Şor”	146
36	Ştefan Vodă	Molozea Nicolae	Partidul Democrat din Moldova	147
		Jolnaci Alexandru	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	148
		Tcacenco Natalia	Partidul Politic „Şor”	149
		Dînga Andrei	Blocul Electoral ACUM	150
37	Răzeni	Sula Ion	Partidul Democrat din Moldova	151
		Pascaru Nicolae	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	152
		Frunze Petru	Blocul Electoral ACUM	153
		Bivol Ştefan	Partidul Comuniştilor din Republica Moldova	154
		Tabarcea Avelin	Partidul Politic „Şor”	155
38	Hînceşti	Botnari Alexandru	Partidul Democrat din Moldova	156
		Corduneanu Petru	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	157
		Pertu Victor	Partidul Politic „Şor”	158
39	Sărata Galbenă	Buza Ghenadie	Partidul Democrat din Moldova	159
		Brînză Olesea	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	160
		Terente Victor	Partidul Politic „Şor”	161
40	Cimişlia	Diacov Dumitru	Partidul Democrat din Moldova	162
		Puşcari Piotr	Partidul Socialiştilor din Republica Moldova	163
		Cîrlan Victoria	Partidul Politic „Şor”	164

		Manole Domnica	Blocul Electoral ACUM	165	
		Cimpoș Valentin	Partidul Politic Partidul Nostru	166	
41	Leova	Grețu Efrosinia	Partidul Democrat din Moldova	167	
		Briceag Aliona	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	168	
		Trandafir Andrei	Partidul Politic „Șor”	169	
		Bujorean Alexandru	Candidat Independent	170	
		Butuc Sergiu	Partidul Politic Partidul Nostru	171	
		Putregai Vladimir	Blocul Electoral ACUM	172	
42	Cantemir	Bacalu Elena	Partidul Democrat din Moldova	173	
		Țurcanu Vladimir	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	174	
		Lupașcu Vasile	Partidul Politic „Șor”	175	
		Boeștean Constantin	Blocul Electoral ACUM	176	
		Bodgros Nicolae	Candidat Independent	177	
		Ciubaciuc Roman	Partidul Politic Partidul Nostru	178	
		Damașcan Elena	Partidul Liberal	179	
43	Cahul	Creciun Oleg	Partidul Democrat din Moldova	180	
		Osadcenco Evgheni	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	181	
		Belobrova Antonina	Partidul Politic „Șor”	182	
		Ghețivu Gheorghe	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	183	
44	Taraclia	Covalji Fiodor	Partidul Democrat din Moldova	184	
		Tatarli Chiril	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	185	
		Cunev Veaceslav	Candidat Independent	186	
		Lupov Veaceslav	Partidul Politic „Șor”	187	
45	Comrat	Suhodolski Alexandr	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	188	
		Mincu Fiodor	Partidul Democrat din Moldova	189	
		Dimoglo Nina	Partidul Politic „Șor”	190	
		Dudoglo Nicolai	Candidat Independent	191	
46	Ceadâr-Lunga	Delibaltov Vadim	Partidul Democrat din Moldova	192	
		Gagauz Fiodor	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	193	
		Ivanova Svetlana	Partidul Politic „Șor”	194	
47	Transnistria	Filipov Grigore	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	195	
48	Transnistria	Evtodiev Vitalii	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	196	
		Malășevschi Mihail	Partidul Democrat din Moldova	197	
49	EST RM	Șirbu Ina	Partidul Democrat din Moldova	198	
		Frășineanu Dorin	Blocul Electoral ACUM	199	
		Klimenco Valerii	Partidul Politic „Șor”	200	
		Para Gheorghii	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	201	
		Țipovici Nicolai	Partidul Politic Partidul Nostru	202	
50	VEST RM	Coptu Olga	Partidul Democrat din Moldova	203	
		Rotari Vadim	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	204	
		Bobeica Gheorghe	Candidat Independent	205	
		Geamănă Valentina	Candidat Independent	206	
		Sandu Maia	Blocul Electoral ACUM	207	
		Platon Tatiana	Partidul Politic „Șor”	208	
51	SUA, Canada	Ghilețchi Valeriu	Candidat Independent	209	
		Vartanean Gaik	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	210	
		Moroșanu Ghenadie	Partidul Democrat din Moldova	211	
		Savva Viorel	Candidat Independent	212	

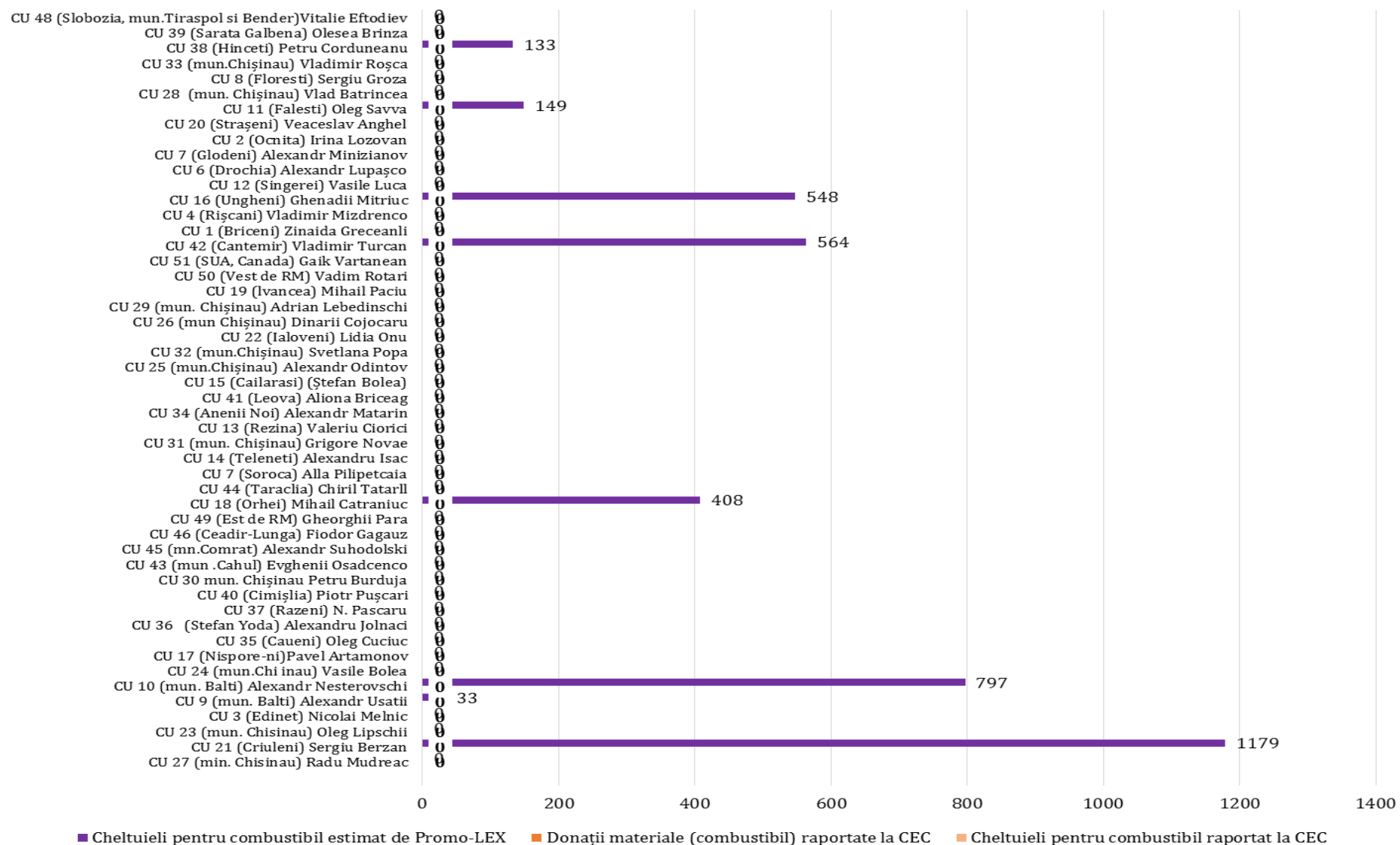
Anexa nr. 3. Lista localităților care nu au recepționat listele electorale de la scrutinul precedent

Lista localităților care nu au recepționat listele electorale de la scrutinul precedent (Raion/oraș, localitate)			
Anenii Noi	Serpeni	Drochia	Gribova
Anenii Noi	Roșcani	Drochia	Dominteni
Anenii Noi	Varnița	Drochia	Petreni
Anenii Noi	Gura Bîcului	Drochia	Hăsnășenii Mari
Anenii Noi	Calfa	Drochia	Mîndic
Anenii Noi	Telița	Drochia	Șalvirii Vechi
Anenii Noi	Cobusca Veche	Drochia	Popeștii De Jos
Anenii Noi	Țințăreni	Drochia	Popeștii De Sus
Anenii Noi	Chetrosu	Drochia	Zgurița
Anenii Noi	Floreni	Drochia	Palanca
Anenii Noi	Chirca	Fălești	Egorovca
Anenii Noi	Botnărești	Leova	Sărăteni
Anenii Noi	Maximovca	Ocnița	Unguri
Anenii Noi	Anenii Noi	Ocnița	Sauca
Anenii Noi	Ciobanovca	Orhei	Bulăiești
Anenii Noi	Ochiul Ros	Orhei	Ghetlova
Basarabeasca	Carabetovca	Orhei	Step-Soci
Briceni	Șirăuți	Rezina	Lalova
Cahul	Cîșlița-Prut	Rezina	Bușauca
Cahul	Giurgiulești	Sîngerei	Izvoare
Căușeni	Coșcalia	Sîngerei	Rădoaia
Căușeni	Sălcuța	Sîngerei	Copăceni
Căușeni	Tănătari	Sîngerei	Chișcăreni
Căușeni	Opaci	Soroca	Bădiceni
Căușeni	Grădinița	Soroca	Solcani
Căușeni	Copanca	Soroca	Baxani
Chișinău	Botanica	Ștefan Vodă	Răscăieți
Chișinău	Buiucani	Ștefan Vodă	Purcari
Chișinău	Băcioi	Ștefan Vodă	Ștefănești
Chișinău	Trușeni	Ștefan Vodă	Copceac
Chișinău	Sîngera	Ștefan Vodă	Semionovca
Chișinău	Centru	Ștefan Vodă	Caplani
Cimișlia	Gura Galbenei	Taraclia	Albota De Jos
Dondușeni	Arionești	Taraclia	Cealic
Dondușeni	Pocrovca	Taraclia	Novosiolovca
Dondușeni	Briceni	Ungheni	Unțești
Dondușeni	Mosana	Ungheni	Pîrlița
Dondușeni	Cernoleuca	Ungheni	Ungheni
Dondușeni	Corbu	UTAG	Cazaclia
Dondușeni	Elizavetovca	UTAG	Carbalia
Dondușeni	Sudarca	UTAG	Cișmichioi
Dondușeni	Dondușeni	UTAG	Etulia
Dondușeni	S. Dondușeni	UTAG	Vulcănești
Dondușeni	Țaul	UTAG	Ceadîr-Lunga
Dondușeni	Scăieni		

Anexa 4. Cheltuieli de transport ale Blocului ACUM pentru GI în perioada 5 - 18 ianuarie 2019, lei

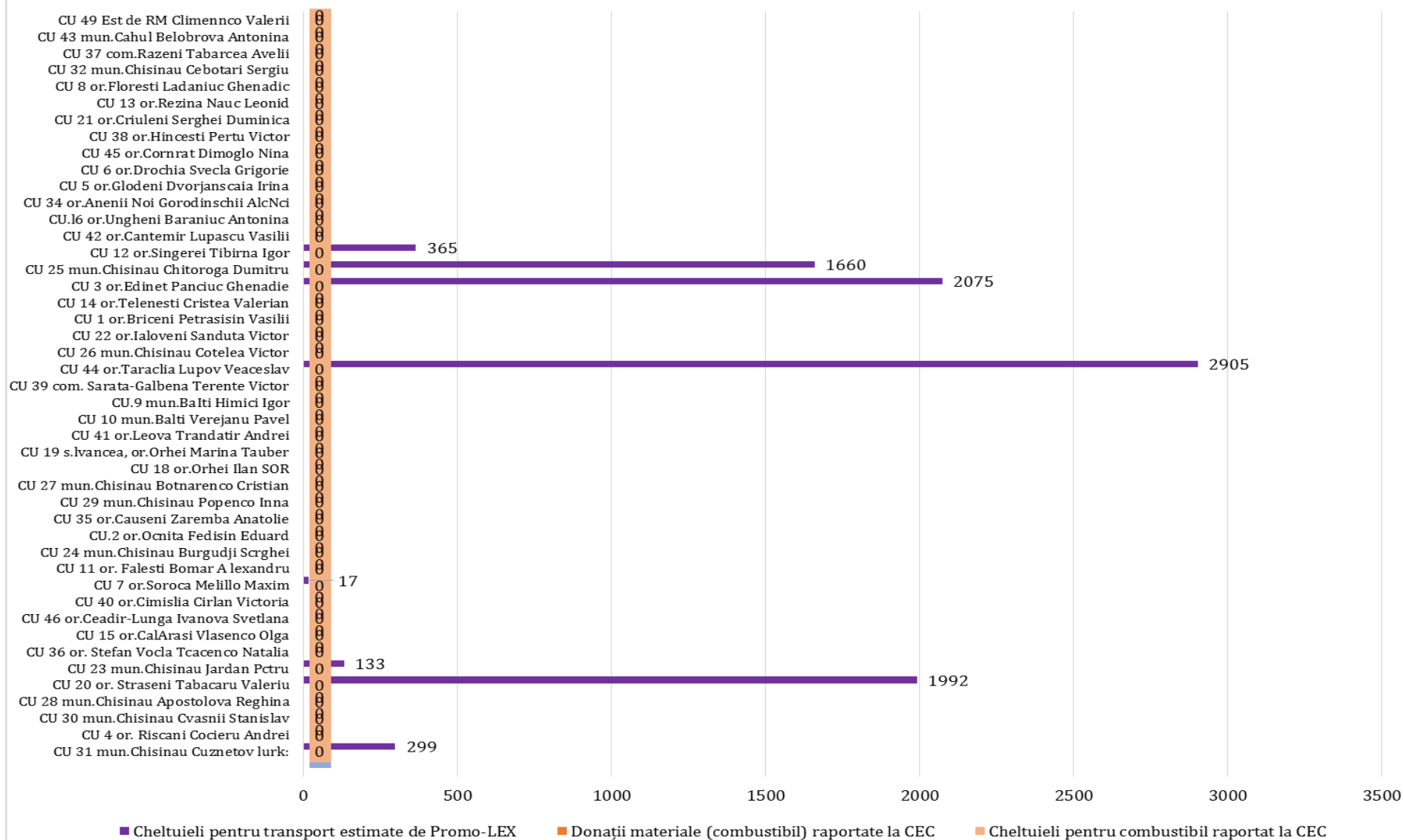

Anexa 5. Cheltuieli de transport ale PSRM pentru GI în perioada 5 - 18 ianuarie 2019, lei

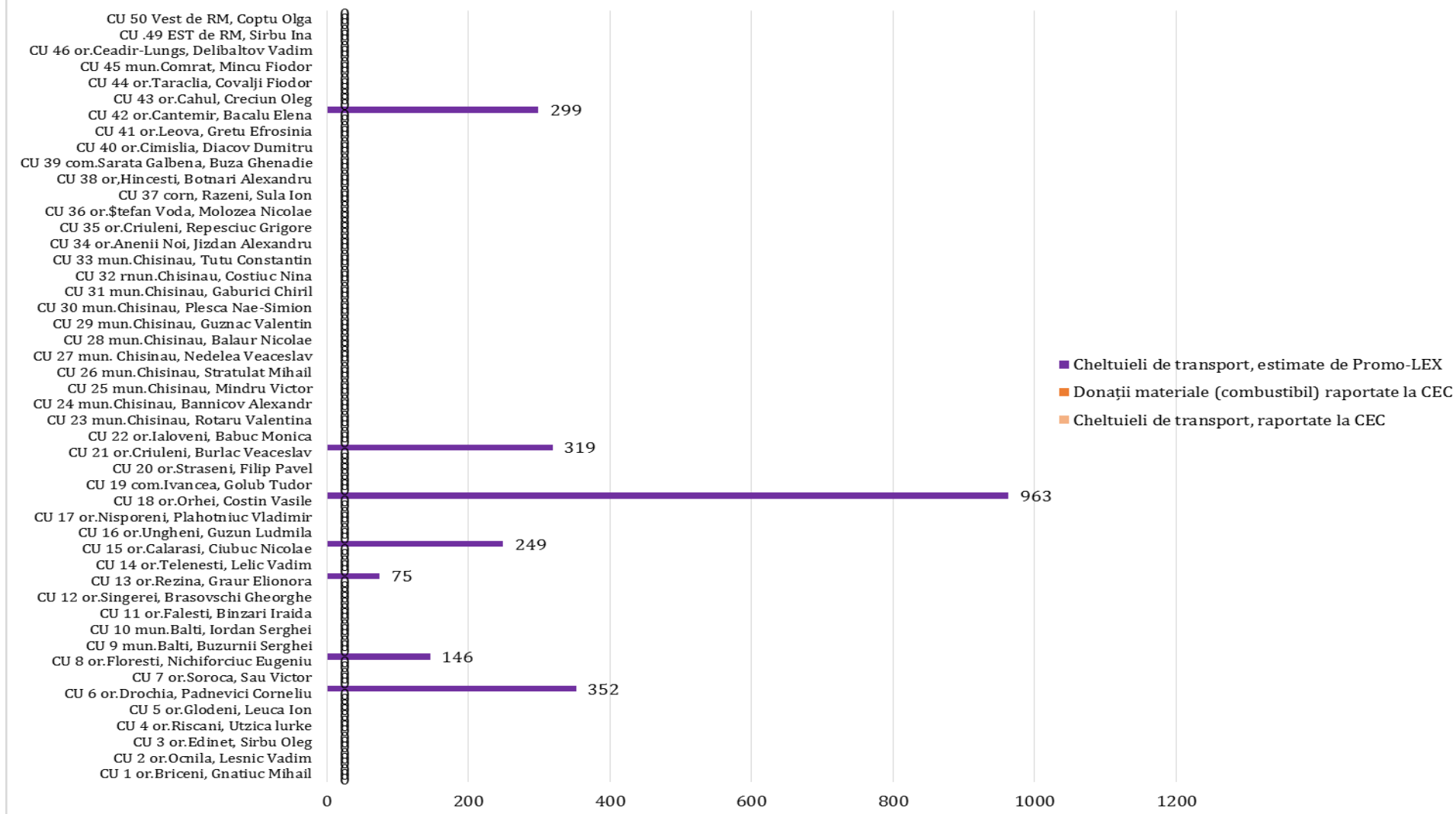

Anexa 6. Cheltuieli de transport ale PPŞ pentru GI în perioada 5 - 18 ianuarie 2019, lei

Anexa 7. Cheltuieli de transport ale PDM pentru GI în perioada 5 - 18 ianuarie 2019, lei

Anexa 8. Cheltuieli de transport ale PN pentru GI în perioada 5 - 18 ianuarie 2019, lei

